

НУМІЗМАТИКА ФАЛЕРИСТИКА

INTERNATIONAL COIN TREND MAGAZINE

Нові монети України

Нагороди Європейської академії
природничих наук

Перстень у системі
українських пам'ятних
та військових нагород

Давньоримський військовий
диплом з Поділля

Орден УНСО «За заслуги»

Монети Чехословаччини
1918–1993 рр.

ISSN 1811-542X

9 771811 542003

К В І Т Е Н Ь — Ч Е Р В Е Н Ь

2' 2007

Журнали, файли, альбоми та книжки з рубрики «Книжкова крамниця» можна замовити і отримати поштою, надіславши поштовий переказ на адресу редакції,

Зразок заповнення поштового переказу див. на стор. 47-48.

Пропозиція дійсна до 15 серпня 2007 р.

Наявність в редакції журналів «Нумізmatика і фалеристика» та вартість з пересилкою поштою по Україні			Ціна за один номер	Ціна за річний комплект
1	1997 р.	№ - - - 4	15,0 грн	-
2	1998 р.	№ - 2, 3, 4		57,0 грн
3	1999 р.	№ - 2, 3, 4		57,0 грн
4	2000 р.	№ 1, 2, 3, 4		57,0 грн
5	2001 р.	№ 1, 2, 3, 4		57,0 грн
6	2002 р.	№ 1, 2, 3, 4		57,0 грн
7	2003 р.	№ 1, 2, 3, 4		57,0 грн
8	2004 р.	№ 1, 2, 3, 4		57,0 грн
9	2005 р.	№ 1, 2, 3, 4		57,0 грн
10	2006 р.	№ 1, 2, 3, 4		57,0 грн
11	8 будь-яких номерів, вказаних в п.1-10			112,0 грн
12	12 будь-яких номерів, вказаних в п.1-10			165,0 грн
13	16 будь-яких номерів, вказаних в п.1-10			216,0 грн
14	20 будь-яких номерів, вказаних в п.1-10			265,0 грн
15	24 будь-яких номери, вказаних в п.1-10			312,0 грн
16	Комплект 1997-2001 рр., 20 журналів			275,0 грн
17	Ювілейна підшивка 1997-2001 рр. з 20 журналів (шкіряне оправлення, гальванопластика)			650,0 грн
18	Комплект 2002-2007 рр., 20 журналів			275,0 грн
19	Ювілейна підшивка 2002-2007 рр. з 20 журналів (шкіряне оправлення, гальванопластика)			650,0 грн
20	Комплект 1997-2006 рр., 40 журналів			510,0 грн
21	2007 р.	№ 1, 2	17,5 грн	-

Альбоми для монет					
Конфігурація та вартість з пересилкою поштою по Україні					
		6 сторінок		10 сторінок	
K4 110x170 мм	A – ячейки	25x25 мм	39,0 грн	A – ячейки	25x25 мм
	B – ячейки	33x33 мм		B – ячейки	33x33 мм
	C – ячейки	50x50 мм		C – ячейки	50x50 мм
	AB – ячейки	25x25 мм (2 ст.) 33x33 мм (4 ст.)		AB – ячейки	25x25 мм (4 ст.) 33x33 мм (6 ст.)
	BC – ячейки	33x33 мм (2 ст.) 50x50 мм (4 ст.)		BC – ячейки	33x33 мм (4 ст.) 50x50 мм (6 ст.)
	ABC – ячейки	25x25 мм (2 ст.) 33x33 мм (2 ст.) 50x50 мм (2 ст.)		ABC – ячейки	25x25 мм (2 ст.) 33x33 мм (4 ст.) 50x50 мм (4 ст.)
K6 160x220 мм	A – ячейки	25x25 мм	70,0 грн	A – ячейки	25x25 мм
	B – ячейки	33x33 мм		B – ячейки	33x33 мм
	C – ячейки	50x50 мм		C – ячейки	50x50 мм
	AB – ячейки	25x25 мм (2 ст.) 33x33 мм (4 ст.)		AB – ячейки	25x25 мм (4 ст.) 33x33 мм (6 ст.)
	BC – ячейки	33x33 мм (2 ст.) 50x50 мм (4 ст.)		BC – ячейки	33x33 мм (4 ст.) 50x50 мм (6 ст.)
	ABC – ячейки	25x25 мм (2 ст.) 33x33 мм (2 ст.) 50x50 мм (2 ст.)		ABC – ячейки	25x25 мм (2 ст.) 33x33 мм (4 ст.) 50x50 мм (4 ст.)

Файли (230x298 мм)				
Файли	№ п/п	Кількість ячеек	Розмір ячеек мм	Ціна з відправленням поштою
ДЛЯ МОНЕТ	A3	12 (3x4)	67x72	5 шт. у будь-якій комплектації – 50,0 грн 10 шт. у будь-якій комплектації – 95,0 грн 20 шт. у будь-якій комплектації – 180,0 грн
	A4	24 (4x6)	50x47	
	A5	35 (5x7)	40x40	
	A6	48 (6x8)	32x34	
	A7	70 (7x10)	27x27	
	A8	96 (8x12)	25x23	
ДЛЯ БАНКНОТ	B1	1	203x294	
	B2	2	203x145	
	B3	3	203x97	
	B4	4	203x70	

Не забудьте зазначити у талоні поштового переказу порядковий номер та кількість.

Зареєстровано
у Міністерстві України в справах преси
та інформації

Свідоцтво про реєстрацію KB 2322 від 05.11.1996 р.

Головний редактор

Максим Загреба

Заступники головного редактора:

В'ячеслав Онищук,

Раїса Яшуева-Омельянчик

Редакційна колегія:

Валерій Дуров

Володимир Корнійчук

Олег Кривушенко

Пивоваров С. В., канд. істор. наук

Сергій Соколов

Дмитро Харітонов

Чеховський І. Г., канд. істор. наук

Відповідальний секретар

Антоніна Богушко

Літературний редактор:

Лариса Бородачова

Художньо-технічний редактор

Тетяна Шульга

Комп'ютерне макетування

Сергій Піонтковський

Здано до складання 15. 02. 2007

Підписано до друку 07. 05. 2007

Формат 60x90/8. Папір крейдований

Друк офсетний. Наклад 2000 пр.

Зам. 0507

Виготовлення оригінал-макету
та друк видавництва «ЛОГОС»

Адреса для кореспонденції:

Україна, 02147, Київ-147, а/с 43

E-mail: numismat@i.kiev.ua

www.numismatics.kiev.ua

Контактні телефони:

(044) 517-3703

8(050) 3311550

8(050) 3340722

Редакція не завжди поділяє
погляди авторів публікацій.

За достовірність фактів, цифр,
точність імен та прізвищ
відповідають автори статей,
а за зміст рекламних матеріалів –
рекламодавці.

© Усі права захищені.
Передрук можливий лише
з дозволу редакції.

У НОМЕРІ

Нові монети та банкноти України 2

Книжкова крамниця 8, 48

Карлов Є.
Китайська грошова система.
Товаро-гроші 5

Барштейн В.
Нагороди Європейської академії природничих наук 9

Мельник О., Пахолко С., Мартин О.
Перстень у системі українських пам'ятних
та військових нагород періоду національно-
визвольної боротьби 1914–1952 рр. 22

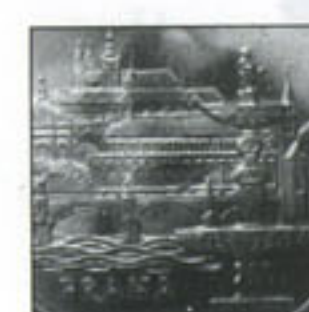
Позднишев Є., Лазаренко В.
Відмінний артилерист.
Методика дослідження та оцінки
нагородного комплекту 27

Погорілець О., Савов Р.
Давньоримський військовий диплом з Поділля 32

Лазаренко В.
Орден УНСО «За заслуги» («Пустельний хрест») 36

Монети Чехословаччини 1918–1993 рр.(закінчення) 38

Оголошення колекціонерів 46

Нові монети та банкноти України

Национальный банк Украины информирует

В публикациях Национального банка Украины рассказывается о новых памятных монетах Украины. Дается краткая информация об исторических событиях, которым посвящены монеты, их описание и технические характеристики, сведения об авторах эскизов и гипсовых моделей.

National Bank of Ukraine informs

Publications of the National Bank of Ukraine give information about the new memorable coins of Ukraine. Brief information about historical events reflected by the coins, their description and technical parameters, data about the authors of sketches and Paris plaster models are given.

Die Nationalbank der Ukraine informiert

In den Veröffentlichungen der Nationalbank der Ukraine handelt es sich um neue Gedenkmünzen der Ukraine. Es werden kurze Informationen über die historischen Ereignisse, denen die Münzen gewidmet sind, ihre Beschreibung und technische Charakteristik sowie über die Autoren der Skizzen und Gipsmodelle gegeben.

Риби

Национальный банк Украины, продолжая серию “Знаки зодіаку”, ввёл в оборот 15 лютого 2007 року памятную монету “Риби” номиналом 2 та 5 гривень, посвященную сузір’ю Риб.

Монету номиналом 2 гривні виготовлено із золота 999,9 проби, якість – “спеціальний анциркулейтед”, маса – 1,24 г, діаметр – 13,92 мм, тираж – 10 000 штук. Гурт монети гладкий.

На аверсі монети розміщено круг, діагонально поділений на сектори, які символізують чотири стихії – землю, повітря, воду, вогонь; у центрі круга – стилізоване зображення сонця. Ліворуч від круга – малий Державний Герб України, праворуч – рік карбування монети 2007, позначення металу, його проби – **Au 999,9**, маса – **1,24**; по колу монети – написи: **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ** (угорі), **2 ГРИВНІ** (унизу).

На реверсі монети розміщено стилізоване зображення риб в оточенні зірок, між якими – символ знака зодіаку.

Монету номиналом 5 гривень виготовлено зі срібла 925 проби, якість – “пруф”, маса в чистоті – 15,55 г, діаметр – 33,0 мм, тираж – 15 000 штук. Гурт монети рифлений.

На аверсі монети в центрі круга розміщено стилізоване зображення сонця, ліворуч, праворуч, а також угорі й унизу від якого – чотири освітлені ним кулі, що символізують пори року. Ліворуч від круга – малий Державний Герб України, праворуч – рік карбування монети 2007, позначення металу, його проби **Ag 925**, маса в чистоті – **15,55**; по колу монети – написи: **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ** (угорі), **5 ГРИВЕНЬ** (унизу).

На реверсі монети розміщено стилізоване зображення риб в оточенні зірок, ліворуч від яких – символ знака зодіаку, праворуч – стилізований напис **СУЗІР’Я/ РИБ**.

Художники – Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук.

Скульптори – Володимир Дем’яненко, Володимир Атаманчук.

Лесь Курбас

Національний банк України, продовжуючи серію “Видатні Особистості України”, ввів у обіг 26 лютого 2007 року ювілейну монету номіналом 2 гривні, присвячену режисеру, актору, педагогу, драматургу та перекладачу Лесю Курбасу (1887 – 1937). Лесь (Олександр-Зенон) Степанович Курбас – театральний діяч, творчість якого позначена впливом експресіонізму та конструктивізму, фундатор українського модерного театру “Березіль”.

Монету виготовлено з нейзильберу, якість карбування – “спеціальний анциркулейтед”, маса – 12,8 г, діаметр – 31,0 мм, тираж – 35 000 штук. Гурт монети рифлений.

На аверсі монети угорі розміщено малий Державний Герб України, під яким праворуч на дзеркальному тлі напис у три рядки – **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**. Унизу – на тлі стилізованого кола – написи: **2 ГРИВНІ/ 2007**.

На реверсі монети зображено портрет Леся Курбаса на тлі стилізованого геометричного орнаменту, який використовувався під час оформлення театральних афіш у 20-х роках ХХ ст., угорі ліворуч рік народження – **1887**, нижче праворуч рік смерті – **1937**, унизу по діагоналі напис – **ЛЕСЬ КУРБАС**.

Художник і скульптор Володимир Атаманчук.

Олександр Ляпунов

Національний банк України, продовжуючи серію “Видатні Особистості України”, ввів у обіг 12 березня 2007 року ювілейну монету номіналом 2 гривні, присвячену математику і механіку, академіку Петербурзької АН з 1901 року Ляпунову Олександр Михайловичу (1857 – 1918), праці якого стосуються небесної механіки, математики, фізики й теорії імовірності.

Монету виготовлено з нейзильберу, якість – “спеціальний анциркулейтед”, маса – 12,8 г, діаметр – 31,0 мм, тираж – 35 000 штук. Гурт монети рифлений.

На аверсі монети угорі розміщено малий Державний Герб України, під яким напис у два рядки – **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, геометричне зображення задачі небесної механіки. Унизу – написи: **2 ГРИВНІ/2007**.

На реверсі монети зображено портрет Олександра Ляпунова, праворуч півколом розміщено написи: **ОЛЕКСАНДР ЛЯПУНОВ/1857 – 1918**.

Художник – Миколай Кочубей.

Скульптори – Володимир Атаманчук, Святослав Іваненко.

Бабак (байбак)

Національний банк України, продовжуючи серію “Найменша Золота монета”, ввів у обіг 1 березня 2007 року пам’ятну монету “Бабак (байбак)” номіналом 2 гривні, присвячену гризуну, який живе в степу в норах і впадає з осені до весни в сплячку.

Монету номіналом 2 гривні виготовлено із золота 999,9 проби, якість – “спеціальний анциркулейтед”, маса – 1,24 г, діаметр – 13,92 мм, тираж – 10 000 штук. Гурт монети гладкий.

На аверсі монети в намистовому колі розміщено малий Державний Герб України, над яким – рік карбування монети **2007**; між намистовим колом і кантом монети – написи:

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ (угорі), **2 ГРИВНІ** (унизу), а також позначення металу, його проби – **Au 999,9** (ліворуч), маса – **1,24**.

На реверсі монети зображено байбака та розміщено написи: **MARMOTA BOVAK** (ліворуч) і **БАБАК (БАЙБАК)** (праворуч).

Художник і скульптор – Володимир Дем’яненко.

1100 років

м. Переяслав-Хмельницький

Національний банк України, продовжуючи серію “Стародавні міста України”, вводить в обіг 25 квітня 2007 р. ювілейну монету “1100 років м. Переяслав-Хмельницький” номіналом 5 гривень, присвячену одному з найдавніших українських міст, уперше згаданому в договорі князя Олега з греками в 907 році як одне з трьох найбільших міст Давньоруської держави. З другої половини XI ст. це місто – центр Переяславського князівства, наприкінці XV ст. і впродовж XVI ст. відіграло важливу роль у формуванні українського козацтва.

Монету виготовлено з нейзильберу, якість – “спеціальний анциркулейтед”, маса – 16,54 г, діаметр – 35,0 мм, тираж – 45 000 штук. Гурт монети – рифлений.

На аверсі монети зображено стилізований пергамент з уривками з “Повісті временних літ”, на тлі якого унизу праворуч – печатка міста першої половини XVII ст., угорі – малий Державний Герб України, над яким півколом розміщено напис **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, унизу – **5 ГРИВЕНЬ / 2007**.

На реверсі монети розміщено композицію, яка відображає два історичних етапи розвитку міста – давньоруський і козацький, між ними – давньоруський собор (унизу), герб міста (угорі), а також написи **ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ** (угорі), **1100** (унизу).

Художники – Святослав Іваненко, Микола Кочубей.

Скульптори – Святослав Іваненко, Володимир Дем’яненко.

Всі монети та медалі відкарбовано на Монетному дворі Національного банку України.
За Розпорядженням НБУ від 08.06.2000 р. на пам’ятних монетах України розміщується логотип Монетного двору України. Пам’ятні монети України є дійсними платіжними засобами України і обов’язкові до приймання без будь-яких обмежень за їх номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.
Пам’ятні монети із дорогоцінних металів реалізуються в Україні і за кордоном за колекційною ціною.

Китайская денежная система

Товаро-деньги

Продолжение. Начало см. № 4, 2006

Евгений Карлов (Лисичанск)

Во второй половине второго тысячелетия до н. э. в Китае получает развитие технология литья бронзы. Это позволило многие каменные, костяные и глиняные предметы заменить бронзовыми. По всей стране бронзовые орудия нашли большой спрос. При меновой торговле они стали служить мерилем стоимости товаров.

Любое изделие из бронзы могло быть принято в качестве оплаты. Его стоимость определялась по весу. Среди китайских нумизматов возник спор, является она украшением или деньгами. Разумеется, что ни кто не отказался бы принимать ее в качестве оплаты, если ценность определялась ее весом. Слово «Рыба» стало омонимом слову «процветание». Вполне возможно, что рыба вполне возможно находилась в денежном обращении как дельфин в Ольвии – в одной из древнегреческих колоний на Черном море.

По аналогии с древними китайскими орудиями труда, древнейшие китайские монеты отливались из бронзы и имели форму различных предметов, которые во времена меновой торговли употреблялись в качестве товаро-денег. В соответствии с традиционными представлениями ими были сельскохозяйственные орудия труда, музыкальные инструменты и другие предметы.

Китайские монеты, воспроизводящие формы товаро-денег глубокой древности, составляют самую сложную и наименее исследованную область китайской нумизматики. На древнейших китайских монетах (музыкальные пластины, колокольчики, лопаты, ключи) отсутствуют надписи. На более поздних монетах (лопаты, мотыги, ножи, кольца-пряслица) иногда встречаются необычные надписи. Китайские иероглифы выполнены древними почерками «большим» и «малым чжуань». Эти почерки имеют резкое отличие от современных почерков. В надписях указано место выпуска монет или ее вес (стоимость). Иногда и то и другое.

В конце 40-х годов XX в. на монетах-мотыгах китайским нумизматам удалось дешифровать около двухсот пятидесяти

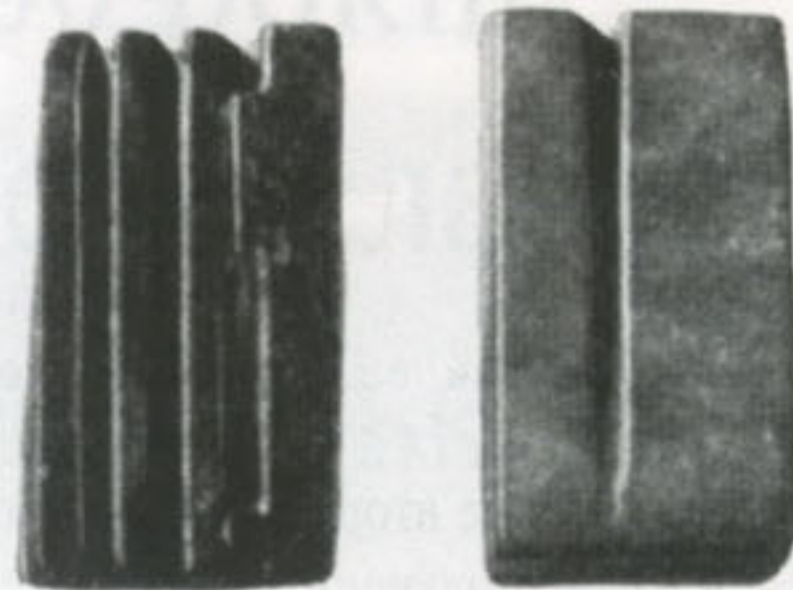
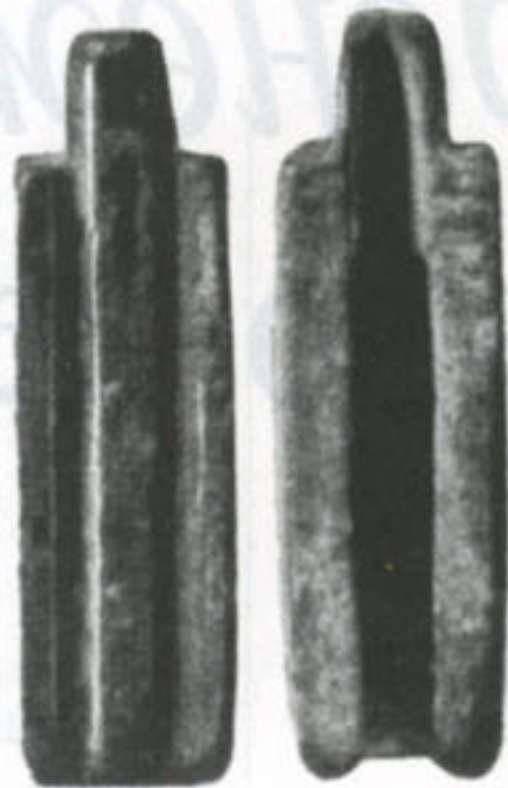
Монета в виде рыбы.

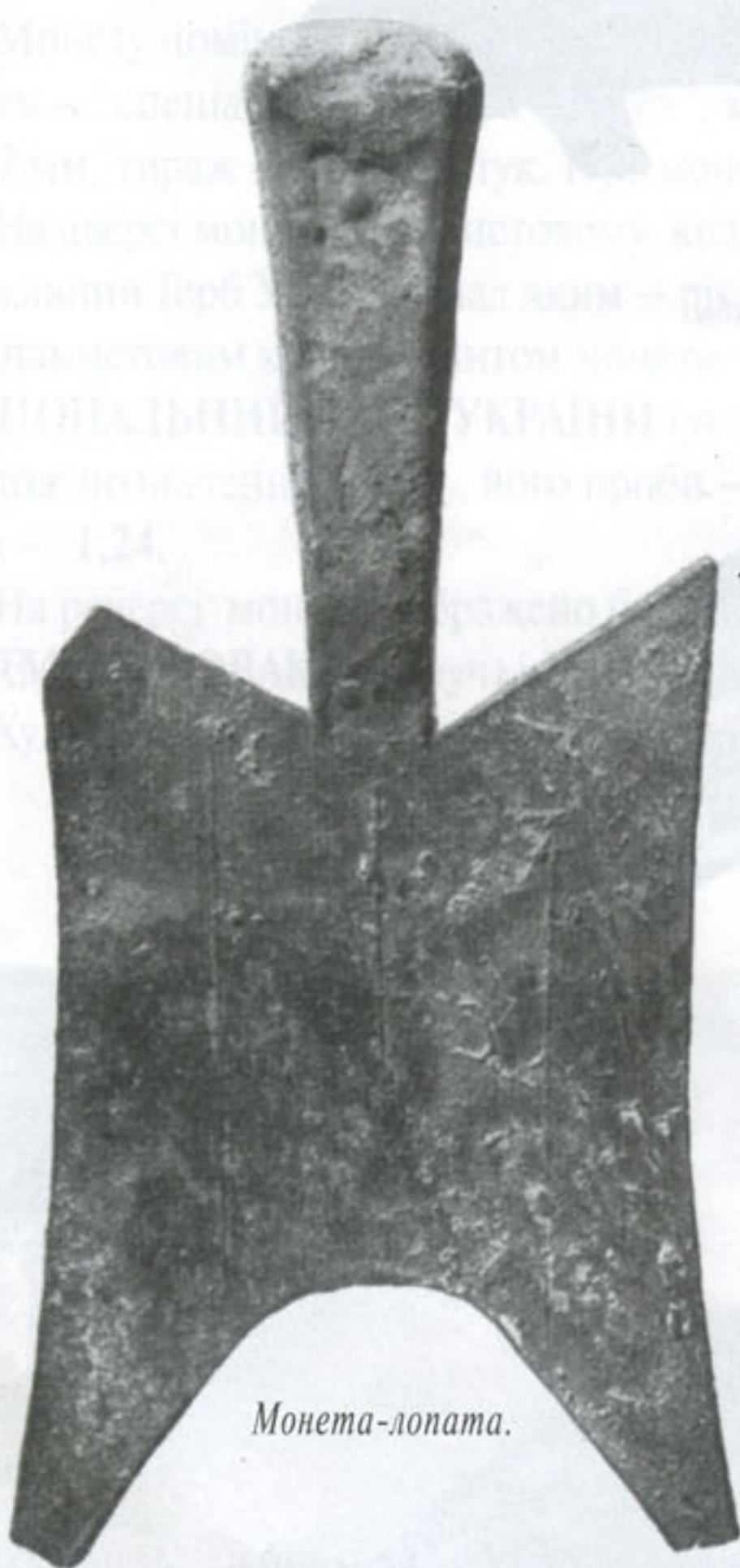
Монеты в виде музыкальных пластин.

Монета-колокольчик.

Монеты-ключи.

Монета-лопата.

Монета-лопата
с надписью «город
Ань[и?]».

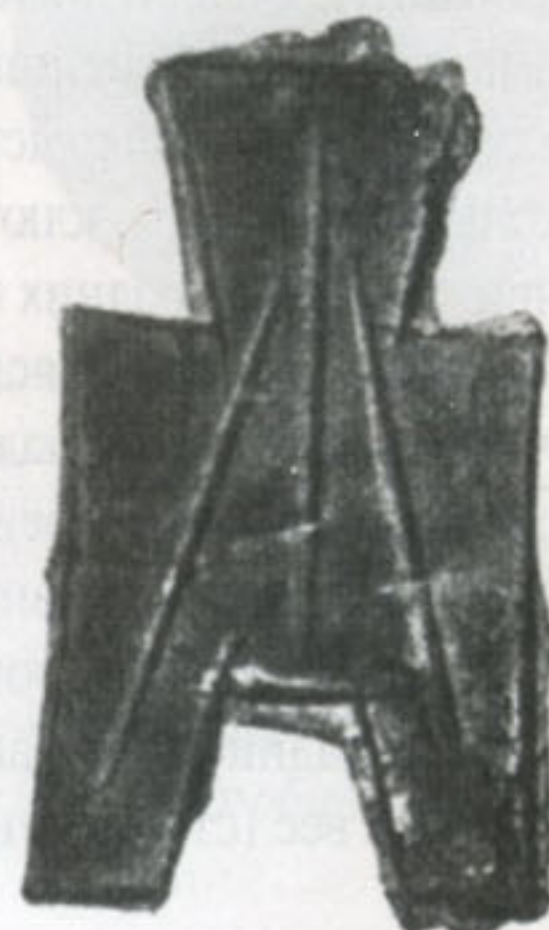
Монета-мотыга. Удел Цинь. Надпись «[город] Гуань- [чжун].»

Монета-мотыга 2 цзине.
Опрокинутая надпись «Город Аньи».

Монета-мотыга 5 дзине.
Удел Лян. V–IV вв. до н. э.

Монета-мотыга. Надпись «[город] Сюньюань». IV–III вв. до н. э.

Монета-нож. Надпись «[удел] Ци». VII–III вв. до н. э.

Монета-нож. Надпись «[город] Аньян. VI–V вв. до н. э.

Монета-нож. Надпись «[город] Аньян. VI–V вв. до н. э.

Монета-нож. Надпись «[город] Аньян. VI–V вв. до н. э.

Монета-нож типа «мин». Северо-восточный Китай. IV–III вв. до н. э.

Монета-нож типа «мин». Северо-восточный Китай. IV–III вв. до н. э.

Монета-нож. Надпись «[город] Ханьдань». IV–III вв. до н. э.

Монета-нож. Надпись «[город] Ханьдань». IV–III вв. до н. э.

различных иероглифов. Примерно полтора ста были признаны за обозначения монетных дворов. Однако местонахождение некоторых из них сразу не удалось определить. Многие названия мест отливки на монетах сокращены. На территории одного удела было несколько одноименных пунктов. Большинство древних населенных мест давно перестало существовать.

Важные результаты достигнуты благодаря уточнению местонахождения ряда монетных дворов, выпускающие те или иные типы монет. Были определены основные районы обращения этих монет. Регистрация монетных находок позволила наметить примерные границы их распространения.

Монеты – музыкальные пластины обращались в уделе Чу. Удел занимал южную часть современного Китая вдоль среднего и нижнего течения реки Янцзы. Обращением монет-мотыг было охвачено государство Чжоу с его уделами Цинь, Чжао, Янь и др., которые занимали обширную территорию северо-восточного Китая. Исключение составляла Шаньдунский полуостров и удел Ци. Первоначально только в этом уделе ходили монеты-ножи. С ростом экономического и военного могущества Ци этот тип монет распространился на северо-запад в пределы Чжао. В столице этого удела, крупном торговом городе Ханьдань, находился монетный двор, который выпускал монеты-ножи местного типа. По окончании войн, которые вел Ци, монеты-ножи проникают на север, в удел Янь. Монеты-ножи сотнями находят в южной Маньчжурии. Их обнаруживают при раскопках в Корее, в Японии и даже на островах Рюкю.

За долгий период существования монет-мотыг и монет-ножей видоизменилась их форма, постепенно уменьшался размер и вес. Обращавшиеся в Древнем Китае в течение многих столетий, они навсегда ушли из обращения лишь в начале 1 в. н. э. На смену им пришли тоже бронзовые, но круглые монеты с квадратным отверстием.

Использованная литература

1. Быков А. А. Монеты Китая, «Советский художник» Л., 1969.
2. Воробьев М. В. Древнейшие китайские монеты из собрания Государственного Исторического музея. – М., 1971.
3. Рубин В. А. К вопросу о времени возникновения монетного обращения в древнем Китае // КСИ народов Азии Ан СССР, вып. 61. – М., 1963.

Усі зазначені компакт-диски можна отримати поштою, надіславши поштовий переказ на адресу редакції журналу: Максим Загребя, а/с 43, Київ, 02147, Україна.
Не забудьте у графі поштового переказу «Для письмового повідомлення» зазначити зворотню адресу, та назву компакт-диску.
Пропозиція дійсна до 5 серпня 2007 р.

РУССКИЕ МЕДАЛИ

Компакт-диск,
«Купола», Киев, 2002 г.

В сборник вошли работы по русским памятным и наградным медалям XVIII—XX вв.

Ю. Б. Иверсен

- Медали, относящиеся к истории царевича Алексея Петровича и кронпринцессы Шарлотты. СПб., 1870 г.
- Медали, пожалованные императрицей Екатериной II некоторым лицам Войска Донского. СПб., 1870 г.
- Медали на деяния императора Петра Великого в воспоминание двухсотлетия со дня рождения преобразователя России. СПб., 1872 г.
- Словарь медальеров и других лиц, имена которых встречаются на русских медалях. СПб., 1874 г.
- Неизданные и редкие медали. СПб., 1874 г.
- Медали в память графа Алексея Петровича Бестужева-Рюмина. СПб., 1875 г.
- Медали в память членов княжеского рода Голицыных. СПб., 1878 г.
- Медали в память рода Демидовых. СПб., 1879 г.
- Медали в честь русских государственных деятелей и частных лиц. Тт. I-III. СПб. 1880, 1885, 1896 г.
- Старинные медали на события Северной войны. Труды Московского нумизматического общества, т. II. 1901 г.

Впервые комментарии А. А. Стаховича на работу Иверсена «Медали на деяния Петра Великого...».

В. П. Смирнов

- Описание русских медалей. СПб., 1909 г.

С. П. Соколов

- Сводный каталог русских медалей. Киев, 2000 г.

Каталог медалям,

Приготовленным на СПб Монетном Дворе. СПб., 1868 г.

А также работы

- А. Карзинкина, П. Клебека, А. Луппола, С. Эринста, Ф. Дмитриева-Мамонтова, аукцион CYRISTIE, Manson&Woods, 1950.

Цена с пересылкой по почте:
По Украине — 65,- грн.

ИСЛАМСКАЯ НУМИЗМАТИКА, работы по русской, европейской и античной нумизматике

Компакт-диск,
«Купола», Киев, 2002 г.

В. Тизенгаузен

- Монеты Восточного халифата. СПб., 1873 г.
- Не приуроченный дирхем. 1900 г.
- Новое собрание восточных монет А. В. Комарова. СПб., 1888 г.

В. Трутовский

- Несколько слов по поводу медного Самаркандского дирхема, описанного В. В. Бартольдом.

О. Ретовский

- Die Muenzen der Girei.
- Volume I
- Volume II. Petersburg, 1904.

А. Марков

- Инвентарный каталог мусульманских монет Императорского Эрмитажа. СПб., 1896 г.
- Восточные монеты музея Императорского общества истории и древностей в Одессе. Одесса, 1876 г.

Работы по русской нумизматике

А. Орешников

- Денежные знаки домонгольской Руси. Москва, 1936 г.
- Описание серебряным монетным слиткам из собрания Императорского Российского Исторического Музея.
- Материалы по русской нумизматике до царского периода.
- Бежецкие монеты.
- Русские монеты до 1547 года. Москва, 1896 г.

Х. Гиль

- Таблицы русских монет двух последних столетий.
- Том I. СПб., 1883 г.
- Том II. СПб., 1898 г.
- Описание монет, поступивших в мое собрание в 1892 и 1893 гг.

В. Петров

- Описание монет: греческих, римских, европейских, боспорских и г. Херсона. Москва.

Цена с пересылкой по почте:
По Украине — 65,- грн.

КОРПУС РУССКИХ МОНЕТ ВЕЛИКОГО КНЯЗЯ ГЕОРГИЯ МИХАЙЛОВИЧА

2 компакт-диска,
«Купола», Киев, 2002 г.

Колоссальный, классический труд, не имеющий себе равного не только в русской, но и во всей иностранной литературе по нумизматике. Особую важность имеет масса документов по истории монетного дела, до сих пор оставшихся неизвестными. Каждый том содержит общую, высоконаучную характеристику периода, документы по истории, описание монет, замечательно точное, краткое и ясное;

и указатели: личный, географический и предметный. С внешней стороны издание отличается поразительной роскошью: отличнейший шрифт и чудные фотогальотипные изображения монет, исполненные Экспедицией заготовления государственных бумаг не дают возможности даже мечтать о чем либо лучшем.

Таблицы монет императора Петра I с 56 по 105 сохранились лишь в нескольких экземплярах и публикуются впервые.

С. Г. Громачевский

Библиографический указатель литературы по русской нумизматике. Житомир, 1904 г.

Цена с пересылкой по почте:
По Украине — 105,- грн.

КЛАССИКА РУССКОЙ НУМИЗМАТИКИ

Компакт-диск,
«Купола», Киев, 2002 г.

Э. Гуттен-Чапский

- Catalogue de la Collection des Medailles et Monnaies Polonaises.
- Volume I, Paris, 1871.
- Volume II, Paris, 1872.
- Volume III, Cracovie, 1880.
- Volume IV, Cracovie, 1891.
- Volume V, Cracovie, 1916.

Я. Рейхель

- Muenzsammlung. St. Petersburg, 1842.

П. Зубов

- Материалы по русской нумизматике. Москва, 1897 г.

Цена с пересылкой по почте:
По Украине — 65,- грн.

Рис. 1. Орден Петра Великого.

Награды Европейской академии естественных наук

■ Виктор Барштейн (Киев)

Награждение орденами и медалями за заслуги в науке и культуре имеет давнюю традицию, однако, в царской России было не слишком распространено. Причина в том, что научная деятельность, как и художественная, и литературная, считалась делом частным и не вознаграждалась государственными знаками отличия. Только создание научных трудов по заказу правительства, преподавательская и научная работа в государственных учебных заведениях рассматривались как род государственной службы. Можно вспомнить кавалеров орденов Александра Невского, Белого Орла, Владимира, Анны, Станислава, выдающихся ученых – Д. И. Менделеева, Н. И. Лобачевского, П. П. Семенова-Тян-Шанского, Б. С. Якоби [1].

Говоря о медалях, служивших наградами за успехи в науках, в первую очередь следует упомянуть так называемые «настольные».

Среди прочих наград в этом списке медали за успехи в сельском хозяйстве, промышленности (1804 г.), медаль-премия Адмиралтейства за успехи в кораблестроении и кораблевождении (1810 г.), медаль императорского Русского технического общества (1874 г.), премия физико-математического общества при Казанском университете имени Н. И. Лобачевского (1896 г.) [2].

В советское время за научные заслуги награждали как государственными орденами (Ленина, Трудового Красного Знамени и т. д.), медалями (Героя Социалистического труда «Серп и Молот», «За трудовую доблесть» и т. д.), так и, с конца 40-х годов XX века, медалями («настольными») Академии наук СССР, а вслед за ней и Всесоюзной академии сельскохозяйственных наук им. В. И. Ленина, научных обществ (имени выдающихся деятелей той или иной

области научных знаний либо техники).

Это медали Академии наук СССР: имени И. И. Мечникова, С. И. Вавилова, К. Э. Циолковского, А. С. Попова, М. В. Ломоносова, В. И. Вернадского, Д. И. Менделеева, С. П. Королева, И. В. Курчатова и многих других выдающихся ученых; Всесоюзной академии сельскохозяйственных наук им. В. И. Ленина: имени Н. И. Вавилова, К. А. Тимирязева и многих других, Географического общества СССР: имени Н. М. Пржевальского, П. П. Семенова-Тян-Шанского, Президиума правления Всесоюзного научного общества невропатологов и психиатров: «100 лет со дня рождения В. А. Гиляровского», «100 лет со дня рождения Б. Н. Маньковского» [3, 4]. Список медалей можно было бы продолжать и далее.

За научные достижения награждали и медалями, предназначенными для ношения на колодке. Достаточно вспомнить Ленинскую и Сталинскую (позднее – Государственную) премии.

В постсоветское время возросшая активность общественности, в том числе и научной, вылилась в создание многих научных организаций, обществ. Ряд таких обществ в Украине, России получили статус Академий. Среди них и Российская академия естественных наук (РАЕН) основанная в Москве 31 августа 1990 г. [5, 6].

Европейская академия естественных наук (ЕАЕН), о наградах которой пойдет речь ниже – это европейский проект РАЕН – научное общество, официально учрежденное и зарегистрированное в Ганновере (Германия) 17 декабря 2002 г.

Учредителями ЕАЕН являются: проф. В. Г. Тыминский (Россия), проф. Р. Г. Мелик-Оганджян (Армения), проф. Хельмут Хан (Германия), проф. Ю. А. Рахманин (Россия), проф. А. Н. Орехов (Россия), проф. Г. К. Лобачева

(Россия), д-р. Г. В. Тыминский (Россия), д-р И. И. Земскова (Россия).

Президиум Академии: Президент Академии – проф. В. Г. Тыминский, соучредитель и один из организаторов РАЕН, Почетный главный ученый секретарь РАЕН, Президент Международного рыцарского союза (Германия), Почетный президент Международной академии авторов научных открытий и изобретений (Россия), вице-президент Академии по Германии – проф. Хельмут Хан, Президент Берлинского медицинского общества им. Р. Коха, экс-директор Института иммунологии Берлинского университета, вице-президент по СНГ – проф. Р. Г. Мелик-Оганджян, Президент Армянского филиала РАЕН, Международной академии наук о природе и обществе и Международной академии авторов научных открытий и изобретений (МААНОИ). Центральный аппарат Главного ученого секретаря Академии: д-р И. И. Земскова – научные программы, д-р Е. А. Мировская – международные связи.

Важнейшей задачей Академии является содействие интеграционным процессам в мировое научное пространство, формирование нового типа исследователя. Академия является организатором проводящихся в Германии конгрессов, симпозиумов, семинаров, профессиональных встреч, публикации научных трудов членов Академии на европейских языках и последующей адресной рассылки рефератов. Академия содействует проведению стажировок и производственных практик, а также организует лектории по актуальным вопросам науки.

Президиум Академии рассматривает научные программы, представляемые членами академии, помогает нахождению партнеров по их реализации, а также поддерживает деловые инициативы своих членов.

Europäische Akademie der Naturwissenschaften

Diplom

Nach dem Beschluss
des Suratoriums der Vereinigung und des Wissenschaftlichen Rates
wird

Prof. Arkady I. MEL'VA

mit dem großen silbernen

RITTERSTERN

für besondere Verdienste um die Wissenschaftlichen Forschungen ausgezeichnet

Der Vorstand

Prof. Dr. Vladimir Tyminskiy

Dr. Inna Zemskova

Suratorium
№ 18

Sanzlet
14.03.07.

Рис. 2. Почетный диплом.

Отдельные проекты, которые реализуются в рамках Академии, это: проведение конкурсов на лучшую работу, посвященную тем или иным выдающимся деятелям науки и культуры, на лучшее изобретение года, распространение информации о выдающихся ученых Европы и награждение на конкурсной основе членов Академии (физических и юридических лиц) почетными наградами Академии. В рамках Академии осуществляется большая культурная программа, более 1000 ученых и специалистов за это время посетило Европу и участвовало в научных экскурсиях в Париж, Брюссель, Амстердам, Берлин, Цюрих, Мюнхен, Рим, Вена. Этот список можно продолжить. При этом члены и гости Академии посещают музеи и культурные центры, места, связанные с жизнью и деятельностью выдающихся ученых Европы.

Естественно и то, что Президиум Академии на своих заседаниях регулярно

рассматривает обращения ученых и специалистов о приеме в члены Академии. Особое внимание при этом Президиум Академии обращает как на цель вступления в Академию, так и на личную программу соискателя.

Подразделения и филиалы ЕАЕН действуют в Российской Федерации, в Германии, в Республике Армения, в Республике Казахстан, в Республике Грузия, в Республике Молдавия, в Литовской республике, в Японии, в Республике Мальта, в Республике Узбекистан, в Китайской Народной Республике (КНР), кроме того, многие члены Академии живут и работают и в других странах.

Награды ЕАЕН представлены пятнадцатью орденами (или почетными знаками, как названы некоторые из них) и двенадцатью медалями.

Каждая награда имеет свой статут (некоторые из них мы приведем ниже) и вручается вместе с Почетным дипломом (рис. 2). Все медали и знаки изготовлены из

металла – нейзильбера или серебра. При изготовлении из серебра на знаке указывается соответствующий номер пробы.

За выдающиеся научные, культурные и общественные заслуги вручаются ордена Петра Великого и Екатерины Великой.

Описание ордена Петра Великого

Орден (рис. 1) представляет собой восьмиконечную звезду из белого металла с чернением, на поверхности которой расположены расходящиеся лучи. В центре звезды – круглый медальон, обрамленный венком из дубовых листьев, снизу перевязанным лентой, с погрудным, повернутым на 3/4 вправо портретом Петра Великого. Над портретом, на верхнем луче звезды корона из белого металла с чернением. Все элементы ордена – выпуклые. Звезда с помощью кольца и ушка соединяется с шелковой муаровой лентой. На шейной ленте продольные красная и белая полосы одинаковой ширины.

Существует вариант ордена Петра Великого, который крепится застежкой.

Петр I Великий (1672–1725) – русский царь с 1682 г. (самостоятельно правил с 1689 г.), первый российский император (с 1721 г.). Среди его важнейших преобразований: организация мануфактур, оружейных и горных заводов, развитие торговли, создание Сената, коллегий, введение рекрутской повинности, создание регулярной армии, постройка флота, открытие учебных заведений, посылка молодых дворян для учебы за границу. При Петре I успешно изучалась сама Россия. Частные и правительственные экспедиции исследовали новые территории, проводили геологические изыскания, картографирование страны. Было открыто больше 120 месторождений полезных ископаемых. Были собраны коллекции по минералогии, ботанике, биологии, материалы по этнографии и для составления географических карт. Изучались Сибирь, Средняя Азия и Прикаспий. Первую достоверную карту Каспийского моря Петр I подарил Парижской академии наук и был избран ее членом. Впервые на карты было нанесено Аральское море, о существовании которого в Европе не знали.

Своеобразным итогом в области просвещения и науки стало открытие в 1725 г. Академии наук, особенностью которой было объединение научно-исследовательских и педагогических функций.

В ее системе находились университет и гимназия, которые готовили кадры будущих академиков. У Академии имелась прекрасная научная инфраструктура: библиотека, музей, типография, ботанический сад, физическая и химическая лаборатории, и что особенно важно (в отличие от академий Западной Европы), она располагала твердым государственным бюджетом [7].

Описание ордена Екатерины Великой

Орден (рис. 3) представляет собой восьмиконечную звезду, «сотканную» из проволоки белого металла, на поверхности которой расположены расходящиеся лучи. В центре звезды – круглый медальон, покрытый синей эмалью, с погрудным, профильным, повернутым вправо портретом Екатерины Великой из белого металла.

Все элементы ордена – выпуклые. Звезда с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте продольные синяя и голубая полосы одинаковой ширины. Орден крепится при помощи застёжки.

Существует вариант ордена Екатерины Великой с шейной лентой вышеупомянутых цветов.

Екатерина II Алексеевна (1729–1796) – российская императрица с 1762 г. Екатерина II была наделена острым умом, смелостью, честолюбием. Изучение истории, мысли о государстве и обществе, религии, морали и праве, воспринятые из книг просветителей XVIII века, развили ее личность, а судьба возвела на трон. Императрица считала себя ученицей Вольтера, Монтескье и Дидро. Она уделяла большое внимание развитию искусств и наук, привлекала в Петербург известных архитекторов, художников и скульпторов, ученых и поэтов. При покровительстве Екатерины II процветала Академия наук, была открыта Российская Академия – центр гуманитарных наук. Успешно продолжались географические исследования (Сибири, Поволжья, Урала, Крыма, Аляски), развивались: математика, химия, физика, астрономия, механика, история. Она с интересом следила за деятельностью Академии художеств, созданной в 1757 г. при императрице Елизавете Петровне.

Екатерина II собрала значительную часть художественных сокровищ Эрмитажа.

За выдающиеся заслуги в области медицины вручается орден Николая Пирогова.

Описание ордена Николая Пирогова

Орден (рис. 4) представляет собой восьмиконечную звезду из белого металла, на поверхности которой расположены расходящиеся лучи. В центре звезды – круглый медальон, обрамленный венком из дубовых листьев, с полупогрудным, повернутым на 3/4 вправо портретом Николая Пирогова и надписью сверху по окружности: «Nikolay Pirogow». Все элементы ордена – выпуклые. Звезда с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте продольные красная и белая полосы одинаковой ширины. Орден крепится при помощи застёжки.

На оборотной стороне ордена номер знака и надпись: «Будущее принадлежит профилактической медицине Н. Пирогов».

Президентом Российского Национального Комитета по награждению Европейским орденом Николая Пирогова является Юрий Леонидович Шевченко – академик Российской академии медицинских наук (РАМН), профессор, президент Национального медико-хирургического центра имени Н. И. Пирогова Министерства здравоохранения России, Президент фонда Н. И. Пирогова.

Член-корр. РАМН проф.

Л. М. Непомнящих разработал проект ордена Н. И. Пирогова и по его инициативе он был представлен Президиуму ЕАЕН.

Пирогов Николай Иванович (1810–1881) – русский учёный, врач, педагог и общественный деятель, член-корреспондент Российской АН (1847), один из основоположников хирургии как научной медицинской дисциплины, основоположник военно-полевой хирургии.

Упомянем только несколько из выдающихся заслуг Пирогова перед наукой: обосновал естественно-научные основы хирургии, прикладную патологическую анатомию и физиологический опыт; создал военно-полевую хирургию; основал анатомический институт (впервые в мире); обобщил результаты исследований в исключительно ценных фундаментальных атласах и трудах, основанных на широком применении своих методов распилов и скульптурной («ваяльной») анатомии; основал госпитальную хирургическую клинику; ввел ряд антисептических средств для борьбы с инфекцией в ране; в эксперименте доказал (одновременно с

Филомафитским) возможность внутривенного, внутриаортального и интратрахеального наркоза; обосновал требования к перевязочному материалу – капиллярность и др.; показал большое значение административно-гигиенических мер в деле организации необходимой медицинской помощи раненым во время войны и больным во время эпидемий; использовал в качестве госпитальных помещений палатки и сборные бараки и обосновал необходимость их заготовки в мирное время; внедрил женский труд для ухода за ранеными и больными в лечебных учреждениях действующей армии.

Многое в жизни Пирогова связано с Украиной. В 1856–1858 гг. он был попечителем Одесского и в 1858–1861 гг. – Киевского учебных округов. С 1866 жил в своём имении в с. Вишня Винницкой губернии, откуда как консультант по военной медицине и хирургии выезжал на театр военных действий во время франко-прусской (1870–1871) и русско-турецкой (1877–1878) войн. Стремясь к осуществлению всеобщего начального обучения, Пирогов был организатором воскресных народных школ в Киеве.

В селе Пирогове (бывшее Вишня), где находится склеп с забальзамированным телом учёного, в 1947 открыт мемориальный музей-усадьба.

За заслуги в науке, культуре, общественной деятельности вручаются другие ордена и почетные знаки ЕАЕН и Международного рыцарского союза, идеалы и деятельность которых тесно связаны.

Описание ордена «Большой серебряный крест с дубовыми листьями»

Орден (рис. 5) представляет собой равносторонний серебряный крест, покрытый красной эмалью. В центре креста – накладка, круглый серебряный медальон, с тремя дубовыми листьями из желтого металла. Крест с помощью кольца и ушка соединяется с короной из желтого металла, имеющей застёжку. Все элементы ордена – выпуклые.

Описание ордена «Большой серебряный крест с короной»

Орден (рис. 6) представляет собой равносторонний серебряный крест, покрытый красной эмалью. В центре креста – накладка, круглый серебряный медальон, с короной из желтого металла. Крест с

Рис. 3. Орден Екатерины Великой.

Рис. 4. Орден Николая Пирогова.

Рис. 5. Орден «Большой серебряный крест с дубовыми листьями».

Рис. 6. Орден «Большой серебряный крест с короной».

Рис. 7. Орден Почетный Крест «За заслуги».

помощью кольца и ушка соединяется с короной из желтого металла, имеющей застежку. Все элементы ордена – выпуклые.

Описание ордена Почетный Крест «За заслуги»

Орден (рис. 7, а) представляет собой равносторонний крест из белого металла, покрытый синей эмалью. В центре креста – круглый медальон, покрытый синей эмалью и в нем корона из желтого металла. Все элементы ордена – выпуклые. Крест с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте три продольные полосы одинаковой ширины: по бокам – синие, в центре – белая. Орден крепится при помощи застежки.

Существует второй вариант ордена Почетный Крест «За заслуги». Отличается он тем, что покрыт белой эмалью (рис. 7, б).

Описание ордена Чести

Орден (рис. 8) представляет собой равносторонний крест, покрытый белой эмалью. В центре креста – накладка в виде щита, покрытого красной эмалью, на фоне которого вставший на дыбы, повернутый влево конь из желтого металла. Все элементы ордена – выпуклые. Крест с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте продольные красная и белая полосы одинаковой ширины. Орден крепится при помощи застежки.

За важнейший творческий результат или за особый вклад в развитие гуманизма присваивается почетное звание Сенатор Международного рыцарского союза и ЕАЕН. Лауреат звания Сенатор получает Почётный диплом от имени двух Международных научных союзов, академическую мантию и орден «Звезда Сенатора».

Описание ордена «Звезда Сенатора»

Орден (рис. 9) представляет собой покрытый темно-синей эмалью равносторонний крест, в центре которого расположен круглый, также покрытый темно-синей эмалью медальон с короной из белого металла. Крест расположен в центре четырехугольной (ромбовидной) фигуры из белого металла, с расходящимися из центра лучами. Все элементы ордена – выпуклые. Орден «Звезда Сенатора» крепится при помощи застежки.

Описание ордена Золотого Орла

Орден (рис. 10) представляет собой восьмиконечную звезду из белого металла, на поверхности которой расположены расходящиеся лучи. В центре звезды – на фоне круглого медальона, повернутое влево изображение орла из желтого металла. Звезда с помощью кольца и ушка соединяется с короной из желтого металла, имеющей застежку. Все элементы ордена – выпуклые.

Описание ордена Короны

Орден (рис. 11) представляет собой восьмиконечную звезду из белого металла, на поверхности которой расположены расходящиеся лучи. В центре звезды – круглый медальон с короной из желтого металла, обрамленный венками из дубовых (слева) и лавровых (справа) листьев, перевитых внизу лентой, выполненными из желтого металла. Все элементы ордена – выпуклые. Звезда с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте продольные красная и белая полосы одинаковой ширины. Орден крепится при помощи застежки.

Описание ордена Казака

Орден (рис. 12) представляет собой равносторонний крест из белого металла, в центре которого – круглый медальон, со скачущими казаками. Крест имеет по краю невысокий ободок. В лучах креста расположены четыре герба. Из-под креста расходятся скрещенные мечи из белого металла, направленные остриями вверх. Все элементы ордена – выпуклые. Крест с помощью кольца и ушка соединяется с длинной пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой синего цвета. Орден крепится при помощи застежки.

Описание ордена «Большая золотая рыцарская звезда»

Орден (рис. 13) представляет собой восьмиконечную звезду из желтого металла, на поверхности которой расположены расходящиеся лучи. В центре звезды – равносторонний крест с остроконечными раздвоенными концами, покрытый синей эмалью. В центре креста – круглый медальон, покрытый синей эмалью, в центре которого – корона из желтого металла. Все элементы ордена – выпуклые. Звезда крепится при помощи застежки.

Рис. 8. Орден Чести.

Рис. 9. Орден «Звезда Сенатора».

Рис. 10. Орден Золотого Орла.

Рис. 11. Орден Короны.

Рис. 12. Орден Казака.

Описание ордена

«Большая серебряная рыцарская звезда»

Орден (рис. 14) представляет собой восьмиконечную звезду из белого металла, на поверхности которой расположены расходящиеся лучи. В центре звезды – равносторонний крест с остроконечными раздвоенными концами, покрытый красной эмалью. В центре креста – круглый медальон, покрытый красной эмалью, в центре которого – корона из белого металла. Все элементы ордена – выпуклые. Звезда крепится при помощи застежки.

Описание Почетного знака за заслуги «Большая звезда с короной»

Почетный знак (рис. 15) представляет собой восьмиконечную звезду из белого металла, на поверхности которой расположены расходящиеся лучи. В центре звезды – круглый медальон, покрытый синей эмалью, в центре которого расположена корона из желтого металла. Все элементы Почетного знака – выпуклые. Почетный знак с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте три продольные полосы одинаковой ширины: по бокам – синие, в центре – белая. В верхней части колодки – накладка из белого металла с надписью на немецком языке: «Für Besondere Verdienste» («За особые заслуги»), дубовыми листьями и желудями. Крепится Почетный знак при помощи застежки.

Почетный знак за заслуги «Большая звезда с короной» имеет модификацию с колодкой (цвета ленты те же) без накладки.

Описание почетного знака адмирала А. В. Колчака

Почетный знак (рис. 16) представляет собой равносторонний крест из желтого металла, покрытый красной эмалью, в центре которого – погрудный портрет А. В. Колчака из желтого металла и ниже – по окружности надпись: «А. В. Колчак». Из-под креста расходятся скрещенные сабли из желтого металла, направленные остриями вверх. Все элементы Почетного знака – выпуклые. Почетный знак с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте продольные красная, синяя и белая полосы одинаковой ширины. Крепится Почетный знак при помощи застежки.

Колчак Александр Васильевич (1871–1920) – российский военный деятель, ученый, писатель. Капитан 1-го ранга (1913 г.), контр-адмирал (1916 г.), вице-адмирал (1916 г.), адмирал (1918 г.). С начала службы на флоте проявил интерес к научным работам (океанографии и гидрологии). Участвовал в полярных экспедициях. За «выдающийся и сопряженный с трудом и опасностью географический подвиг» во время полярной экспедиции Э. В. Толля в 1900–1902 гг. был представлен Русским географическим обществом к большой Константиновской золотой медали и избран действительным членом Общества. Один из островов Карского моря был назван именем Колчака. В 1909–1910 гг. Колчак участвовал в экспедиции в Берингов пролив. Колчак принимал участие в проектировании специальных ледокольных судов. В 1909 г. вышла в свет самая крупная работа Колчака «Лед Карского и Сибирского морей». Во время русско-японской войны командовал эсминцем и батареями в Порт-Артуре. Участник Первой мировой войны. Как командующий Черноморским флотом (с июля 1916 г.) готовил флот для захвата Константинополя весной 1917 г. После Октябрьской революции один из лидеров «Белого движения»: установил в Сибири военную диктатуру и принял титул «Верховного правителя Всероссийского правительства» в Омске (ноябрь 1918 г. – декабрь 1919 г.). Зимой 1918 г. – летом 1919 г. организовал наступление для захвата Москвы и низложения Советского правительства, но потерпел поражение. Бежал из Омска в Иркутск. Расстрелян по приговору Иркутского Ревкома, санкционированному большевистским центром.

Сведения о наградах Белого движения можно получить в книге А. Чичикалова [8].

На лицевой стороне медалей, учрежденных ЕАЕН, изображены выдающиеся европейские и российские ученые и деятели культуры (связанные с наукой и медициной).

На оборотной стороне каждой медали – по окружности надпись на немецком языке, в верхней половине медального поля: «Europäische Akademie» (Европейская академия), в нижней половине медального поля: «Der Naturwissenschaften» (естественных наук). В центре – горизонтальная надпись на немецком

языке в три строки: «Für Wissenschaftliche Leistungen» (За научные достижения), как на медалях Роберта Коха, Леонардо да Винчи, надписи на латыни: «VALETUDO EST BONUM OPTIMUM» (Здоровье – самая большая ценность), как на медали Пауля Эрлиха, «DETUR DIGNIORI» (Дан будет дано достойнейшему) – как на медали Рудольфа Вирхова ...

Медаль Роберта Коха была учреждена ЕАЕН в связи со столетием со дня вручения выдающемуся ученому Нобелевской премии (1905 г.).

Описание медали Роберта Коха

Медаль (рис. 17, а и б) – круглой формы из белого металла с расположенным в центре медального поля выпуклым погрудным, повернутым на 3/4 вправо портретом великого ученого, надписью по окружности сверху: «Robert Koch». Слева и справа от портрета даты рождения и смерти ученого: «1843» и «1910». По краю медального поля невысокий выпуклый ободок. Медаль с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте продольные черная, красная и желтая полосы одинаковой ширины. Крепится медаль при помощи застежки.

Положение

о медали Роберта Коха

«За достижения в науке, медицине и фтизиатрии»

Президиум Европейской академии естественных наук признал необходимым учредить медаль Роберта Коха (1843 - 1910). Эта медаль учреждается Академией в связи со столетием со дня вручения Нобелевской премии Р. Коху (1905) для поощрения наиболее талантливых ученых и специалистов внесших значительный вклад в медицину и физиологию, а также за применение научных достижений в практической медицине.

1. Медалью Р. Коха награждаются: – ученые, специалисты, изобретатели, чьи исследования, технологии и разработки привели к установлению важных научных достижений, а также за их применение в практической деятельности;

– члены Академии за выдающиеся достижения в науке, медицине и фтизиатрии.

2. Медалью Р. Коха также награждаются:

- ученые и специалисты, занимающиеся медицинскими, биологическими, экологическими и гигиеническими исследованиями и получившие значительные научные результаты;

- ученые и врачи, специалисты в области биотехнологий, внесшие существенный вклад в создание новых методов, препаратов и технологий, а также лица содействующие использованию этих достижений в практической медицине.

3. Медаль вручается Президиумом Европейской академии естественных наук по представлению государственных и общественных организаций различных стран.

4. Награждение медалью удостоверяется Почетным дипломом установленного образца.

5. Медаль носится на левой стороне груди.

Вклад Роберта Коха (1843—1910) в медицину, лечение инфекционных болезней известен практически каждому. Во время франко-прусской войны Роберт Кох приобрел опыт в лечении инфекционных болезней, в частности, холеры и брюшного тифа. После демобилизации в 1871 г. Роберт Кох, проведя серию тщательных, методичных экспериментов, установил возбудителя, явившегося основной причиной сибирской язвы. Исследования Коха впервые доказали бактериальное происхождение заболевания, и его статьи по проблемам сибирской язвы были опубликованы в научных журналах. Слава пришла к выдающемуся ученому, когда ему удалось обнаружить бактерии в виде палочек, являющиеся возбудителем туберкулеза, от которого в то время в Германии умирал каждый седьмой человек. В публикациях Р. Коха по проблемам туберкулеза впервые были обозначены принципы, которые затем стали называться постулатами Коха. Работая по заданию германского правительства в Индии, Кох выявил микроб, вызывающий холеру. Научные открытия поставили Р. Коха на уровень ведущего в мире специалиста, определяющего направления развития здравоохранения, и, в частности, он стал ответственным за координацию исследований и практических мер в борьбе с такими инфекционными заболеваниями, как брюшной тиф, малярия, чума крупного рогатого скота, сонная болезнь и чума человека.

Продолжая исследование путей лечения туберкулеза, в 1890 г. Р. Кох объявил о том,

что им такой способ найден. В 1905 г. Р. Кох получил полное признание и за «исследования и открытия, касающиеся лечения туберкулеза», был удостоен Нобелевской премии по физиологии и медицине.

В связи с 80-летием со дня смерти Вильгельма Конрада Рентгена ЕАЕН подготовила специальную памятную медаль его имени.

Описание медали Рентгена

Медаль (рис. 18) – круглой формы из белого металла с расположенным в центре медального поля выпуклым погрудным, повернутым на 3/4 влево портретом Вильгельма Конрада Рентгена, надписью по окружности сверху: «Wilhelm Conrad Rontgen». Слева и справа от портрета даты рождения и смерти ученого: «1845» и «1923». По краю медального поля невысокий выпуклый ободок. Медаль с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте продольные синяя и белая полосы одинаковой ширины. Крепится медаль при помощи застёжки.

Положение

о медали Вильгельма Конрада Рентгена «За достижения в науке, технике, медицине»

Президиум Европейской Академии естественных наук учредил медаль Вильгельма Конрада Рентгена в знак признания выдающихся заслуг и для поощрения наиболее талантливых ученых и специалистов различных отраслей, внесших значительный вклад в создание новых радиационных приборов и их применение в физике, медицине и других областях науки и техники.

1. Медалью В. К. Рентгена награждаются:

- ученые, специалисты, изобретатели, чьи исследования, разработки и изобретения привели к созданию и совершенствованию радиационной техники;

- ученые и специалисты, занимающиеся радиационными исследованиями в различных областях знаний и получившие значительные научные результаты;

- врачи, рентгенологи, специалисты в области медицинской техники, внесшие существенный вклад в создание новых радиационных аппаратов, технологий,

методик и применение их в практической медицине;

- члены Академии за выдающиеся достижения в науке, технике, медицине.

2. Медаль вручается Президиумом Европейской академии естественных наук по представлению государственных и общественных организаций разных стран.

3. Награждение медалью удостоверяется Почетным дипломом установленного образца.

4. Медаль носится на левой стороне груди.

Вильгельм Конрад Рентген (1845—1923) – выдающийся немецкий физик-экспериментатор, член Берлинской академии наук в 1901 г. первым из физиков был удостоен Нобелевской премии.

В 1895 г. В. Рентген открыл новый, раньше неизвестный вид излучения, которое в его честь было названо рентгеновским. Уже в 1895—1897 гг. было установлено, что это излучение имеет ряд чрезвычайных возможностей: невидимое для человеческого глаза, оно способно проникать сквозь непрозрачные тела и предметы, в том числе и сквозь органы и ткани человеческого тела; оно способно поглощаться тканями тем интенсивнее, чем больший порядковый номер (согласно таблице Менделеева) элемент, который составляет эту ткань; оно обильно лучам видимого света, оно способно влиять на фотографическую пластинку или пленку; это излучение способно вызвать свечение некоторых химических веществ и соединений. Вышеупомянутые свойства создали предпосылки для возможности обнаруживать и фиксировать рентгеновское излучение, которое прошло сквозь организм человека, на фотографической пленке (рентгенография) и светящемся экране – (рентгеноскопия). Эти два метода являются основными в рентгенологическом исследовании. На протяжении всего XX в. и сейчас, в начале XXI в., это исследование, которое стало возможным благодаря открытию Рентгена, представляет собой одно из основных в медицине. Необходимо также вспомнить томографию, томофлюорографию, рентгенокимографию, контрастные исследовательские приемы и лучевую терапию. Рентген не был врачом, но вообразить себе современную медицину без всего, что связано с его именем, невозможно. Необходимо также упомянуть рентгеновскую дефектоскопию, микроскопию, спектроскопию, топографию, рентгеновский структурный анализ и т. д.

Рис. 13. Орден «Большая золотая рыцарская звезда»..

Рис. 14 Орден «Большая серебряная рыцарская звезда».

Среди медалей, учрежденных ЕАЕН в память великих ученых Европы, и памятная медаль Пауля Эрлиха.

Описание медали Пауля Эрлиха

Медаль (рис. 19) – круглой формы из белого металла с расположенным в центре медального поля выпуклым погрудным, повернутым на 3/4 вправо портретом великого ученого, надписью по окружности сверху: «Paul Ehrlich». Внизу, по окружности, даты рождения и смерти Пауля Эрлиха: «1854» и «1915». По краю медального поля невысокий выпуклый ободок. Медаль с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте продольные красная и белая полосы одинаковой ширины. Крепится медаль при помощи застёжки.

Пауль Эрлих (1854–1915) – немецкий врач, бактериолог, биохимик, основоположник противомикробной химиотерапии.

Основные научные работы Эрлиха посвящены проблеме иммунитета, разработке методов лечения инфекционных болезней, изучению химии лекарственных веществ. Пауль Эрлих сформулировал первую химическую интерпретацию иммунологических реакций – «теорию боковых цепей». Доказал возможность целенаправленного синтеза химиотерапевтических средств. Совместно с А. Бертхеймом создал препараты сальварсан и неосальварсан, которые произвели революцию в лечении сифилиса, фрамбезии,

куруного спирохетоза, возвратной лихорадки. Получил препарат трипанрот – эффективное средство против трипаносомозов. Эрлих разработал и предложил биопромышленные методы противодифтерийной и других сывороток. Установил, что растительные токсины из клещевины вызывают специфический иммунитет у человека и животных. Описал различные формы лейкоцитов крови. Показал значение костного мозга и лимфоидных органов в кроветворении. Эрлиху принадлежат многочисленные труды по гематологии, гистологии, онкологии. В 1908 г. за работы по иммунологии и разработку фагоцитарной теории иммунитета Паулю Эрлиху была присуждена Нобелевская премия по физиологии и медицине (совместно с И. И. Мечниковым).

Памятная медаль Альберта Швейцера подготовлена ЕАЕН в связи со 100-летием учреждения Нобелевских премий.

Описание медали Альберта Швейцера

Медаль (рис. 20) – круглой формы из белого металла с расположенным в центре медального поля выпуклым погрудным, профильным, повернутым вправо портретом Альберта Швейцера, надписью по окружности сверху: «Albert Schweitzer». Слева и справа от портрета даты рождения и смерти ученого: «1875» и «1965». По краю медального поля невысокий выпуклый ободок. Медаль с помощью кольца и ушка

соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте продольные зеленая и белая полосы одинаковой ширины. Крепится медаль при помощи застёжки.

Положение

о медали имени Альберта Швейцера «За гуманизм и служение народу»

Президиум Европейской Академии естественных наук учредил медаль имени Альберта Швейцера в знак признания высоких морально-этических качеств и выдающихся заслуг ученых и специалистов, работающих в медицине, здравоохранении, гуманитарной и социальных областях деятельности.

1. Медалью имени Альберта Швейцера награждаются:

- ученые и специалисты, а также научные коллективы, чьи достижения в различных областях знаний способствуют социальному прогрессу, росту благосостояния, укреплению здоровья и духовному развитию народа;
- общественные деятели, внесшие значительный вклад в укрепление дела мира и развитие международных отношений;
- государственные деятели, деятели науки и культуры за особые заслуги в области здравоохранения, просвещения, культуры, государственного строительства;
- члены Академии за достижения в медицине, здравоохранении, гуманитарной и социальных сферах.

Рис. 15. Почетный знак за заслуги «Большая звезда с короной».

Рис. 16. Почетный знак адмирала А. В. Колчака.

Рис. 17, а и б. Медаль Роберта Коха.

2. Медаль вручается Президиумом Европейской академии естественных наук по представлению государственных и общественных организаций разных стран.

3. Награждение медалью удостоверяется Почетным дипломом установленного образца.

4. Медаль носится на левой стороне груди.

Долгую и яркую жизнь прожил «гуманист эпохи» Альберт Швейцер (1875—1965). Блестящий теолог, философ, теоретик музыки и музыкант в 24 года стал доктором философии. Он издал книги о философии Канта, о Бахе, о мистицизме апостола Павла, теологическое исследование о поисках «исторического Иисуса», эссе о немецком и французском органостроении, руководил Баховским хором, выступал в органных концертах. Однако Швейцер решил, что этого недостаточно, чтобы приносить пользу людям. Необходимо найти другой способ служения им. В тридцатилетнем возрасте он поступил на медицинский факультет Страсбургского университета, окончив который, отправился в Центральную Африку, в Габон, который благодаря своим природным условиям относится к экстремальным регионам. За исключением поездок в Европу, связанных с войнами, необходимостью сборов средств для больницы, Швейцер до конца жизни работал врачом в маленьком местечке Ламбарене. Неоценимый вклад сделан Альбертом Швейцером и его соратниками в борьбе с проказой (лепрой) на территории Габона и сопредельных стран. Ламбаренский

лепрозорий начали строить в 1953 г., а завершили в 1957 г., строительство и обустройство крупнейшего в Африке лепрозория осуществлено Швейцером на деньги от Нобелевской премии мира, присужденной ему в 1954 г. Одновременно он продолжал заниматься наукой, музыкой, лекционной деятельностью за пределами Африки.

Одному из выдающихся ученых Европы XIX в. Рудольфу Вирхову ЕАЕН посвятила следующую медаль.

Описание медали Рудольфа Вирхова

Медаль (рис. 21) — круглой формы из белого металла с расположенным в центре медального поля выпуклым погрудным, повернутым на 3/4 влево портретом великого ученого, надписью по окружности сверху: «Rudolf Virchow». Слева и справа от портрета даты рождения и смерти Рудольфа Вирхова: «1821» и «1902». По краю медального поля невысокий выпуклый ободок. Медаль с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте продольные желтая и белая полосы одинаковой ширины. Крепится медаль при помощи застёжки.

Рудольф Людвиг Карл Вирхов (1821—1902) — выдающийся немецкий ученый: патологоанатом, антрополог, археолог и политический деятель. Вирхов является основателем клеточной (клеточной) патологии, в которой болезненные процессы сводятся к изменениям в жизнедеятельности

элементарных мельчайших частей животного организма — его клеток, он впервые установил гистолого-физиологическую сущность многих болезненных процессов (белокровия, тромбоза, эмболии и т. д.). Среди работ Вирхова — исследования патологии и эпидемиологии инфекционных болезней, патологической анатомии. Вирхов — автор теории непрерывности зародышевой плазмы. Как деятель в области общественной гигиены, он известен своими работами по исследованию повальных болезней, соединенных с лишениями и голодом, а также проказы. Вирхов был необычайно разносторонне развитым человеком. В течение 33 лет издавал научно-популярные сборники по этнологии, антропологии и археологии. Вместе с известным немецким археологом Г. Шлиманом принимал участие в раскопках Трои и осуществил систематизацию найденных там черепов. В 1873 г. Вирхов участвовал в основании Немецкого антропологического общества, Берлинского общества антропологии, этнологии и древней истории. Занимался Вирхов и политической деятельностью в качестве члена Прусского сейма (ландтага), члена рейхстага, члена Берлинского муниципалитета, уделяя первостепенное внимание общественной медицине, проведению санитарно-гигиенических мероприятий (водоснабжение, канализация и т. д.). Его усилия увенчались полным успехом. Германское правительство, считаясь с научным и общественным авторитетом

профессора Вирхова, осуществило его планы в области санитарии и гигиены. Благодаря неутомимой деятельности ученого Германия и в особенности ее города, достигли высокой степени совершенства в санитарном отношении.

Почетная медаль Парацельса – знак отличия ЕАЕН «За заслуги», которым отмечаются врачи за выслугу лет или большие достижения в практической деятельности.

Описание Почетной медали Парацельса

Медаль (рис. 22) – круглой формы из белого металла с чернением, с расположенным в центре медального поля выпуклым погрудным, повернутым на 3/4 влево портретом Парацельса, надписью по окружности сверху: «Paracelsus». Слева и справа от портрета сверху даты рождения и 500-летия со дня рождения ученого: «1493» и «1993». В нижней части медального поля по окружности надпись: «Wanderarzt Philosoph Naturheiler» (Странствующий врач Философ Излечивающий природными средствами). По краю медального поля невысокий выпуклый ободок. Медаль с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте три продольные полосы одинаковой ширины: красные по бокам и белая в середине. Крепится медаль при помощи застёжки. Существует вариант колодки с двумя продольными полосами одинаковой ширины – красной и белой.

Выдающийся врач и естествоиспытатель Парацельс, настоящее имя которого – Филипп Ауреол Теофраст Бомбаст фон Гогенгейм (1493–1541) родился в Швейцарии во врачебной семье. В 1515 г. Теофраст получил в Ферраре (по другим данным – Флоренции) степень доктора медицины. Совершенствуя знания, он слушал лекции в лучших университетах Европы, учился у цыган и повитух, баничников и травников, уголовников и знахарей в родной Швейцарии, в Аравии и Скандинавии, Ирландии и России. Не признавая авторитетов, доверяя только наблюдениям, опыту, Парацельс, приглашенный в 1527 г. в Базельский университет на должность доктора медицины, на первой же лекции сжег сочинения Галена и Авиценны и впервые стал читать студентам лекции на разговорном немецком языке. Оставим в стороне увлечение Парацельса магией, мистикой и астрологией. Парацельс, утверждавший, что

«настоящая цель химии заключается не в изготовлении золота, а в приготовлении лекарств» стал основателем ятрохимии (от греческого *iátrōs* – врач), выразившей стремление слить медицину с химией, при этом, переоценивая роль химических превращений в организме и придавая определенным химическим соединениям способность устранять обнаруживающиеся в организме нарушения равновесия. Определяя причины болезней, Парацельс утверждал, что лихорадка и чума происходят от избытка в организме серы, при избытке ртути наступают параличи, а избыток соли может вызвать расстройство желудка и водянку. Точно также и причины многих других болезней он приписывал избытку или недостатку этих трех основных элементов. В каждом средстве Парацельс находил активный ингредиент, который можно было извлечь, очистить и прописать в строго контролируемой дозе. Парацельс начал применение соединений свинца, меди, сурьмы, железа (можно вспомнить «железную тинктуру» – родовое название жидких лекарств, содержащих соединения железа) и ртути, которые ранее для этих целей не применялись, но вскоре стали широко известны. Он лечил сифилис малыми дозами ядовитых паров ртути. Его настойка опия (лауданиум) веками служила эффективным обезболивающим.

Парацельс написал множество трудов по медицине, алхимии, естественной истории и философии, магии но его попытки издать их обычно заканчивались неудачей.

«Отцу» гомеопатии Самуэлю Христиану Фридриху Ганеманну посвятила ЕАЕН следующую медаль.

Описание медали Ганеманна

Медаль (рис. 23) – круглой формы из белого металла с расположенным в центре медального поля выпуклым полупогрудным, профильным, повернутым вправо портретом великого ученого, надписью по окружности сверху: «Friedrich Samuel Hahnemann». Под портретом, в нижней части медального поля, по окружности даты рождения и смерти Ганеманна: «1755—1843». По краю медального поля невысокий двойной выпуклый ободок. Медаль с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте продольные черная, красная и желтая полосы одинаковой ширины. Крепится медаль при помощи застёжки.

Разочаровавшись в господствовавших в то время медицинских теориях и практических приемах лечения, зачастую не имевших рационального объяснения, Самуэль Христиан Фридрих Ганеманн (1755—1843) провел ряд опытов по изучению действия лекарств на здоровый человеческий организм. Опыты эти (первые с хинином над самим собою) привели его к убеждению, что лекарственные вещества вызывают в организме такие же явления, как и болезни, против которых эти лекарства действуют специфически, и что малые дозы медикаментов действуют иначе, а иногда и значительно сильнее, чем большие. Воодушевленный своим неожиданным открытием, Ганеманн перешел в своей врачебной практике на минимальные дозы, называемые гомеопатическими, совершенствовал новый принцип лечения. В 1805 г. были напечатаны первые результаты опытов по действию лекарств, а вскоре появилась статья Ганеманна, где впервые было упомянуто слово «гомеопатия». Ганеманн установил «закон подобия» в действии лекарств и болезненных агентов и создал целое учение о «гомеопатическом» действии лекарств. В течение девяти лет с момента обнародования новой идеи лечения Ганеманну пришлось бороться с нападениями и оскорблениями. Только в 1812 г., поселившись в Лейпциге, он устроился при университете и открыл курс лекций о «рациональной медицине», как он сам назвал свое учение. Основы этого учения подробно изложены в сочинении «Organon», данном в 1810 г. и ставшем катехизисом гомеопатии. Ганеманн практиковал в Лейпциге до 1820 года. Его основная работа «Хронические болезни, их своеобразная природа и гомеопатическое лечение» была издана в 1828 г. В 1834 г. Ганеманн переселился в Париж, получил высочайшее разрешение свободно распространять и применять свой метод лечения. Восемь лет Ганеманн практиковал в Париже, посещаемый приезжавшими отовсюду врачами и больными; отсюда гомеопатия распространилась по всему свету.

За заслуги в изобретательской деятельности МААНОИ совместно с ЕАЕН вручает медаль А. С. Попова.

Описание медали А. С. Попова

«За развитие изобретательства»

Медаль (рис. 24) – круглой формы из белого металла с чернением, с расположенным в центре медального поля выпуклым полупогрудным, анфас

портретом великого ученого на фоне расходящихся снизу окружностей – радиоволн. Под портретом, в нижней части медального поля, надпись: «А. С. Попов». По краю медального поля невысокий выпуклый ободок. Медаль с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, в нижней части которой скрещиваются две лавровые ветви. Колодка обтянута шелковой муаровой лентой синего цвета. Крепится медаль при помощи застёжки.

Выдающийся ученый и изобретатель Александр Степанович Попов (1859–1906) в 1883 г. блестяще окончил университет и получил приглашение преподавать в Минном офицерском классе в Кронштадте, в то время единственном учебном заведении, готовившем специалистов – электриков и имеющем прекрасную физическую лабораторию и ценную библиотеку. Работа привлекала Попова возможностью, параллельно с преподаванием, проведения исследований в области электротехники, в частности – электромагнитных волн. 7 мая 1895 г. на заседании Русского физико-химического общества Попов сделал сообщение о первых результатах своей работы и продемонстрировал сконструированный им радиоприемник. Менее чем за год он создал весь комплекс аппаратуры для беспроволочной передачи телеграфных сигналов. Уже в марте 1896 г. на заседании Русского физико-химического общества он передал первую в мире радиограмму на расстояние около 250 м. В 1897 г. Попов получил надежную связь на расстоянии около 5 км между кораблями Балтийского флота – транспортом "Европа" и крейсером "Африка". Во время испытаний нового передатчика на миноносце № 115 в 1898 г. Попов сделал еще одно очень важное открытие: электромагнитные волны отражаются от кораблей. Это открытие явилось основой новой отрасли радиотехники – радиолокации. В своем отчете Попов указывал также на возможность радионавигации и радиопеленгации. На его радиоприемник с телефонными трубками были выданы патенты в России, Англии, Франции и других странах. Существуют сведения о конструировании Поповым первого аппарата для получения снимков в X-лучах. В Кронштадтском госпитале, по инициативе врача В. И. Исаева, начал действовать «рентгеновский» кабинет с первым в мире стационарным «рентгеновским» аппаратом. По инициативе А. С. Попова его аппараты

установили на восьми кораблях Русского военно-морского флота [3]. В 1901 г. А. С. Попов был избран почетным членом Русского технического общества и председателем Русского электротехнического общества при Электротехническом институте в Петербурге. В том же году он был назначен профессором физики в этом институте. В 1905 г. А. С. Попова избрали директором Электротехнического института.

Описание медали

имени Иоганна Вольфганга фон Гете

Медаль (рис. 25) представляет собой медальон круглой формы из белого металла с чернением, с расположенным в центре медального поля выпуклым погрудным, профильным, обращенным влево портретом великого ученого. Слева от портрета надпись по окружности: «Goethe». По краю медального поля, по окружности, венки из дубовых листьев, отделенный от портрета невысоким выпуклым ободком. Медаль с помощью кольца и ушка соединяется с шелковой шейной муаровой лентой с продольными черной, красной и желтой полосами одинаковой ширины.

Медаль имеет модификацию с креплением заколкой.

28 августа 1999 г. гуманитарии всех стран отмечали юбилей одного из основоположников немецкой литературы нового времени – великого немецкого поэта Иоганна Вольфганга фон Гете (1749–1832). Именно поэта, хотя с тем же успехом можно было бы отметить юбилей талантливого художника, естествоиспытателя, анатома или даже... метеоролога. Мало кто знает, что художник Гете написал знаменитое «Учение о красках», метеоролог Гете изобрел водяной барометр, а анатом Гете открыл новую кость в человеческом черепе. Гете был известен в научных кругах и трудами по оптике, минералогии, ботанике и астрономии, а из под его кисти вышло множество картин. Иоганн Гете владел шестью языками и уже в раннем детстве начал сочинять рассказы и пьесы. Гете закончил юридический факультет Страсбургского университета, одновременно занимаясь медициной и естественными науками. Всемирный успех к Гете-писателю пришел в 1774 г. после публикации романа «Страдания юного Вертера». В 1775 году по приглашению своего друга, принца Карла-Августа, навсегда поселился в Веймаре, где занимался делами

управления, горным ведомством, руководил военной коллегией, дорожным строительством. Со временем стал министром культуры, директором придворного театра. В 1784 г. Гете открыл межчелюстную кость у человека. Гете писал: «Иена, 27 марта, ночью. Я нашел – нет, не золото и не серебро, но нечто, что доставляет мне радость неизреченную. Я нашел межчелюстную косточку человека! ... я нашел ключевой камень, замыкающий строение человеческого скелета». В 1803 г. Гете стал руководителем библиотеки и естественного факультета Иенского университета, в 1815 – министром Великого Герцогства Веймарского. Со времени окончания трагедии «Фауст. Часть I» в 1806 г. и почти до смерти в 1832 г. («Фауст. Часть II» завершена в 1830 г.) он работал над своим главным философским произведением, воплощением поиска смысла жизни.

Проект медали академика РАМН В.А. Неговского был разработан проф. Д. А. Еникеевым – Председателем Башкирского отделения ЕАЕН, и был утвержден в дальнейшем Президиумом ЕАЕН.

Описание медали В. А. Неговского

Медаль (рис. 26) – круглой формы из белого металла с расположенным в центре медального поля выпуклым погрудным, повернутым на 3/4 влево портретом ученого, надписью по окружности сверху: «Vladimir A. Negovsky», снизу – на итальянском языке: «Padre Della Rianimazione» (Отец реаниматологии). По бокам портрета горизонтально расположены даты рождения и смерти ученого: «1909–2003». По краю медального поля невысокий выпуклый ободок. Медаль с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте продольные белая, синяя и красная полосы одинаковой ширины. Крепится медаль при помощи застёжки.

Неговский Владимир Александрович (1909–2003) – крупнейший патофизиолог, академик РАМН, создатель науки реаниматологии, родоначальник школы отечественных реаниматологов, создатель первого в мире Научно-исследовательского института общей реаниматологии РАМН, первооткрыватель новой нозологической единицы – постреанимационной болезни. В. А. Неговский – лауреат Сталинской премии (1952), Государственной премии СССР (1970), награжден многими орденами и медалями.

Рис. 18. Медаль Рентгена.

Рис. 19. Медаль Пауля Эрлиха.

Рис. 20. Медаль Альберта Швейцера.

Рис. 21. Медаль Рудольфа Вирхова.

Рис. 22. Почетная медаль Парацельса.

В. А. Неговский родился в городе Козельце Черниговской области в Украине в семье учителей. Увлеченность идеей борьбы со смертью, целеустремленность позволили Владимиру Александровичу добиться создания лаборатории специального назначения по проблеме: «Восстановление жизненных процессов при явлениях, сходных со смертью». В 1948 г. эта лаборатория стала самостоятельным научным учреждением — Научно-исследовательской лабораторией общей реаниматологии АМН СССР, получившей широкое признание. Неговский выдвинул положение о том, что клиническая смерть, т. е. состояние организма, определяемое согласно многовековым медицинским канонам как остановка сердца и прекращение дыхания есть на самом деле переходный процесс от жизни к смерти биологической, необратимой.

В годы войны В. А. Неговский организовал фронтową бригаду, в составе которой выезжал в действующую армию и добивался оживления раненых, находившихся в состоянии агонии или клинической смерти.

Обобщение результатов собственных исследований, а также данных советских и зарубежных авторов позволило ему заявить на Международном конгрессе травматологов в Будапеште (1961) о возникновении новой медицинской науки — реаниматологии, предметом изучения которой являются патология, терапия и профилактика терминальных состояний.

Первый в мире Институт общей реаниматологии АМН СССР открыт в 1985 году. В институте широко разрабатываются вопросы патофизиологии, профилактики и

терапии терминальных состояний, вызванных различными причинами (шок и кровопотеря, инфаркт миокарда, утопление, электротравма, асфиксия новорожденных и др.), в частности, изучаются этиология и патогенез фибрилляции желудочков сердца и возможности её прекращения с помощью импульсов тока большой силы. На основе этих работ были сконструированы дефибрилляторы, выпускаемые медицинской промышленностью, по своей эффективности и безопасности завоевавшие всеобщее признание.

Описание медали имени Фридриха Шиллера

Медаль (рис. 27) представляет собой медальон круглой формы из белого металла с чернением, с расположенным в центре медального поля выпуклым погрудным, профильным, обращенным влево портретом великого поэта, драматурга и философа. Слева от портрета надпись по окружности: «Schiller». По краю медального поля, по окружности, венок из дубовых листьев, отделенный от портрета невысоким выпуклым ободком. Медаль с помощью кольца и ушка соединяется с шелковой шейной муаровой лентой с продольными черной, красной и желтой полосами одинаковой ширины.

Рис. 23. Медаль Ганеманна.

Медаль имеет модификацию с креплением заколкой.

Иоганн Кристоф Фридрих Шиллер (1759–1805), немецкий поэт, драматург и философ. По настоянию герцога Вюртембергского Карла Евгения поступил в только что учрежденную военную академию и начал изучать право, однако позднее занялся медициной.

Закончив курс в 1780 г., он получил в Штутгарте место полкового врача. Еще в академии Шиллер обратился к драматургии и в 1781 закончил и опубликовал «Разбойников». Спасаясь от деспотизма герцога, приказавшего ему заниматься только врачебной деятельностью, в 1782 г. Шиллер бежал из Вюртембергского герцогства.

Интендант Мангеймского театра Дальберг назначил Шиллера «театральным поэтом», заключив с ним контракт о написании пьес для постановки на мангеймской сцене. Две драмы, «Заговор Фиеско в Генуе» и «Коварство и любовь» были поставлены в Мангеймском театре, причем последняя имела большой успех. Позднее появились: «Дон Карлос», «Валленштейн», «Дмитрий», «Мария Стюарт», «Орлеанская дева», «Вильгельм Телль» и т. д. О философских и эстетических взглядах Шиллера можно судить по «Философским письмам» (1786) и эссе «О трагическом в искусстве», «О грации и достоинстве», «О возвышенном» и «О наивной и сентиментальной поэзии». Среди исторических исследований Шиллера —

Рис. 24. Медаль А. С. Попова «За развитие изобретательства».

Рис. 25. Медаль имени Иоганна Вольфганга фон Гете.

Рис. 26. Медаль В. А. Неговского.

Рис. 27. Медаль имени Фридриха Шиллера.

Рис. 28. Медаль Леонардо да Винчи.

«История отпадения Нидерландов от испанского владычества», «История Тридцатилетней войны». Кроме собственных пьес, Шиллер создал сценические версии шекспировского «Макбета» и «Турандот» К. Гоцци, а также перевел расиновскую «Федру».

Описание медали Леонардо да Винчи

Медаль (рис. 28) – круглой формы из белого металла с расположенным в центре медального поля выпуклым погрудным, повернутым на 3/4 вправо портретом великого ученого, художника, надписью по окружности сверху: «Leonardo Da Vinci». Внизу под портретом даты рождения и смерти Леонардо да Винчи: «1452–1519». По краю медального поля невысокий выпуклый ободок. Медаль с помощью кольца и ушка соединяется с пятиугольной колодкой, обтянутой шелковой муаровой лентой. На ленте продольные зеленая, белая и красная полосы одинаковой ширины. Крепится медаль при помощи застёжки.

О Леонардо да Винчи (1452–1519) можно рассказывать очень долго, приводить множество интересных фактов, но остановимся только на главном. Искусство и наука стали для Леонардо да Винчи неразрывными, он усматривал в них средство объективного познания реального мира. Картины художника объединяют стремление прославить богатство и красоту реального мира с пристальным изучением его явлений («Благовещение» в галерее Уффици, «Мадонна с цветком», так называемая «Мадонна Бенуа» в Эрмитаже), передают разные душевные

состояния человека с помощью мимики и жестов («Святой Иероним» в Ватиканской Пинакотеке: одно из величайших достижений мирового искусства – фреска «Тайная вечеря» в трапезной монастыря Санта-Мария дела Грация), воплощают представление людей эпохи Возрождения об идеале женской красоты («Джоконда», Лувр). Как ученый, Леонардо да Винчи обогатил почти все области знания глубокими наблюдениями и проникновенными догадками. Среди них – экспериментальные работы по механике, гидротехнические проекты, многочисленные конструкции ткацких станков, печатных, деревообрабатывающих, землеройных и других машин, летательных аппаратов, проекты парашюта и вертолета, металлургических печей. Много сделал Леонардо да Винчи в оптике, астрономии, ботанике. И, в конце концов, он занимался всю жизнь анатомией, готовил большую работу по анатомии человека. Сохранилось вступление, из которого мы узнаем, что произведение должно было состоять из ста двадцати книг, в которых детально было бы рассмотрено человеческое тело (которое Леонардо называл «микрокосмос») со всеми его частями и функциями, с постоянным привлечением примеров из анатомии животных. Его рисунки (их известно около восьми сотен), основанные на вскрытиях, которые он делал, представляют собой не одиночные зарисовки, а обобщающие изображения, которые позволяют судить о закономерностях строения организма. Леонардо да Винчи впервые дал изображение лобного, клинообразного верхнечелюстного синусов, сесамоподобных костей стопы, первым верно

определил число позвонков в крестце. В текстах к рисункам он всегда останавливался не только на строении, а и на функциях органа, стремился по возможности объяснить жизненные процессы на основе законов механики.

Списки кавалеров соответствующих наград регулярно публикуются на интернет-сайте Европейской академии естественных наук www.niic.info и в периодической печати.

Список литературы

1. Кузнецов А. А. Ордена и медали России. – М.: Изд-во МГУ, 1985. – 174 с.
2. Щукина Е. С. Два века русской медали. – М.: Терра, 2000. – 269 с.
3. Барштейн Ю. А., Барштейн В. Ю. Медицина в медальерному мистецтві. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. – 352 с.
4. Памятная медаль советского периода. 1919-1991: Каталог. – М.: Государственный исторический музей, 2005. – 402 с.
5. Тыминский В. Г. Негосударственные награды современной России // Россия и современный мир. – 2001. – № 1 (30). – С. 226–229.
6. Тыминский В. Г. Нобелевская премия и научные общественные организации // Россия и современный мир. – 2004. – № 3 (44). – С. 159–161.
7. Заорская И. Ю., Чапайкин И. В. История русской культуры: Учебное пособие. – М.: Изд-во МГУП, 2000. – 179 с.
8. Чичикалов А. Ордена и знаки отличия Белого Движения. – М.: «Околица», 2004. – 68 с.

Перстень

у системі українських пам'ятних та військових нагород періоду національно-визвольної боротьби 1914–1952 рр.

Олександр Мельник (Київ)

■ Степан Пахолко, Ольга Мартин (Львів)

Серед різноманітних фалеристичних пам'яток періоду національно-визвольної боротьби українського народу за державну незалежність першої половини ХХ ст. слід окремо виділити перстені у системі пам'ятних та військових відзнак-нагород.

Віднайдені нами фалеристичні пам'ятки – перстені умовно можна поділити на кілька груп:

1. Перстені періоду Першої світової війни 1914–1917 рр.;
2. Перстені міжвоєнного періоду 1918–1939 рр.
3. Перстені підпілля УВО-ОУН-УПА 1926–1952 рр.;
4. Пам'ятні перстені, пов'язані з визначними та знаковими подіями в громадсько-політичному житті України періоду її недержавного існування 1921–1939 рр., та перстені реконструйовані, відомі з описів або спогадів.

У першій групі перстенів слід виокремити перстень з написом «Війна 1914–16» (рис. 2). Уперше питання про випуск металевих перстенів з написом обговорювалося на нараді старшин УСС на горі поблизу с. Верхнє Верещке 07.12.1914 р. за пропозицією Дмитра Катамая (автора проекту стрілецької шапки-мазепинки) [1].

Такий перстень продавали на воєнній виставці легіону УСС у Відні. У переліку виставлених відзнак легіону УСС був і «воєнний перстень» [2]. Доходи від продажу відзнак та перстеня йшли у фонд допомоги сиротам, вдовам та інвалідам УСС.

Ще один перстень з написом «УСС 1914» був, імовірно, випущений для ветеранів легіону УСС на початку 20-х років ХХ ст. (рис. 3). Перстень зберігається в одній з найбільших у світі колекцій української фалеристичної спадщини доктора Юрія Сас-Подлузького (США).

У родинному архіві видатного українського художника Олексі

Новаківського вдалося виявити проект перстеня з написом «Борітеся 1914 Поборете» (рис. 4). Ймовірно, проект не було реалізовано [3].

Виявлено також саморобні перстені з написами: «19 С.У.С.15», «19 У.Б.16» та перстень з датуванням «1914–1918» та вигравіруваними тризубами (рис. 5–7). У віснику СВУ (Союз визволення України) є повідомлення про виготовлення стрільцями перстенів, медальйонів, хрестиків з алюмінію розірваної шрапнелі [4].

Ймовірно, що з нагоди звільнення Львова від російської окупації в 1915 р. був випущений пам'ятний перстень та значок (рис. 8) із зображенням герба Львова. На перстені зліва напис «Lwowa». Повний напис на перстені не встановлений. Зображення перстеня подане за виявленою в аукціонному проспекті світлиною [5].

Вдалося виявити подібний значок з гербом м. Перемишля (рис. 9) [6], який, імовірно, міг бути випущений разом із пам'ятним перстенем з нагоди звільнення м. Перемишля.*

Серед перстенів другої групи особливої уваги заслуговують два перстені, зображення яких також подані за виявленими в аукціонному проспекті світлинами та анотаціями до них [5].

Перстень (рис. 10), імовірно, випущений на початку 20-х років ХХ ст. як пропам'ятна відзнака для делегатів III Військового з'їзду (2–12.12.1917).

Другий перстень (рис. 11) також, імовірно, викарбуваний на початку 20-х років ХХ ст., як пропам'ятна відзнака для воїнів легендарного I Зимового походу армії УНР в тили більшовицької армії (05.12.1910–06.05.1920).

Обидва перстені з викарбуваними символами Соборної України та державним гербом Української Народної Республіки є, безперечно, високохудожніми фалеристичними пам'ятками українського мілітарного мистецтва.

* За інформацією колекціонера-фалериста Віктора Коняго (США) існує штампований перстень білого металу з написом «Lysonja» на лицевій стороні та датуванням зліва та справа від напису «1915».

До міжвоєнного періоду належить мистецьки виконаний срібний перстень з тризубом на вставці, виготовлений із золота. На внутрішній стороні перстень є тавро «875» (рис. 12). Ймовірно, перстень виготовлено у Чехословаччині в середині 20-х років минулого століття на замовлення однієї з численних українських громадсько-політичних організацій.

До другої групи належить і перстень «Союзу українських фашистів», що діяв у Празі в 1925 р. (рис. 13). Подібні союзи фашистів існували в Югославії, Хорватії, Угорщині, в середовищі російських емігрантів та інших народів Європи. Це була своєрідна «мода» серед націоналістичної молоді після закінчення Першої світової війни.

Члени «Союзу українських фашистів» (провідні члени П. Кожевников та Л. Костарів) входили до «Легії українських націоналістів» [7].

Умовно до цієї групи можна віднести і дитячий срібний перстенець з вибитою датою «1939» (рис. 14). Ймовірно, перстенець надавався членам «Марійського товариства молоді» після урочистостей першого причастя.

Третю групу перстенів складають саморобні перстені українського націоналістичного підпілля УВО, ОУН та УПА (рис. 15–18). Здебільшого, ці перстені виготовляли самі учасники національно-визвольної боротьби в умовах суворої конспірації, невеликими тиражами, за спрощеною технологією. За спогадами ветеранів ОУН – УПА перстені виготовляли з відстріляних гільз та металевих конструкцій збитих літаків чи іншої техніки. Перероблялись також трофейні перстені (німецькі чи більшовицькі). Автори цих перстенів «заховані» за псевдонімами – так і залишаються переважно невідомими, як і місце виготовлення цих перстенів.

Виготовляли також перстені як витвори ужиткового промислу в таборах переміщених осіб та таборах військовополонених. Ось як згадує про виготовлення перстенів у таборі військовополонених в м. Ріміні (Італія) вояк І УД УНА (І Українська Дивізія Української Національної Армії): «щодо так званого «українського золота», то варто тут згадати таке: наші вояки з покинутої німецької зброї робили спеціальні перстені й інші оздоби. Оце «золото» спочатку купували італійці за солоні гроші. Багатьом

оте золото допомогло, коли вони втікали з полону, бо чужинці вимінювали його на іншу валюту. Одній групі наших утікачів пощастило вже в Австрії продати пару перстенів і за ті гроші вони доїхали до табору в Ляндеку» [19].

Тема виробництва, авторства, місця виготовлення символіки УВО-ОУН-УПА потребує скорпульозного пошуку і ще мало досліджена. Виняток становить стаття Ніла Хасевича, автора низки проектів та відзнак УПА, «Графіка в бункерах УПА» [8].

Серед перстенів третьої групи слід виокремити перстень із зображенням герба Галичини (лев, повернутий направо, що спинається на скелю) та двох тризубів справа та зліва від герба (рис. 19).

Зважаючи на те, що зображення на лицьовій поверхні вигравіруване із заниженням, а зображення тризубів виступають над поверхнею перстень, можна припустити, що він використовувався як печатка у якійсь структурі Української Держави, проголошеній у Львові в червні 1941 р., про що свідчить гравірований напис на внутрішній стороні перстень «Lemberg 1941».

Найцікавішим та унікальним перстеном четвертої групи є реконструкція на основі виявлених документів перстень, присвяченого Симону Васильовичу Петлюрі (рис. 20). Перстень випущено урядом УНР в екзилі за ініціативи Товариства ім. С. Петлюри, у зверненні якого до Ради міністрів УНР зазначалось:

“Для більш сталого духовного єднання всіх борців за волю України під проводом С. Петлюри товариство звертається з проською до уряду УНР про встановлення відзнаки-перстень в пам’ять С. Петлюри і надання товариству виключного права його виробу і продажу та надала проект цього перстень. Проект цієї відзнаки на просьбу Головної Управи виготовив визначний артист-маляр Петро Холодний. Матеріалом перстень має бути доміантне лиття з гармати, взятої українським військом в боях під проводом Великого небіжчика і гартувати волю до прийдешніх перемог над одвічним ворогом і гнобителем українського народу. Докладний опис перстень та його набуття Головна Рада розішле окремі оголошення. Чистий прибуток від продажу перстень піде на цілі, зазначені в відозві Головної Управи товариства од 24.08. б. р.” [11].

Після тривалих пошуків вдалося віднайти опис перстень:

«Покритий червоною емаллю, на тлі якої знаходиться тризуб; сім кульок і над тризубом хрест. П’ять кульок укладено навколо хреста, як би на кінцях п’ятираменної зірки сучасного герба Москви. Ціла композиція є символом, повним глибокого змісту. Червоне тло символізує пролиту кров, боротьбу і є ознакою жалоби по незабутньому Небіжчикові, про мученицьку смерть якого ще нагадують сім кульок. Розміщення п’яти кульок як би на кінцях більшовицької зірки згадує, хто направив руку Швацбарда і був дійсним винуватцем вбивства Симона Петлюри. Хрест, оточений п’ятьма кульками, нагадує, що українська церква знаходиться в полоні у наших ворогів. Увесь перстень з позолоченого томпаку, до якого домішано метал з гармати, одібраної в боях з москалями 1920 року» [11, 15.] *

У травні 1931 р. Українське воєнно-історичне товариство Варшави у зв’язку з п’ятою річницею загибелі Головного Отамана започаткувало акцію вшанування пам’яті Симона Петлюри випуском листівок з його портретом та пам’ятної відзнаки (рис. 1), дохід від продажу яких призначався на впорядкування козацьких могил на чужині. Автором проекту, правоподібно був полковник Микола Битинський, який наступного року спроектував орден Симона Петлюри [16, 17].

Ось як подається у законі Ради Міністрів УНР «Про відзначення пам’яті Симона Петлюри, Голови Директорії Головного Отамана Війська Української Народної Республіки» наказ про встановлення перстень:

Арт. 1. На вшанування на віки вічні пам’яті Великого Вождя Українського народу і його невинній боротьбі за свою Державність, Симона Петлюри, Голови Директорії, Головного Отамана Військ Української Народної Республіки, встановити відзнаку-перстень згідно з описом у додатку.

Арт. 2. Перстень-відзнака надається всім особам, що під керівництвом Симона Петлюри, яко Голови Директорії Головного Отамана Військ Української Народної Республіки, себто за час від 18.XI.1918 року до 25 травня 1926 року, брали участь у визвольній боротьбі Українського Народу чи то в організаціях військових, чи в установах і урядах цивільних.

* Пам’яті С. Петлюри присвятив вірш «Сім куль» хорунжий І-ї УД УНА (І-а Українська Дивізія Української Національної Армії) Борис Шкандрій (1920–1997) псевдонім Богдан Бора, будучи військовополоненим в таборі Ріміні (Італія).

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

Арт. 3. Цей закон входить в життя з днем його проголошення [9], [10].

На жаль, не вдалося віднайти жодного примірника перстеня! Натомість вдалося виявити у приватної особи перстень із зображенням на прямокутній накладці тризуба, чотирьох куль по кутах накладки, та напису у верхній частині «Помста», а у нижній частині датування «1926».

*В лице і тіло беззахисне
Скосила тіло сила ночі,
Сім куль відміряла змія.
Та семикратно виріс дух.
Сім куль – ім'я його Вітчизни,
Сім куль – сліпим відкрила очі,
Сім літер – і його ім'я
Сім куль – глухим відкрила слух.*

*І наче в кожну букву – куля,
І дух його ввійшов всеціло
І наче в кожну букву – цвях,
Уплоть мільйонів сорок п'ять.
Щоб смерть на сім замків замкнула
Сім куль – одне скосила тіло,
Йому до Батьківщини шлях.
Мільйони кулям не здолають.[18]*

У зв'язку з тим, що перстень поки що недоступний до фотографування, подаємо його реконструкцію на основі візуального дослідження у приватній збірці. Ймовірно, що цей перстень був випущений «Легією українських націоналістів» в Празі до першої річниці трагічної загибелі С. Петлюри. Це припущення потребує подальших пошуків та документального підтвердження такої версії.

У цій же приватній збірці зберігається перстень із зображенням Мирослава Січинського та датуванням «1908».

У зв'язку з тим, що він також поки що не доступний до фотографування, подаємо його реконструкцію на основі візуального дослідження. Ймовірно, перстень випущений з метою збору коштів від його продажу для звільнення М. Січинського з тюрми [20].

Ще про один невіднайдений перстень згадує в своїх спогадах студент корпорації «Чорноморе» в м. Данцігу: «За активну працю в корпорації деякі члени по закінченню навчання нагороджувались золотими перстнями з емблемою «Чорномора» [12]. Зображення перстня подано в реконструкції (рис. 21).

Завершують четверту групу два перстені, присвячені вшануванню пам'яті відомого українського письменника, поета, літературознавця, члена НТШ Богдана Сильвестровича Лепкого (1872—1941). У листопаді 1932 р. автору відомої історичної трилогії «Мазепа» виповнилося 60 років. Вшановуючи пам'ять поета, уряд УНР в екзилі випустив перехідний перстень-нагороду [13].

На грамоті до перстня на честь ювіляра було викарбовано такі слова: «Дорогий наш поете! В листопаді цього року закінчуєш Ви шостий десяток літ, з котрих чотири Ви незмінно простояли в перших шерегах наших бійців за визволення України... Ваше шістдесятиліття припало на трьохсотліття народин великого попередника нашого Івана Мазепи, якого прапор Ви у Вашій трилогії так високо підняли дороговказом для всього народу нашого в це люте время. Задовольняючи бажання нашої лицарської армії, що прагне увіковічити святі мазепинські традиції і з ними повернутися на Рідну Землю, Уряд УНР на знак глибокої пошани й щирої подяки передає Вам, із бою здобутої московської зброї, вибитий перстень, означений гербом Мазепи і

Тризубом. Нехай той перстень мазепинський переходить з роду в рід, од письменника до письменника, що своєю творчістю найбільше, як оце Ви, заслужився для здійснення і закріплення державних ідеалів Великого Гетьмана» [13].

На жаль, перстень, що був виготовлений в єдиному примірнику, пропав під час втечі письменника з с. Черче в день вступу більшовиків до села у «золотому» вересні 1939 р. У селі Черче, що на Рогатинщині, був єдиний український курорт, як приватна власність українських підприємців. На курорті, у віллі «Богданівка», що була побудована коштом української громади, як дарунок поетові до його 60-ліття, лікувався, відпочивав та працював Б. Лепкий. На курорті гуртувалась навколо поета прогресивна західноукраїнська інтелігенція: письменники, композитори, адвокати, ветерани Визвольних змагань, а також робітники та селяни. На початку 60-х років ХХ ст., під виглядом побудови нового лікувального корпусу, віллу було по варварськи знищено. Ще півстоліття тоталітарного режиму згадувати ім'я Б. Лепкого було небезпечно [13]. На місці вілли ще й зараз пустир... Та, на щастя, з перстня своєчасно було зроблено відбиток, світлина якого зберігається у меморіальному музеї Б. Лепкого у Бережанах (рис. 22).

У 1940 р. за проектом брата Б. Лепкого — Льва Лепкого було виготовлено Хрест УСС («Мазепинський»). Цей Хрест цікавий тим, що вперше в українській фалеристичній спадщині на ньому зображено не гетьмана Івана Мазепу, а його родовий герб у поєднанні з тризубом (рис. 23) Цілком імовірно, що автором проекту перстня міг бути Лев Лепкий.

У зв'язку з тим, що поет раптово помер у еміграції в 1941 р. і не встиг призначити нащадка перехідного перстня, а сам перстень було втрачено, родина Богдана Лепкого, згуртована в Асоціації «Нащадки Б. Лепкого», виступила з ініціативою відтворення перехідного перстня. Такий перстень було виготовлено з родинного срібла Б. Лепкого ювеліром Ольгердом Петкевичем (рис. 24).

З нагоди 55-ї річниці смерті Б. Лепкого Всеукраїнська Асоціація «Нащадки Богдана Лепкого» однозначно дійшла висновку, що найдостойнішим кандидатом на право

спадкування перехідного перстня є видатний український поет, сценарист, есеїст та громадський діяч Іван Федорович Драч, якому цього ж року виповнилось 60 років. Асоціація «Нащадки Богдана Лепкого» звернулась до Великої Козацької Ради з таким проханням: «Ми просимо Велику Раду Українського Козацтва підтримати ініціативу родини і Клубу Української інтелігенції, що стала під прапор востверджувальних ідей Богдана Лепкого, про вручення Перехідного Мазепинського перстня Іванові Драчеві. Просимо Гетьмана Українського Козацтва, що продовжує тепер справу Головного Отамана УНР, здійснити урочисте вручення Перехідного Мазепинського Перстня на Всеукраїнському зборі українського козацтва, який відбудеться в Києві 13—15 жовтня» [14].

Цю історичну реліквію вручив І. Ф. Драчеві Гетьман Українського Козацтва генерал-майор Володимир Мулява.

Завершує серію перстенів-нагод унікальний перстень, що за припущенням видатного знавця творчості Т. Г. Шевченка, наукового працівника київського музею Т. Г. Шевченка та власника унікальної фалеристичної шевченкіани Володимира Яцюка, належав українській письменниці Ганні Барвінок, псевдонім Олександри Куліш-Білозерської (1828—1911) (рис. 25).

Спроба трактування перстенів, як пам'ятних нагород в громадсько-політичних організаціях та військових формуваннях є першим кроком до подальших пошуків та досліджень і не претендує на однозначне трактування їх в поданій версії, тому автори будуть щиро вдячні за критичні зауваження чи доповнення.

Список літератури

1. **Протокол** з наради старшин УСС на горі коло Н. Верецьких дня 7-го грудня 1914 // За волю України. Історичний збірник УСС. — Нью-Йорк, Видання управи братства Українських Січових Стрільців, 1967. — С.279.

2. **Павільон** українського легіону на военній виставі у Відні // Українське Слово, 30 вересня 1917 р., ч. 219.

3. **Приватний архів** родини Новаківських. Розділ 20. Проекти. Том 20/1. Мистецька спадщина Ол. Новаківського (рисунок, ескізи, начерки) № 3.

4. Назарук О. Над Золотою Липою // Вісник СВУ, 19 вересня 1915, ч. 31–32.

5. Антиквариат, предмети искусства и коллекционирования // Москва, январь-февраль 2005, поз. 169.

6. НМІУ (Національний Музей Історії України) інв. № МДМ 1431/114.

7. Невідомі документи Організації Українських Націоналістів. Рік 1930. – К.: Темпора, 2003. – С. 230, 234, 241.

8. Графіка в бункерах УПА. – Філадельфія: Вид-во "Пролог", 1952. – С. 15–19, 67–69.

9. ЦДАВО України. Ф. 1065. Оп. 2. Спр. 545. Арк. 4.

10. Відзнаки УНР // Архів України, ч. 5, 1992, с. 65–66.

11. Українські військові відзначення // Вісті, січень-лютий 1955, ч. 1–2.

12. Пропам'ятна книга Данцігерів. Історичні нариси та спомини колишніх студентів Політехніки Вільного Міста Данцигу. – Філадельфія-Торонто-Нью-Йорк, 1979.

13. Лев В. Богдан Лепкий. 1872–1941. Життя і творчість. – Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто, 1976. – С. 287, 288.

14. Коритко Р. Від передгрозя до громовиці // Львів: Кобзар, 2000. – С. 132.

15. Крюковський О. До історії створення ордена (хреста) С.Петлюри. Шоста Геральдична Конференція. Львів. 1997. – С. 44–46.

16. Повідомлення Українського Історичного Товариства про випуск пропам'ятного значка // Тризуб. – 10 травня 1931 р., ч. 18. – С. 24.

17. Пахолко С., Мартин О. Він став першою жертвою. // За вільну Україну, 1997, ч. 60.

18. Вірний М. (Француженко). Богдан Бора – людина з піднятим чолом (11 квітня 1920 р. – 20 серпня 1997 р.) // Ріміні 1945–1947. – Київ: «Смолокип», 2005. – С. 171.

19. Ваш побратим з «Сан Таборіно» «Рекін» з робітничого куреня. Останній Великдень в Ріміні. // Вісті, 1965, ч. 117. – С. 48

20. Пахолко С. Мартин О. Мельник О. Мирослав Січинський у фалеристичних пам'ятках початку ХХ століття. // Нумізмати́ка і фалеристика. – 2006. – № 3. – С. 20–21.

Отличный артиллерист

Методика исследования и оценки

наградного комплекта

Евгений Познышев,
Владимир Лазаренко (Киев)

Иногда коллекционеру-фалеристу сильно повезет и в его руки вместе с наградами конкретного человека попадают его наградные и другие дополнительные документы. Как правило, они характеризуют определенные вехи боевого (трудового) пути этого человека.

Наличие всех наград одного человека коллекционеры-фалеристы называют «грудь». Не понятно включается ли в это понятие наличие и документов к этим наградам. Кроме того, часто награды попадают не все, что-то уже успело потеряться. Поэтому авторы предлагают использовать термин «наградной комплект».

Наградной комплект – это совокупность имеющихся в наличии наград одного человека и документов к ним. При первоначальном беглом ознакомлении с наградным комплектом коллекционер в первую очередь обращает внимание на награды (подлинность, номер, сохранность) и документы к ним (соответствие номеров наград записям в наградных документах). Остальные документы, как правило, приобретаются уже в общей «куче», но остаются как бы «за кадром». А ведь они то и несут самую интересную информацию об этом человеке, служат его боевой (трудовой) характеристикой. В этом случае фалеристу-исследователю необходимо знать элементарную методику* исследования, владеть необходимыми научно-познавательными операциями. Одним из самых распространенных методов у коллекционеров является метод наблюдения. Очень часто мы все используем и другой не менее важный метод – анализ**. Методом противоположным анализу является синтез.

*Методика – совокупность определенных методов, направленных на исследование определенных объектов, процессов. Метод – определенный способ исследования, путь к поставленной цели.

**Анализ – разложение целого на части и их последующее изучение.

Последовательность действий исследователя по изучению составных частей наградного комплекта можно определить как алгоритм действий.

Покажем действие методики исследования и оценки на примере конкретного наградного комплекта гвардии сержанта Василия Николаевича Янжула. Комплект включает в себя орден Красной Звезды с орденской книжкой, медали «За отвагу», «За оборону Сталинграда», «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.» с удостоверениями, знак «Отличный артиллерист» с удостоверением, красноармейскую книжку, проездные билеты к орденской книжке.

Алгоритм изучения этого наградного комплекта предлагаем составить в следующей последовательности:

1. Изучение красноармейской книжки.
2. Изучение ордена Красной Звезды.
3. Изучение ордена Отечественной войны II степени (по номеру, орден отсутствует).
4. Изучение орденской книжки.
5. Изучение медали «За отвагу».
6. Изучение временного удостоверения к медали «За отвагу».
7. Изучение медали «За оборону Сталинграда».
8. Изучение удостоверения к медали «За оборону Сталинграда».
9. Изучение медали «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.».
10. Изучение удостоверения к медали «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.».
11. Изучение знака «Отличный артиллерист».
12. Изучение удостоверения к знаку «Отличный артиллерист».
13. Изучение проездных билетов к орденской книжке.

1. Красноармейская книжка. Состоит из

Красноармейскую книжку иметь всегда при себе. Не имеющим книжек — задерживать.

1. Общие сведения

1. Номер военно-учетной специальности: 7

2. Грамотность и общее образование (если окончил техникум, рабфак или ВУЗ, то указать его название): 7 классов

3. Национальность: Украинец

4. Год рождения: 1921

5. Год призыва (указать также — нормальный или досрочный призыв): 1940 г.

6. Каким военкоматом призван: Ордуський район. Р.В. Станислав.

7. Специальность до призыва: Машин. дело

1. Фамилия: Якубчук Василий

2. Имя и отчество: Николаевич

3. Звание и должность: Сержант 2-й Ком. взвода

4. Наименование части (учреждения): 151 гв. ав. п. 21 сб. С.В.

5. Наименование подразделения (батальон, рота): 1-я ав. 3 батальон

6. № личного знака: _____

Личная подпись владельца книжки: Якубчук Василий

Место в автомеханической мастерской: _____

Команда рота: _____

22.08.1945 г.

(Место выдачи части)

III. Участие в походах, награждения и отличия

Когда, где участвовал в боях. За что награжден	Месяц и число	Год и № призыва	Рестяка командира роты
1. 10-11.04.45 в боях за освобождение Киева	Апрель	1940 г.	Р.В. Станислав
2. 15.04.45 в боях за освобождение Киева	Апрель	1940 г.	Р.В. Станислав

ПРИМЕЧАНИЯ
ко второму и третьему разделам:
1. Запись производится командиром роты по данным приказов по части. При переводе в другую часть сведения о прохождении службы передаются начальником штаба части с приложением печати.
2. По месту службы записи о дальнейшей службе делаются в этом же разделе.

1. 10-11.04.45 в боях за освобождение Киева

2. 15.04.45 в боях за освобождение Киева

3. 15.04.45 в боях за освобождение Киева

4. 15.04.45 в боях за освобождение Киева

5. 15.04.45 в боях за освобождение Киева

Красноармейская книжка

Орден Красной Звезды.

Медаль «За отвагу»

Награжден орденом № ордена 158506

27784

Исход. приказ, датированный 15 января 1943

В № 314393

ИЗВЛЕЧЕНИЯ

из „Общего положения об орденах Союза ССР“ (утверждено постановлением ЦИК и СНК Союза ССР от 7 мая 1936 г.).

1. Орден Союза ССР является высшей наградой за особые заслуги в области социалистического строительства и обороны Союза ССР.

3. Орденами Союза ССР могут награждаться как отдельные граждане, так и войсковые соединения и воинские части Рабоче-Крестьянской Красной Армии, предприятия, учреждения и организации.

4. Награжденные орденом Союза ССР могут быть за новые заслуги повторно награждены тем же или другим орденом Союза ССР.

10. Награжденные орденом Союза ССР пользуются лично правом бесплатного про-

Орденская книжка.

ВРЕМЕННОЕ УДОСТОВЕРЕНИЕ Д № 098561

Предъявитель сего: Якубчук Василий Николаевич
(звание, фамилия, имя и отчество)

награжден Орденом и медалью «За отвагу»
(указом или приказом)

№ 107/н от 28 июля 1945 г.

ЗА ОБРАЗЦОВОЕ ВЫПОЛНЕНИЕ БОЕВЫХ ЗАДАНИЙ КОМАНДОВАНИЯ НА ФРОНТЕ БОРЬБЫ С НЕМЕЦКИМИ ЗАХВАТЧИКАМИ

Орденом «За отвагу»

Орденом «За отвагу» № 1878899

15.04.45 в боях за освобождение Киева

1945 г.

ЦТ НК. 5238-48

Временное удостоверение к медали «За отвагу».

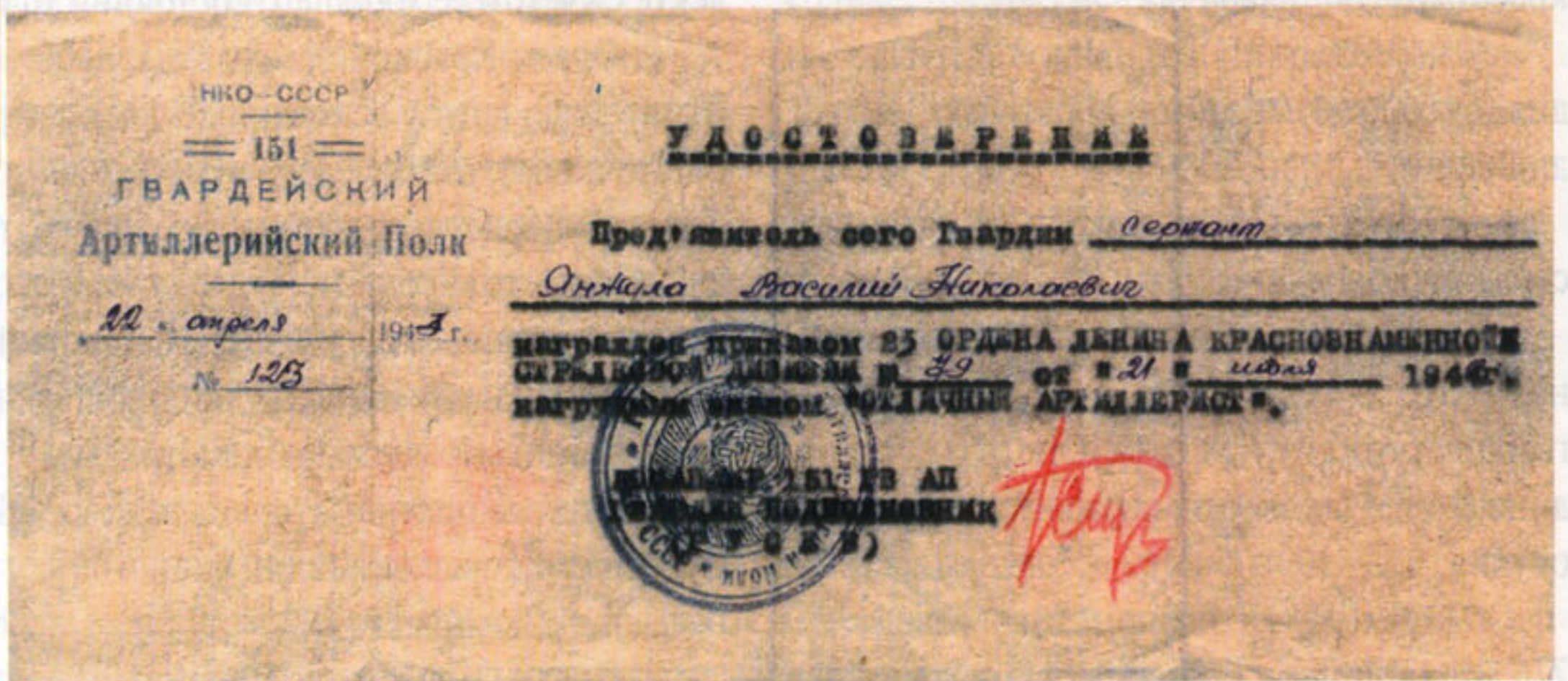
Медаль «За оборону Сталинграда».

Удостоверение к медали «За оборону Сталинграда».

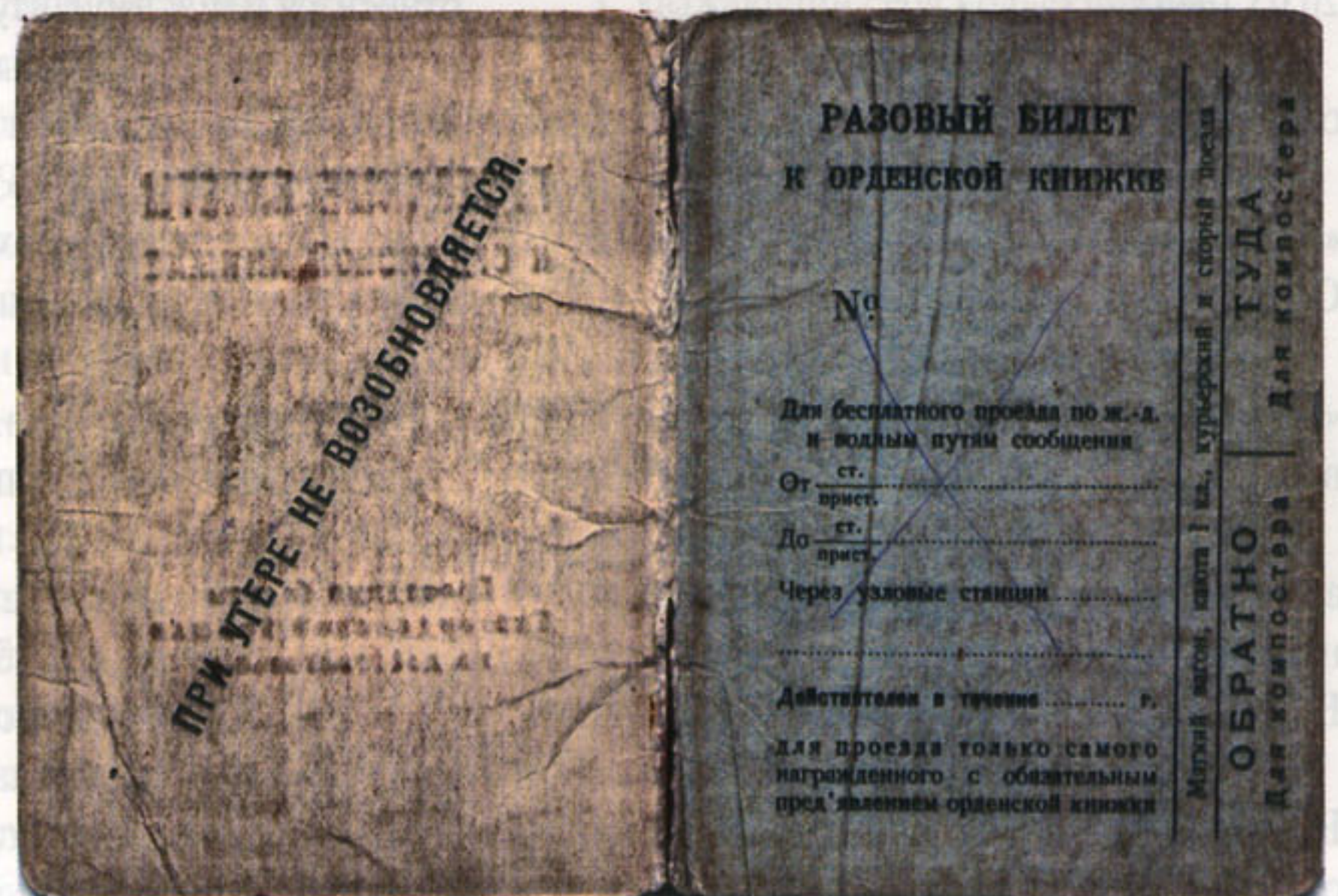
Медаль «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.».

Удостоверение к знаку «Отличный артиллерист».

Удостоверение к медали «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.».

Проездной билет к орденской книжке.

12 основных страниц и четырех дополнительных. Благодаря добросовестному заполнению книжки писарем из нее можно почерпнуть много полезной информации. На момент заполнения книжки гвардии сержант Василий Николаевич Янжула находился на должности командира орудия, проходил службу в 3-ей батарее 1-го дивизиона 151 гв. арт. полка 71 гв. стрелковой дивизии. Общие сведения: образование 7 классов, украинец, 1921 г. рождения, в армии с 1940 г., призван Орджоникидзевским РВК Сталинской (ныне Донецкой) области, специальность до призыва – монтер связи. Место рождения и постоянного места жительства: Днепропетровская область, Межевский район, Веселовский совхоз, станция Хацапетовка, ул. 1 Мая, 19, отец – Николай Петрович.

Прохождение службы:

- с 10.1940 г. – 660 стрелк. полк 185 стрелк. дивизии, красноармеец;
- с 06.1941 г. – 3400 зенитный дивизион, красноармеец, наводчик;
- с 08.1941 г. – 211 арт. полк 23 стрелк. див., младший сержант, 1-я батарея, 1-й дивизион;
- с 10.1942 г. – 211 арт. полк, 1-я батарея, сержант, наводчик;
- с 21.05.1943 г. – 151 гв. арт. полк, наводчик, 1-я батарея, командир орудия, гвардии сержант; 151 гв. арт. полк., 1-й дивизион, 3-я батарея, сержант, командир орудия;
- с 23.11.1945 г. – минометный взвод 276 арт. бригады.

Демобилизован на основании Указа Президиума Верховного Совета СССР от 20.03.1946 г.

Участие в походах, награждения и отличия:

1. Благодарность от НКО тов. Сталина «За разгром немецких войск на подступах к Сталинграду» от 28.01.1943 г.
2. Благодарность от НКО тов. Сталина «За ликвидацию окруженных немецких войск под Сталинградом» от 2.02.1943 г.
3. Благодарность от Командующего 6 гв. армии «За стойкость в обороне во время наступления немецких войск на Белгородском направлении» от 7.07.1943 г.
4. Благодарность от Командующего Воронежским фронтом «За стойкость в обороне во время наступления немецких войск на Белгородском направлении» от 20.07.1943 г.

5. Благодарность от тов. Сталина «За отличные боевые действия по ликвидации летнего немецкого наступления» от 24.07.1943 г.

Медаль «За оборону Сталинграда», удостоверение А №37879 от 8.06.1943 г.

Орден Красной Звезды № 158506, приказ командира 26 стрелк. див. от 10.12.1942 г., временное удостоверение № 560117.

Орден Отечественной войны II степени № 27784, приказ командующего 6 гв. А от 26.07.1943 г., временное удостоверение № 1088887.

Вооружение и техническое имущество: карабин № 1565, орудие № 10712, противогаз № 0011.

Выводы

1. Красноармейская книжка выписывалась 20.01.1945 г. и содержит в себе максимально возможное количество информации, в том числе указаны номера наград и документов к ним. Это является большой редкостью. Степень редкости книжки 3, стоимость в наградном комплекте с учетом ее хорошего состояния 10 у. е.
2. Орден Красной Звезды № 158506. Лучи узкие, винт у основания с фланцем («пяточкой»), гайка серебряная. Вариант 2. Клеймо «Монетный двор» малое, изогнуто впадинкой, расположено в две строки в основании верхнего луча звезды. Толстый винт диаметром 4 мм с круглой площадкой в основании. Номер вырезан штихелем внизу реверса ордена. Степень редкости 3. Стоимость с орденой книжкой в наградном комплекте 100–120 у. е.
3. Орден Отечественной войны II степени № 27784 (отсутствует). По номеру можно смело сделать вывод, что этот орден относится или к варианту 3 «Подвесная колодка с соединительным звеном. Номер на пять часов», диапазон номеров 600–72000, или к варианту 4 «Подвесная колодка с соединительным звеном без закладки. Номер на семь часов», диапазон номеров 12700–32000.
4. Орденская книжка. Книжка образца 1945 г. состоит из 8 страниц. Серия Б № 344393, выполнена из картона обтянутого хорошо сохранившимся темно розовым колленкором с четкими сохранившимися золотистыми надписями. Было приклеено фото владельца. В книжке стоят два чернильных штампа орденов Красной Звезды и Отечественной войны II степени и вписаны чернилами номера наград о награждении владельца орденом

Красная Звезда № 158506 и орденом Отечественной войны II степени № 27784. Льготы установлены с января 1943 г. Книжка подписана секретарем ПВС СССР Горкиным и скреплена гербовой печатью ПВС СССР, все выполнено типографским способом. В орденой книжке повторяется информация из красноармейской книжки том, что её владелец награжден орденом Красной Звезды приказом командира 26 стрелк. див. от 10.12.1942 г., а также орденом Отечественной войны II степени приказом командующего 6 гв. армии от 26.07.1943 г. Орденская книжка выписана 12.12.1947 г. на основании временных удостоверений № 560117, № 1088887, указанных в красноармейской книжке. Степень редкости орденой книжки 4. Ее стоимость с учетом наличия ордена Красной Звезды 10 у. е.

5. Медаль «За отвагу». Порядковый номер 1878899 выбит пунсонами, высота цифр составляет 3,0 мм. Ушко припаяно к гурту, диаметр ушка 6,0 мм. Медаль относится к первому варианту второго типа. На медали присутствуют мелкие царапины, отсутствует горячая красная эмаль в слове «СССР». Степень редкости 3. Стоимость медали с учетом наличия хорошо сохранившегося временного удостоверения Д № 098561 (что является большой редкостью) 12 у. е.

6. Временное удостоверение Д № 098561 к медали «За отвагу» № 1878899. Удостоверение образца 1943 г., выполнено из газетной бумаги в Центральной Типографии Народного Комиссариата Обороны в 1943 г., размер 14,4 x 11,7 мм. В нем указано, что владелец награжден медалью приказом командира 71-й гв. стрелк. див. №101/н от 28.07.1944 г., дата вручения 13.01.1945 г. Удостоверение подписано красным карандашом командиром 151 гв. артиллерийского полка гвардии полковником Кудрявцевым и скреплено хорошо просматриваемой синей гербовой печатью этого полка. Это временное удостоверение относится к разряду редких, так как их сохранилось мало после обмена на постоянные документы в 1946–1947 гг.. Степень редкости 5, стоимость 10 у. е.

История этого обмена была такова. Награжденный орденом (медалью) и получивший награду на фронте вместе с временным удостоверением вынужден был последнее в 1946–1947 гг. обменять на

орденскую книжку или удостоверение к медали для получения полагающихся льгот. Так, награжденный медалью «За отвагу» имел право на бесплатный проезд в городском транспорте и ежемесячную денежную выплату в размере 10 рублей. Основным документом, дающим право на эти льготы, являлось удостоверение к медали и книжка «Купоны на денежные выдачи к удостоверению о награждении медалью». Выплаты производились сберкассами на основании купонов, выдаваемых награжденному вместе с наградой и наградным документом (Орденской книжкой или удостоверением к медали). Для каждой награды награжденному выдавалась отдельная книжка: "Купоны на денежные выдачи к удостоверению о награждении медалью" награжденным медалью "За боевые заслуги" и "Купоны на денежные выдачи к орденской книжке" награжденным орденом. На каждый орден, если таковой имелся, выдавалась отдельная книжка купонов, в которой была указана сумма, подлежащая выплате. Номер орденской книжки или удостоверение к медали должны были соответствовать номеру, указанному в купонах, который вписывался вручную в книжку купонов и в дальнейшем при получении положенных выплат отмечался сберкассой на каждом купоне, отмеченном номером. Всего книжка купонов на денежные выплаты имела 60 купонов. Награжденные медалью имели право на бесплатный проезд в трамвае по всей территории СССР при предъявлении кондуктору удостоверения к медали. Награжденные орденом, кроме этого, имели право бесплатного проезда один раз в год туда и обратно на всех пассажирских поездах и судах речного и морского сообщения на основании "Проездных билетов к орденской книжке".

7. Медаль «За оборону Сталинграда». Ушко припаяно к гурту. Медаль относится к первому варианту. Среднее состояние сохранности, наличие средних царапин на медали. Степень редкости 3. Стоимость медали при наличии удостоверения 10 у. е.

8. Удостоверение к медали «За оборону Сталинграда». Удостоверение образца 1943 г., серия А № 37879, выполнено в виде грамоты. Эти медали начали вручать в июне 1943 г. Вручено воину в числе первых награждений 08.06.1943 г. командующим

артиллерией гв. стрелковой дивизии гвардии подполковником Селезнёвым и скреплено хорошо просматриваемой гербовой печатью 211-го Артеллерийского полка. Степень редкости 4. Стоимость удостоверения с учетом наличия медали и его состояния 20 у. е.

9. Медаль «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941—1945 гг.». Ушко припаяно к гурту. Медаль относится к первому варианту. Медаль среднего состояния сохранности, имеет мелкие царапины и ржавчину. Степень редкости 3. Стоимость с учетом наличия удостоверения 3 у. е.

10. Удостоверение к медали «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941—1945 гг.». Удостоверение образца 1945 г., серия Ж № 0340852. Выполнено из плотной белой бумаги в виде книжки. Вручено 02.02.1946 г. командиром 276 Арт. бригады гвардии полковником Швецовым и скреплено хорошо просматриваемой красной гербовой печатью «Управление 71 гв. орд. Ленина Краснознамённой сд. Штаб нач. арт.». Имеется небольшое загрязнение на лицевой стороне удостоверения. Степень редкости 3. Стоимость с учетом наличия медали 2 у. е.

11. Знак «Отличный артиллерист». Картуш знака плоский и гладкий, с надпилами сверху, обозначающими завитки. Накладных деталей нет. Медальон плоский. Поле щита и медальона под эмалью гладкое. На полоске по краям щита черное оксидированное покрытие с 13 точками. Стволы пушек средних размеров (24—26 мм). Параметры знака: 45x37 мм. Надпись на гайке «ШМЗ Н.К.П.С.». Степень редкости 3, цена с учетом сохранности (перепаянный винт, отсутствие родной гайки, битая эмаль) 15 у. е.

12. Удостоверение к знаку «Отличный артиллерист». Выполнено из бумаги (кальки), размер 209 x 92 мм. В нём указано, что владелец награждён приказом 23-й ордена Ленина Краснознамённой стрелковой дивизии № 79 от 21.07.1942 г. нагрудным знаком «Отличный Артиллерист». Удостоверение подписано и вручено 22.04.1943 г. командиром 151-го гвардейского АП подполковником Гусевым, скреплено хорошо просматриваемой синей гербовой печатью этого полка. Степень редкости 5. Стоимость удостоверения с учетом его отличного состояния и наличия наградного комплекта 30 у. е.

13. Книжка Проездных билетов для

проезда на транспорте. Выполнена из картона обтянутого темно розовым коленкором и состоит из одного незаполненного разового билета. Ценности не представляет, так как не заполнен билет и отсутствуют штампы и компостер железной дороги. В книжке должно было быть пять разовых билетов. Номер разового билета вписывался от руки синими чернилами и должен был соответствовать номеру орденской книжки.

Историческое исследование наградного комплекта гвардии сержанта В. Н. Янжула привело к следующим выводам.

1. Этот наградной комплект состоит из типовых наград для фронтовика сержанта-артиллериста (ордена Красной Звезды и Отечественной Войны II степени, медали «За отвагу», «За оборону Сталинграда», «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941—1945 гг.», знак «Отличный артиллерист»). Однако, наградной комплект включает в себя 12 предметов и благодаря наличию большого количества документов является довольно таки редким по нынешним временам. Из документов большой интерес представляет удостоверение к знаку «Отличный артиллерист», временное удостоверение к медали «За отвагу» и орденская книжка. Общая степень редкости наградного комплекта 3,5, а ориентировочная стоимость 222—242 у. е.

2. Каждый сохраненный наградной комплект является уникальной исторической реликвией, артефактом, национальной культурной ценностью, которая раскрывает определенную историческую веху в истории страны.

3. Уважающий себя коллекционер-фалерист должен владеть методикой исследования и оценки наградного комплекта.

4. Каждый потомок участника героических событий, которому по наследству достался наградной комплект, должен бережно относиться к нему, знать, что это его родословная, его исторические корни.

5. Семья, различные государственные институты на примерах этих наградных комплектов должны воспитывать подрастающее поколение в духе патриотизма и любви к своей Родине.

Давньоримський військовий диплом з Поділля

Олег Погорілець,
Ростислав Саввов (Хмельницький)

В останні роки зростає зацікавлення тим періодом нашої історії, що відноситься до так званої черняхівської культури (II – IV ст. н. е.), яка залишила свої пам'ятки майже на всій території України. Це була поліетнічна за своїм складом культура, провідну роль в якій відігравали давньгерманські племена – готи, гепіди та інші. У своєму розвитку ці племена зазнали потужного впливу сусідньої провінційно-римської культури. Про тісні зв'язки черняхівців, у тому числі і населення, яке в минулому проживало на території сучасного Поділля, з дунайськими провінціями Риму свідчать особливості житлобудування, керамічний комплекс, предмети побуту та масові знахідки давньоримських монет [1]. Серед останніх переважно трапляються денарії римських імператорів другої половини II – початку III ст. У цій масі помітну частку складають т. з. варварські наслідування, тобто імітації римських денаріїв та ауреусів, імовірно місцевого виробництва. У більшості

випадків вони виконані з недорогоцінних металів за допомогою різних технологій. Вважається, що монети використовувалися за прямим призначенням – у грошовому обігу. На користь цієї думки свідчить наявність серед знахідок, крім монет з дорогоцінних металів, також монет дрібних номіналів з міді.

Ще одним свідченням таких зв'язків стала знахідка, якій присвячена ця робота. Влітку 2006 р. на Поділлі, на території Чемеровецького району Хмельницької області, було знайдено два уламки бронзової пластинки з написами латиною. Разом з ними був виявлений археологічний матеріал: бронзова пряжка, уламок бронзової фібули, срібна бляшка з орнаментом, що дає підстави припускати, що на цьому місці в минулому було розташоване поселення черняхівської культури.

Бронзові пластинки мають товщину 1 мм, вкриті товстою сіро-зеленою патиною та складаються в один загальний фрагмент

розміром 6,4 на 6,7 см з написами на обох боках. Ще в давнину значна частина пластинки була відрізана вздовж однієї сторони. Два збережених первісних країв вказують, що в минулому цей фрагмент був нижнім правим кутом бронзової таблички.

Написи на боках таблички виконані технікою гравіювання та орієнтовані відносно один до одного під прямим кутом. Розміри літер 3–5 мм. Напис одного боку, визнаного лицевим, гравіюваний чітко окресленими літерами із засічками – апексами в стилі, близькому до т. з. актуарного шрифту, який використовувався в стародавньому Римі для написання документів. Напис на зворотньому боці важко зрозумілий, справляє враження недбалого скоропису – курсиву.

Аналіз змісту написів показав, що табличка є частиною документа юридичного характеру часів Римської імперії – римського військового диплома. В цих документах фіксувалися даровані військовослужбовцям, при виході у

Знахідки фібул на поселеннях черняхівської культури на Поділлі.

Знахідки на Поділлі монет Римської імперії середини II – початку III ст. н. е.: верхній рядок монет та нижній «ауреус», – місцеві наслідування монетам римських імператорів Антоніна Пія, Марка Аврелія, Коммода.

відставку після служби (25 років в легіонах), права та привілеї*. Залежно від конкретних обставин відставнику та його нащадкам дарувалося римське громадянство, право на законний шлюб— конубій, тощо. Знахідки римських військових дипломів достатньо звичайні на всій території колишньої Римської імперії, особливо на територіях, де колись переважно селились ветерани: в Британії, Німеччині, на нижньому Дунаї, де вони, між іншим, є предметом елітного колекціонування. Але в Україні до останнього часу були відомі тільки дві знахідки фрагментів дипломів з античних центрів Причорномор'я — Херсонеса та Ольвії [2].

З античних джерел та зі знахідок таких дипломів відомо, що вони склалися з двох бронзових пластинок: лицевої, з текстом дарчої, що повторювався на лицевому та частково на зворотньому боках, та тильної, на зворотньому боці якої текст закінчувався, а на її лицевому боці записувалися імена сімох свідків. Звідси і походить назва «диплома» від чисельника «2» грецькою мовою. Пластинки склалися одна до одної і через отвори стягувалися дротом, кінці якого на тильному боці скріплювалися печатками свідків, печатки прикривалися особливою коробочкою. Така складна конструкція, імовірно, мала забезпечувати захист документа від підробки. Крім диплома, імена ветеранів вносилися до особливих бронзових таблиць, що зберігалися в храмах римського Капітолію, а в самому дипломі про це робився в кінці відповідний запис [3].

Незважаючи на великі втрати, загалом збереглося лише близько чверті первісної площі лицевої таблички, спираючись на відомі зразки текстів римських військових дипломів, вдалося впевнено відтворити більшу частину напису. Цьому сприяла та обставина, що на лицевому та зворотньому боках фрагмента таблички збереглися різні частини напису.

Незважаючи на те, що дипломи надавалися протягом довгого часу, їхні тексти практично не зазнали змін*. Тексти римських військових дипломів були достатньо формалізовані та можуть служити зразками положень римського права. Кількість їхніх варіантів, що в основному було пов'язано з існуванням різних родів військ, невелика, всі вони мали однакову структуру. Після офіційного титулу

правлячого імператора вказувалися рід війська та назви частин (легіони, флоти, преторіанська гвардія, різні допоміжні війська і т. д.), військовослужбовці, які йшли у відставку; далі йшов розділ, де формулювалися права, що надавалися ветерану та обставини, за яких вони діяли. Після чого в документі вказувалась дата, називалась конкретна назва підрозділу, де служив відставник, в окремих випадках вказувалась також його військова спеціалізація та зазначалося ім'я командира. Далі обов'язково вказувалися імена ветерана та його батька і місцевість, з якої він походив. Завершувався текст юридичною формулою про те, що диплом є частковою копією більш загального документа (імператорського указу — constitutio), який зберігається в Римі.

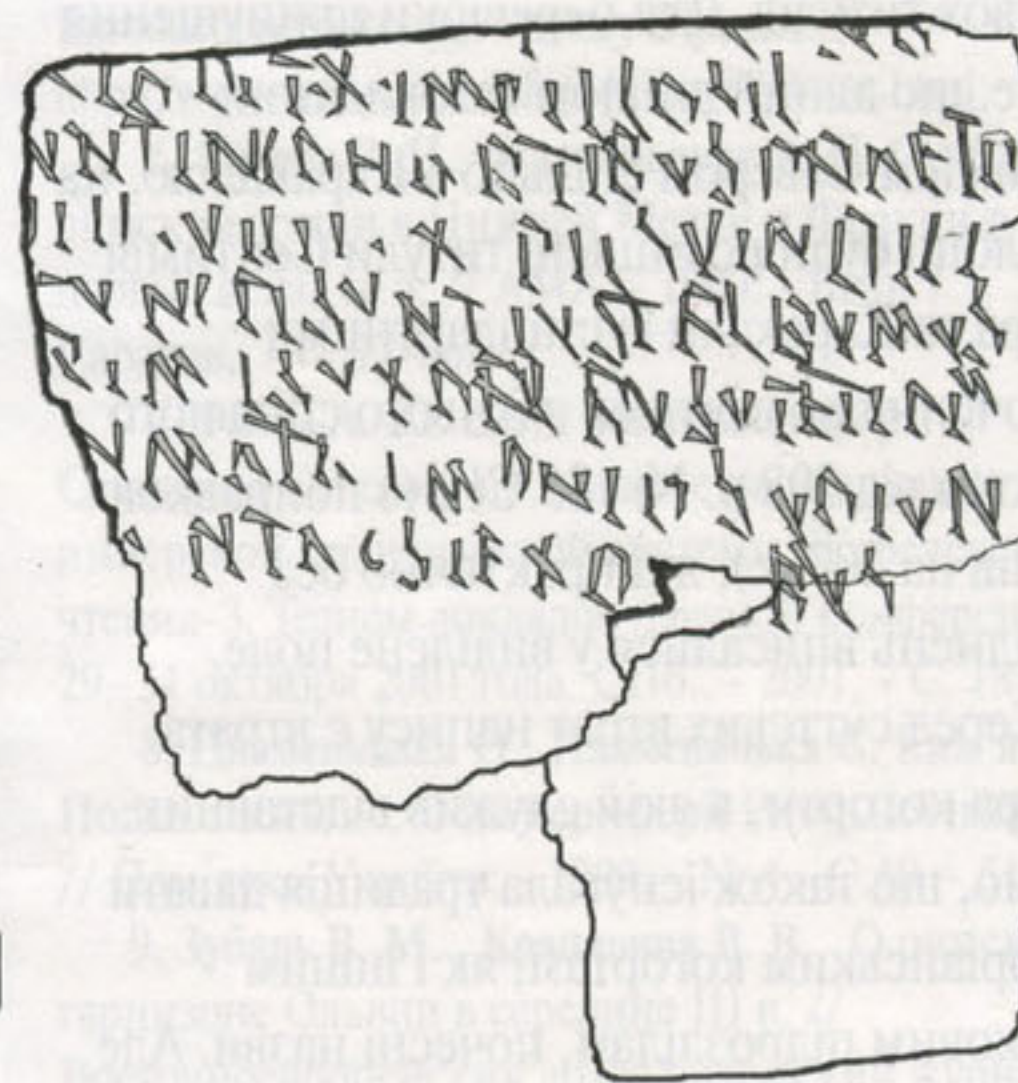
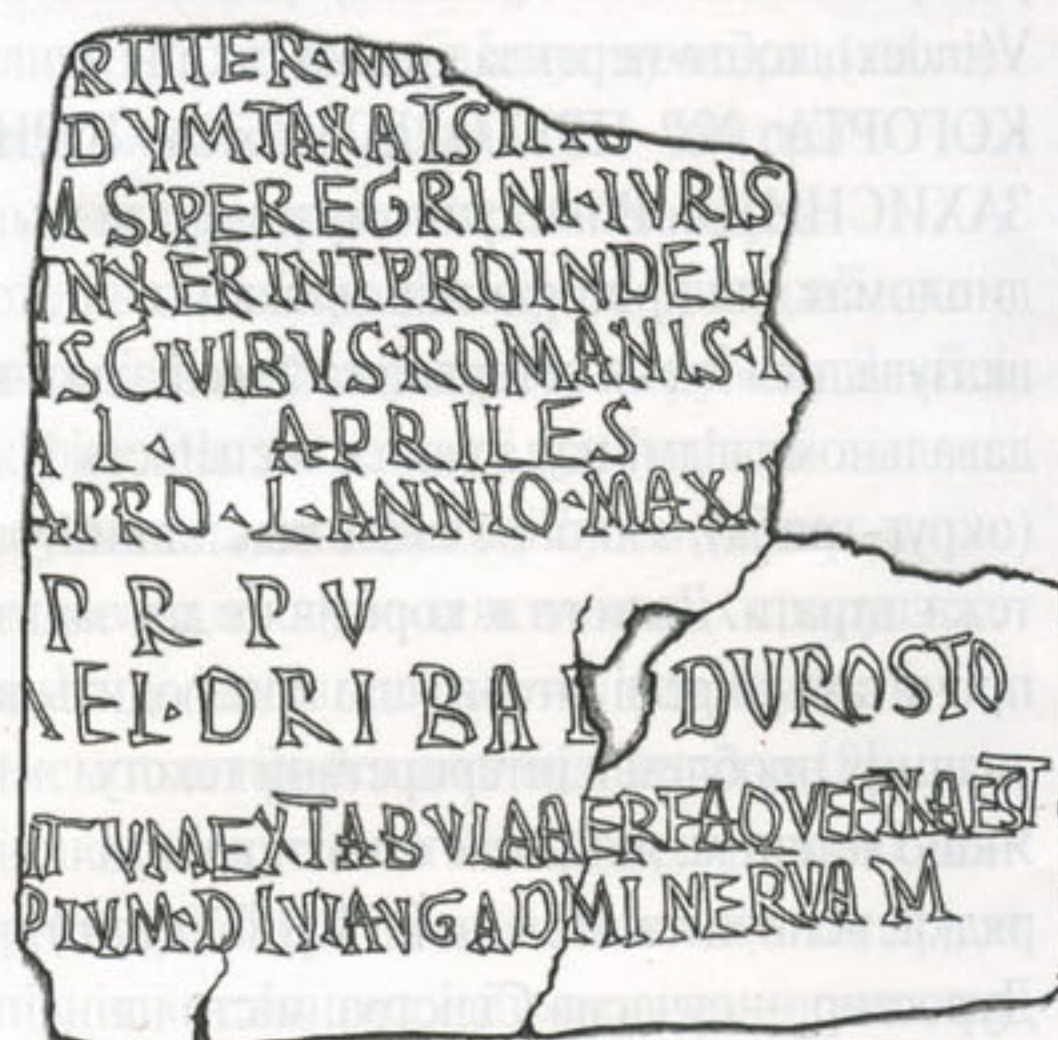
Даний варіант диплома належить до тих, які отримували преторіанці — імператорські гвардійці. На це вказує напис

на зворотньому боці фрагмента (другий — третій рядок зверху): ... IN COHORTIBVS PRAETO/[RIIS]** — В КОГОРТАХ ПРЕТОРІАНСЬКИХ. Порівняння збереженого тексту з текстами опублікованих інших дипломів для преторіанців виявив між ними в формально-юридичній частині дарчої майже повний збіг, що дало змогу впевнено заповнити в цій частині тексту невеликі втрати окремих слів та груп літер [4]. За кількістю знаків, необхідних для розміщення тексту, який доповнював би збережений на фрагментах напис на лицевому та зворотньому боці, були визначені розміри таблички (з урахуванням місця під отвори). Вони становили приблизно 11 на 14 см, що близько до розмірів інших дипломів.

Серед втрат тексту найбільшою є відсутність початку напису з імператорським титулом, який не потрапив ні на лицевий, ні на зворотній бік фрагмента таблички. На

Зображення лицевого та зворотнього боків фрагмента лицевої таблички диплома.

Написи на боках фрагмента лицевої таблички диплома.

*Перші дипломи відомі з часів Клавдія (41—54 рр. н. е.), а останній, що дійшов до нашого часу, датований 304 р.

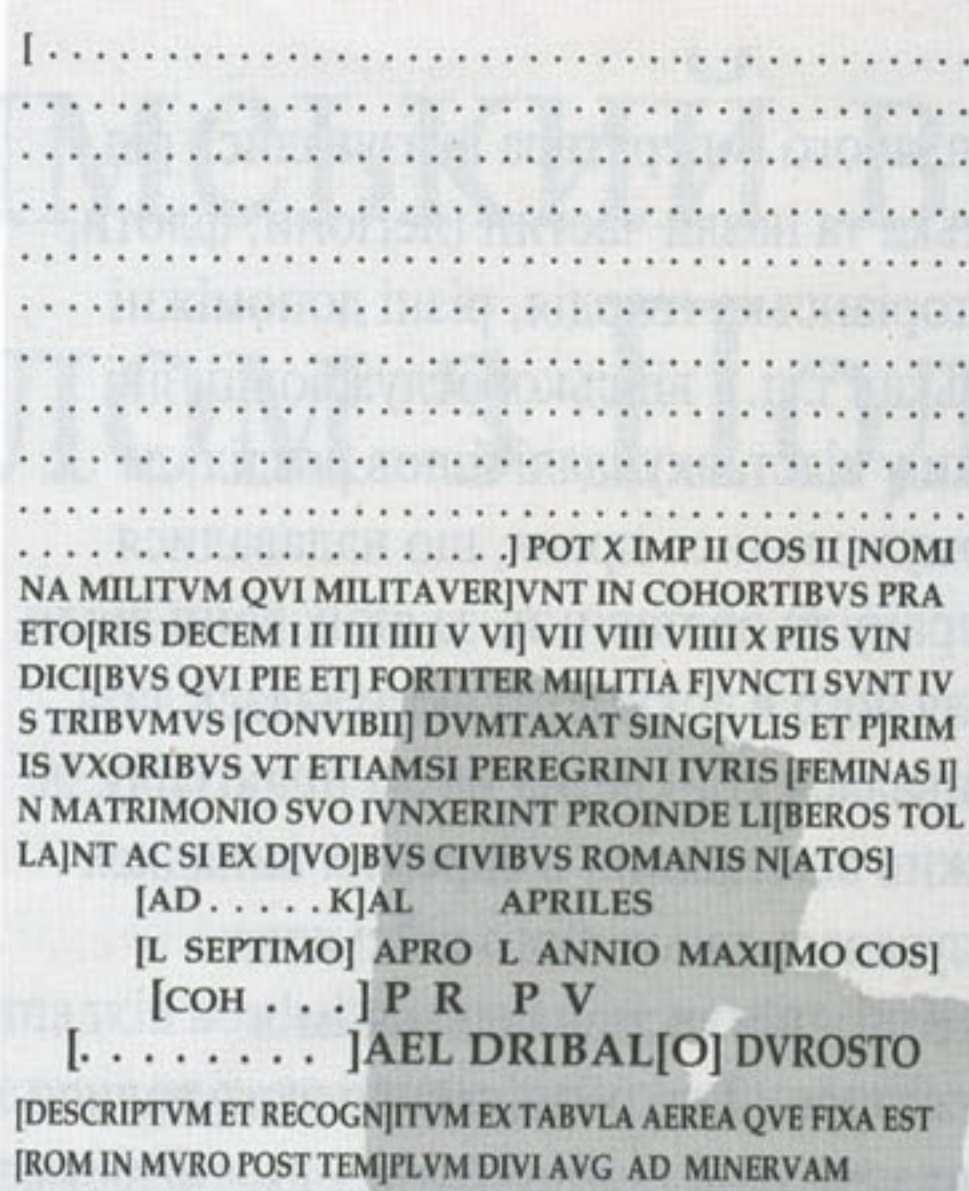
**Прямокутні дужки позначають втрачений текст, круглі, — текст, що доповнює скорочення в оригіналі.

зворотньому боці зберіглося тільки його закінчення (перший рядок зверху): ... POT(estate) X IMP(erator) II CO(n)S(ul) II, — ... (наділений трибуна) ВЛАДОЮ X (вдесяте) ІМПЕРАТОР II (вдруге) КОНСУЛ II (вдруге). Але завдяки тій обставині, що на документі зберіглася дата його складання, та взявши до уваги особливості розміщення тексту напису на табличці, виявилось можливим реконструювати і цю втрачену частину напису.

Диплом датований, традиційно для римських документів, іменами двох консулів, які були призначені в тому році. На лицевому боці фрагмента після шостого зверху рядка з днем і місяцем [A(nte) D(iem) K]AL(alendas) APRILES - 3A (стільки – то) ДНІВ ДО КВІТНЕВИХ КАЛЕНД і наступному сьомому рядку читаються імена двох консулів у давальному відмінку [.] APRO L ANNIO MAXI[.] – ... АПРА Л. АННІЯ МАКСИ[МА]. У списках римських консулів присутні L. Septimius Aper та L. Annius Maximus, правління яких припадало на 207 р. н. е. Це дає всі підстави вважати, що диплом був виданий в часи правління імператора Септимія Севера (193 – 211 рр. н. е.). Але Септимій Север вже до 207 р. був тричі консулом та набагато більше разів проголошений імператором і трибуном, що суперечить кількості консульств та інших титулів вказаних у дипломі. З іншої сторони, ця кількість збігається з титулами на 207 р. його сина – співправителя Каракали.

Відомо, що переважна кількість дипломів Септимія Севера була видана ним спільно з Каракалою [5]. Також реконструкція загального розміщення тексту на табличці засвідчила, що в верхній частині таблички залишається велика вільна площа, достатня для двох титулів. Для перевірки припущення про те, що даний диплом теж виданий Септимієм Севером спільно з Каракалою, на цій площі були розміщені титули Септимія Севера та Каракали із стандартними скороченнями взятими з їхнього спільного диплома від 208 р. № 135 CIL (з поправкою титулів на 207 р.), які практично без ускладнень вписалися у виділене поле.

Серед суттєвих втрат напису є втрата номера когорти, в якій служив відставник. Відомо, що також існувала традиція давати преторіанським когортам, як і іншим військовим підрозділам, почесні назви. Але за розміщенням тексту ясно, що в даному випадку, крім числа – номера когорти, в восьмий рядок зверху [COH(ors) . . .]

Реконструкція написів лицевого та зворотнього боків фрагмента таблички (для більшої наочності слова в тексті розділені). Середня кількість знаків в рядку лицевого боків – 40 зн., зворотнього – близько 45 зн.

```
[IMP CAES DIVI M ANTONINI PII GERM SARM FIL DIVI
COMMADI FRATER DIVI ANTONINI PII NEP DIVI HAD
RIANI PRONEP DIVI TRAIANI PARTHICI ABNEPOS DI
VI NERVAE POS L SEPTIMIUS SEVERVS PIVS PERTINAX
AVG ARAB ADIAB PARTHIC MAX PONTIF M TRIB POT
XVI IMP XI COS III P P IMP CAES L SEPTIMI SEVERI PII
PERTINACIS AVG ARAB ADIAB PARTHIC MAX FIL DI
VI M ANTONINI PII GERM SARM NEP DIVI ANTONINI
PII PRONEPOS DIVI HADRIANI ABNEPOS DIVI TRAI
ANI PARTHIC ET DIVI NERVAE ADNEPOS M AVRELLIVS
ANTONINVS PIVS AVG TRIB] POT X IMP II COS II [NOMI
NA MILITVM QVI MILITAVERT]VNT IN COHORTIBVS PRA
ETO[RIS DECEM I II III IIII V VI] VII VIII VIII X PII S VIN
DICI]BVS QVI PIE ET] FORTITER MI[LITIA F]VNCTI SVNT IV
S TRIBVMVS [CONVIBII] DVMTAXAT SING[V LIS ET P]RIM
IS VXORIBVS VT ETIAMSI PEREGRINI IVRIS [FEMINAS I]
N MATRIMONIO SVO IVNXERINT PROINDE LI[B]EROS TOL
LA]NT AC SI EX D[VO]BVS CIVIBVS ROMANIS N[ATOS]
[AD . . . . . K]AL APRILES
[L SEPTIMO] APRO L ANNIO MAXI[MO COS]
[COH . . . ] P R P V
[ . . . . . ] AEL DRIBAL[O] DVROSTO
[DESCRIPTVM ET RECOGN]ITVM EX TABVLA AEREA QVE FIXA EST
[ROM IN MVRO POST TEM]PLVM DIVI AVG AD MINERVAM
```

```
[ . . . . . ] POT X IMP II COS II
[NOMINA MILITVM QVI MILITAVERT]VNT IN COHORTIBVS PRAETO
[RIS DECEM I II III IIII V VI] VII VIII VIII X PII S VINDICI
[BVS QVI PIE ET] FORTITER MI[LITIA F]VNCTI SVNT IVS TRIBVMVS
[CONVIBII] DVMTAXAT SING[V LIS ET P]RIMIS VXORIBVS VT ETIAM
SI PEREGRINI IVRIS [FEMINAS I]N MATRIMONIO SVO IVN
XERINT PROINDE LI[B]EROS TOLLA]NT AC SI EX D[VO]BVS
CIVIBVS ROMANIS N[ATOS]
```

Повна реконструкція напису лицевого боку диплома з використанням титулів Септимія Севера та Каракали, взятих з диплома № 135 CIL, XVI т. (з поправкою титулів на 207 р.)

P R P V, більш нічого вміститися не могло. Абревіатура P R P V стандартна і розкривається як: PR(aetoria) P(ia) V(index), тобто переклад рядка такий: КОГОРТА №? ПРЕТОРІАНСЬКА ВІРНА ЗАХИСНИЦЯ. В наступному рядку, де в дипломах для преторіанців звичайно вказувалися імена ветерана та його батька в давальному відмінку, а також місцевість (округ-триба), з якої походив відставник, теж є втрати. До того ж корозія не дає змоги прочитати окремі літери, що призводить до значних проблем в інтерпретації тексту. Якщо топонім, який має стояти в кінці рядка, ясно читається як DVROSTO(rvm) – Дуростор, – сучасна Сілістра, місто на нижньому Дунаї, то впевнено виділити ім'я солдата не вдається. Справа ускладнюється тим, що римські імена мали кілька

складових. Цього ж звичаю щодо свого імені дотримувалися і легіонери не римляни, які, як правило, включали туди свою варварську родову назву. В античних пам'ятках Подунав'я відомі фракійські імена Dreibalou, Dribalus, а поблизу Дуростору існувало поселення Aelia, що дає підстави запропонувати такий варіант прочитання: [.] AEL(ia) DRIBAL[O] DUROSTO(ro), тобто – [такому-то, сину такого-то] Дрібалу з (тріби) Елія з Дуростору*.

Не будемо наводити переклад пишних офіційних титулів обох цезорів, обмежимося тільки перекладом відтвореного тексту фрагмента таблички, в який потрапила вся змістовна частина диплома:

“... (наділений трибуна) владою вдесяте, проголошений імператором вдруге, консул вдруге.

* Широ дякуємо за обґрунтування прочитання та саме прочитання цього рядка чл.-кор. РАН докт. істор. наук А. І. Іванченка, Інститут загальної історії РАН (Москва, Росія).

Тим названим (нижче) військовим, хто служив в десяти когортах преторіанських I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, X Вірних Захисників, хто віддано та хоробро відслужили (свій строк), даруємо право на законний шлюб, але тільки з однією жінкою і один раз. І якщо навіть (вони) об'єднуються в шлюбі з жінками з іноземним правовим статусом, незважаючи на це, діти будуть вважатися такими, що народжені двома римськими громадянами.

За ? дня(ів) до квітневих календ (16 березня – 1 квітня) у консульство Л. Септімія Апра та Л. Аннія Максима (207 р. н. е.).

Когорта №? Преторіанська Вірна Захисниця [.] Дрібалу з (тріби) Елія з Дуростору.

Списано і звірено з таблицею бронзовою, що прикріплена в Римі на стіні за храмом богоподібного Августа коло Мінерви (статуї).”

Власник диплома Дрібал родом з Дуростору, напевно був за місцем походження фракійцем, на що також вказує його ім'я. В Дуросторі в другій половині II ст. н. е. була штаб-квартира XI Клавдієвого легіону. Навкруги нього селилися місцеві вихідці ветерани-легіонери, які в нагороду за службу, крім римського громадянства, також отримували наділ землі [6]. Імовірно, що Дрібал був саме з такої сім'ї, що дало йому можливість за сімейною традицією на початку 80-х років II ст. н. е. вступити в легіонери. Хоча Дрібал, як син ветерана, вже мав римське громадянство, однак преторіацем – імператорським гвардійцем, він зміг стати тільки завдяки певним історичним обставинам. В преторіанці до кінця II ст. н. е., за деяким винятком, брали тільки римських громадян: італіків та вихідців з давніх романізованих провінцій.

Диплом є своєрідним свідченням про події в Римській імперії 193–197 рр. н. е., коли Септимій Север в результаті громадянської війни, опираючись на підтримку легіонів, якими він до того командував в Панонії, став імператором. Після зайняття Риму, він розпустив ворожі йому преторіанські когорти і набрав нових гвардійців зі складу вірних йому Дунайських легіонів. Найбільш імовірно, що саме таким шляхом Дрібал і став преторіанцем. Хоча преторіанські когорти розташовувалися на території Італії, їх часто використовували як стратегічний

резерв, перекидаючи то на Рейн, то на Дунай [7]. Таким чином Дрібал міг знову потрапити на північно-східні рубежі Римської імперії, де в 207 р. н. е. вийшов у почесну відставку*. Також він міг просто повернутися після служби на свою батьківщину.

Розглянемо коротко можливі обставини появи диплома на Поділлі, в тому числі і гіпотетичні. Найменш імовірною є версія, що диплом потрапив сюди разом з уродженцем Середнього Подністров'я, який повернувся в рідні краї після служби в римській армії. Адже в дипломі прямо вказано, що ветеран походить з Дуростору. Навряд чи було можливим периферійному дакійцю чи готу, які в кінці II – початку III ст. н. е. з'являються на цих теренах, ввести в оману римську адміністрацію, видаючи себе за римського громадянина, уродженця Нижньої Мезії.

Більш імовірно, що диплом опинився тут як частина воєної здобичі. Відомо, що з другої половини III ст. готи систематично здійснювали набіги на дунайські провінції Римської імперії. Якщо Дрібал за звичаєм вернувся на свою батьківщину та отримав землю під Дуростором, то вірогідно, що під час одного з таких набігів його помістя (скоріше вже його нащадків) було пограбовано. В такому випадку, поява диплома аж на Поділлі, більше ніж за 600 км. від Сілістри, свідчить про те, що в організацію готських набігів були втягнуті і віддалені від чорноморського узбережжя племена.

Цікавою, але дискусійною, виглядає можливість потраплення диплома на Поділлі разом з ветераном-колоністом, що в минулому поселився на території, контрольованій Римом. Така практика була звичайною в Римській імперії і поширена по всій її величезній периферії. Існує думка, що після дакійських війн Траяна (110 – 120 рр.) римська присутність деякий час була можлива і на Середньому Подністров'ї, яке античні джерела відносили до рубежу Дації зі Скіфією. Як доказ такої присутності висуваються особливості будівництва Замкового мосту та деяких інших споруд в Кам'янці-Подільському, які пов'язують з римськими прийомами будівництва [8]. З іншого боку з античних джерел відомо, що територія контрольована Римською імперією в північно-східному напрямку поширювалася лише на Нижній Дунай (східний рубіж, як вважають більшість істориків, пролягав по румунському Сірету) та окремі центри

Портрет Септімія Севера з його Денарія.

узбережжя Північного Причорномор'я. Перебування римських військ в цих місцевостях підтверджується знахідками надмогильних пам'яток легіонерам, легіонерських вотивних олтарів та рельєфів, цегли, черепиці з легіонерськими клеймами та іншого археологічного матеріала, що супроводжував тривалі римські залоги. Наприклад, надійно зафіксована археологічними розкопками присутність римських залог в II–III ст. н. е. у Тірі, Херсонесі та в Ольвії. На даний час на території сучасного Поділля подібних свідчень тривалого перебування римських військ поки що не знайдено, тому питання щодо римської присутності на цих теренах залишається відкритим.

Список літератури

1. **Винокур І. С.** Черняхівська культура: витоки і доля. – Кам'янець–Подільський, 2000, – С. 174 – 207.
2. **Иванчик А. Н., Крапивина В. В.** Римский военный диплом из Ольвии. //Херсонесский сборник. – 2005. – №14. – С. 197–210
3. **Roman Military Diploma On-Line**, <http://www.romancoins.info/MilitaryDiploma.html>; **RIMSKA VOJNICKA DIPLOMA IZ SLAVONSKOG BRODA** Muzej Brodskog Posavlja, Slavonski Brod, Croatia, 1998, <http://www.sbonline.net/diploma/diploma-mae.htm>.
4. **CIL Corpus inscriptionum Latinarum**, XVI, №№ 21, 135, 139.
5. **Roman Military Diploma On-Line**, Part 1 Introduction To Roman Military Diplomas, <http://www.romancoins.info/MilitaryDiploma.html>
6. **Кадеев В. И., Мартемьянов А. П.** О ветеранах римской армии в Нижней Мезии и Фракии в первых веках н. э. // АМА. - 1990. - Вып. 7. Саратов, - С. 77-86.
7. **Рябов А. Ю.** Цели военных реформ Септимия Севера и их влияние на эволюцию имперской политической системы. Жебелевские чтения-3. Тезисы докладов научной конференции 29–31 октября 2001 года. СПб., - 2001, - С. 187-190.
8. **Планицька О., Планицька Є.** Кам'янець-Подільський місто на периферії Римської імперії. // Пам'ятки України. - 1999, - № 4 - С.40 – 51.
9. **Зубарь В. М., Крапивина В. В.** О римском гарнизоне Ольвии в середине III в. // Восточноевропейский археологический журнал, - 2002. - № 5(18).

* У цьому році диплому виповнилося 1800 років з часу його видачі в 207 р. н. е. Дрібалу – своєрідний ювілей для можливо одного з найстаріших особистих документів, що були знайдені в Україні.

Орден УНСО

«За заслуги»
(«Пустельний хрест»)

Володимир Лазаренко (Київ)

Українська Народна Самооборона (УНСО) була створена 13 грудня 1991 р. як військово формування Української Народної Асамблеї (УНА). Стрільці УНСО брали активну участь у збройних конфліктах за межами України.

Уберезні – серпні 1992 р. стрільці УНСО воювали у Придністров'ї, зокрема на Кошицькому плацдармі. У цих подіях брало участь понад 100 бійців.

У травні – жовтні 1993 р. під час бойових дій на території Абхазії загинуло сім бійців УНСО та 25 отримало поранення. Грузинський уряд нагородив сімох загиблих добровольців Експедиційного корпусу УНСО «Арго» орденом Вахтанга Горгасалі II ступеня, а 23 поранених добровольців отримали орден III ступеня (див. список нагороджених).

Під час участі стрільців УНСО в Першій Чеченській війні 1995–1998 рр. було засновано орден «За заслуги», який також часто називають «Пустельний хрест УНСО гласа вопіючого» чи «Пустельний хрест УНСО». Назву обрано невипадково. Вважалося, що великі вчинки можуть бути не настільки яскраві, наскільки значимі. Як приклад можна навести Нагорну проповідь Христа, яка в момент її виголошення у пустелі перед людьми, які не розуміли її і навіть може не вірили в неї, згодом перевернула світ.

Як зазначалося в газеті УНСО «Наша справа» (04.07.1997) нагорода « вручається не за певну кількість використаної енергії, а за дії, які здивували і вразили навіть тих, хто бачив у житті набагато більше ніж всі діячі разом взяті, хто знає дійсну ціну «життя» і «смерті». Ця відзнака – вираження подяки Організації за найвищий ступінь відданості їй».

Замовлення № 2170 на розробку та виготовлення ордену «За заслуги» (знака УНСО) було розміщено на Київському заводі «Динамо» згідно з листом Української національної асамблеї № 97-3 від 27.07.1995 р. У третьому кварталі 1995 р. було виготовлено 100 шт. Цих знаків.

ЗАКАЗ № 2/70
на разработку и изготовление изделия

1. Наименование Знак "Украинская национальная ассамблея" УНСО

2. Заказчик Українська національна асамблея, письмо № 97-3 от 27.07.95г.

3. Заявка заказчика (техн. требования) _____ тел. _____

4. Тираж. Всего: 100штук.
В том числе по кварталам года
I кв. _____ II кв. _____ III кв. _____ IV кв. _____

5. Срок изготовления III квартал 1995г.

6. Технология изготовления штамповка.

7. Плательщик Р/сч.700708 акционерный банк "Укринвест" Киевский филиал ИЭО 300250

8. Изготовитель участок №5

9. Дата открытия заказа 27.07.95г.

10. Начальник ПДО _____ В. И. Олейников
подпись

Исполнитель	Фамилия, инициалы	Срок исполн.	Роспись	Отметка о выполнении
Гл. художник				
ОМТС				
Гл. технолог				
ООТнЗ				
ПЭО				
ПДО				
Инструментальный участок				
Производственный филиал, комбинат, цех (участок)				

Примечание: Сроки выполнения работ отделам ус- танавливает ПДО
Срок выполнения работ ООТнЗ и ПЭО – 3 дня.

Распоряжение Главы Грузинского государства №230

15 ноября 1993 года

г. Тбилиси

О награждении украинских воинов-добровольцев государственными наградами Грузии

За героизм, мужество и самоотверженность проявленные при защите территориальной целостности Грузии наградить украинских воинов-добровольцев государственными наградами Грузии.

Орденом Вахтанга Горгасали II степени:

- Галазик Роман - воин-доброволец (посмертно);
Долгий Алексей - воин-доброволец (посмертно);
Крутик Алексей - воин-доброволец (посмертно);
Музыка Роман - воин-доброволец (посмертно);
Нестерчук Виктор - воин-доброволец;
Обух Сергей - воин-доброволец (посмертно);
Ткачук Леонид - воин-доброволец (посмертно);

Орденом Вахтанга Горгасали III степени:

- Бабий Андрей - воин-доброволец;
Гладкевич Сергей - воин-доброволец;
Белоус Эдуард - воин-доброволец;
Бенга Олег - воин-доброволец;
Бобрович Валерий - воин-доброволец;
Гром Сергей - воин-доброволец;
Гушлый Владимир - воин-доброволец;
Елкин Анатолий - воин-доброволец;
Карпюк Николай - воин-доброволец;
Колесников Юрий - воин-доброволец;
Котляренко Николай - воин-доброволец;
Мазур Игорь - воин-доброволец;
Марчук Олег - воин-доброволец;
Молчун Виктор - воин-доброволец;
Полищук Николай - воин-доброволец;
Жолудь Сергей - воин-доброволец;
Слухиян Андрей - воин-доброволец;
Сугаченко Руслан - воин-доброволец;
Тим Андрей - воин-доброволец;
Ткачук Игорь - воин-доброволец;
Шипшин Игорь - воин-доброволец;
Харченко Виктор - воин-доброволец;

Э. Шеварднадзе

Знак УНСО - це підвіска, основа якої червоний хрест з накладеним на нього чорним хрестом (емблема УНСО), на променах якого розміщені початкові літери назви організації, в центрі - тризуб. Усе виготовлено з томпака з накладенням гарячих емалей. Хрест кріпиться до колодки, яка складається з верхньої та нижньої частин, через пази яких пропущено і закріплено муарову стрічку. Кріпиться знак до одягу булавкою, що припаяна до верхньої колодки. Знак УНСО має два різновиди.

Перший тип - стрічка із закріпленою на ній емблемою схрещених мечів у вінку - призначалася для вручення безпосереднім учасникам бойових дій.

Другий тип - без накладки із схрещених мечів у вінку - для вручення особам, які не брали безпосередньої участі у бойових діях.

Виготовлені знаки УНСО відрізнялися від малюнку. Стрічки до нього було використано від медалі «За бойові заслуги».

Автор знака УНСО І. М. Гаран. Точна інформація про кількість нагороджених знаком відсутня. Відомо, що хрестом УНСО було нагороджено 12 чоловік. Серед них польові командири, журналістка, відомий правозахисник, група бійців, які втекли з "полону", захопивши зброю та автотранспорт.

Перше нагородження орденом відбулося в Києві 10.02.1996 р. Четверо отримали знак УНСО за Абхазію. Серед кавалерів цієї нагороди лідер УНСО Корчинський та журналістка Наталя Ченгуль. Знак УНСО на звороті порядкового номеру не має.

СОПРОВОДИТЕЛЬНАЯ КАРТА К ЗАКАЗУ

11. Фото (эскиз, образец)
12. Автор-разработчик
13. Срок передачи эскиза
14. Утверждение ХТС
15. Описание (эскиз, образец)
16. Размер изделия
17. Количество цветов окраски и мест, покрытых каждой краской
18. Тип, цвет и номера эмалей
19. Обработка поверхности под покрытие эмалью
20. Покрытие
21. Основной материал (ГОСТ, толщина)
22. Исполнение тыльной стороны
23. Чертеж или нормаль на изделие
24. Шифр оснастки
25. Булавка
26. Держатель булавки
27. Кольцо соединительное
28. Кольцо переходное
29. Пластина переходная
30. Упаковка индивидуальная
31. Упаковка транспортная
32. Тип ярлыка и этикетки
33. Дополнительные требования

15. Описание Подвеска состоит из основания (краеший хрест) и накладки (черный хрест). Колодка состоит из гетинак дещалий: 1. колодка верхняя (на верхнюю колодку прикручивается петля булавки); 2. колодка нижняя; 3. эмблема (на эмблему производится клеевая прошивка); 4. петля петлевого L=80-100мм ш=24мм, петля пропускается через пазы верхней и нижней колодок и ставится на петлю закрепив эмблему. Рассверловка гравировка - гравировка врезки под эмалью 0,3 мм

16. Размер изделия в том числе: подвески планки
17. Количество цветов окраски и мест, покрытых каждой краской
18. Тип, цвет и номера эмалей
19. Обработка поверхности под покрытие эмалью
20. Покрытие
21. Основной материал (ГОСТ, толщина)
22. Исполнение тыльной стороны
23. Чертеж или нормаль на изделие
24. Шифр оснастки
25. Булавка
26. Держатель булавки
27. Кольцо соединительное
28. Кольцо переходное
29. Пластина переходная
30. Упаковка индивидуальная
31. Упаковка транспортная
32. Тип ярлыка и этикетки
33. Дополнительные требования

Монети Чехословаччини 1918 – 1993 рр.

Рік Тираж Якість Ціна

25 крон

20-річчя визволення Чехословаччини

Ø34 мм. Срібло 500-ї прби, 16,00 г

1965	129.000	VF	30,0	Unc.	100,0
1965	5.000	XF	45,0	Proof	195,0

150 років Празькому народному музею

Ø34 мм. Срібло 500-ї прби, 16,00 г

1968	51.000	VF	85,0	Unc.	145,0
1968	5.000	XF	110,0	Proof	325,0

100-а річниця смерті Яна Євангеліста

Ø34 мм. Срібло 500-ї прби, 16,00 г

1969	45.000	VF	85,0	Unc.	145,0
1969	5.000	XF	110,0	Proof	325,0

20 років Словацького повстання

Ø34 мм. Срібло 500-ї прби, 16,00 г

1968	25.000	VF	500,0	Unc.	750,0
1968	5.000	XF	500,0	Proof	1.000,0

Максим Загреба (Київ)
Сергій Яценко (Суми)

50 років Словацькому народному театру

Ø30 мм. Срібло 500-ї прби, 12,00 г

1970	43.000	VF	80,0	Unc.	165,0
1970	5.000	XF	125,0	Proof	550,0

25 років визволення Чехословаччини та 20 років перемоги трудового народу

Ø30 мм. Срібло 500-ї прби, 12,00 г

1970	95.000	VF	20,0	Unc.	55,0
1970	5.000	XF	25,0	Proof	210,0

50 крон

50 років утворення Чехословаччини

Ø37 мм. Срібло 900-ї прби, 20,00 г

1968	58.000	VF	125,0	Unc.	315,0
1968	2.000	XF	250,0	Proof	850,0

100 років з дня народження В. І. Леніна

Ø31 мм. Срібло 500-ї прби, 13,00 г

1970	43.800	VF	60,0	Unc.	120,0
1970	6.200	XF	85,0	Proof	250,0

Рік Тираж Якість Ціна

50 років Комуністичній партії Чехословаччини

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1971	45.000	VF	40,0	Unc.	95,0
1971	5.000	XF	80,0	Proof	250,0

50-а річниця смерті Павла Оржага Гвездослава

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1971	45.000	VF	40,0	Unc.	80,0
1971	5.000	XF	80,0	Proof	200,0

50-а річниця смерті Вацлава Мислбека

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1972	42.000	VF	40,0	Unc.	100,0
1972	5.000	XF	80,0	Proof	160,0

25 років ЧССР

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1973	53.000	VF	20,0	Unc.	75,0
1973	5.000	XF	20,0	Proof	160,0

200 років з дня народження Йозефа Йюнгмана

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1973	45.000	VF	45,0	Unc.	75,0
1973	5.000	XF	85,0	Proof	150,0

Монети Чехословаччини 1918 – 1993 рр.

Рік Тираж Якість Ціна Рік Тираж Якість Ціна Рік Тираж Якість Ціна

100 років з дня народження поета Яна Єсенського

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1974	54.800	VF	40,0	Unc.	75,0
1974	5.000	XF	65,0	Proof	120,0

100 років з дня народження Станіслава Костки Неумана

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1975	53.000	VF	40,0	Unc.	75,0
1975	5.000	XF	65,0	Proof	120,0

120-а річниця з дня смерті Яна Коллара

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1977	69.000	VF	40,0	Unc.	75,0
1977	5.000	XF	65,0	Proof	120,0

100 років з дня народження Зденка Неєдлего

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1978	69.000	VF	40,0	Unc.	75,0
1978	5.000	XF	65,0	Proof	120,0

650 років монетному двору в Кремниці

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1978	85.000	VF	50,0	Unc.	75,0
1978	7.000	XF	65,0	Proof	140,0

30 років IX зїзду Комуністичної партії Чехословаччини

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1979	94.000	VF	40,0	Unc.	55,0
1979	6.000	XF	85,0	Proof	160,0

Міські пам'ятники архітектури Праги

Ø27 мм. Срібло 500-ї прби, 7,00 г

1986	86.300	VF	15,0	Unc.	35,0
1986	10.000	XF	40,0	Proof	120,0

Міські пам'ятники архітектури Левоча

Ø27 мм. Срібло 500-ї прби, 7,00 г

1986	85.700	VF	15,0	Unc.	40,0
1986	10.000	XF	40,0	Proof	120,0

Міські пам'ятники архітектури Братислави

Ø27 мм. Срібло 500-ї прби, 7,00 г

1986	84.300	VF	15,0	Unc.	40,0
1986	10.000	XF	40,0	Proof	120,0

Міські пам'ятники архітектури Телка

Ø27 мм. Срібло 500-ї прби, 7,00 г

1986	84.100	VF	15,0	Unc.	40,0
1986	10.000	XF	40,0	Proof	120,0

Міські пам'ятники архітектури Чеського Крумлова

Ø27 мм. Срібло 500-ї прби, 7,00 г

1986	85.500	VF	15,0	Unc.	40,0
1986	10.000	XF	40,0	Proof	120,0

Заснування вольєру коней Прживальського у Празькому зоопарку

Ø27 мм. Срібло 500-ї прби, 7,00 г

1987	55.000	VF	30,0	Unc.	55,0
1987	5.000	XF	45,0	Proof	160,0

300 років з дня народження Юрая Яносіка

Ø27 мм. Срібло 500-ї прби, 7,00 г

1988	53.000	VF	20,0	Unc.	45,0
1988	5.000	XF	45,0	Proof	120,0

150 років залізниці Бржецлав – Брно

Ø27 мм. Срібло 500-ї прби, 7,00 г

1989	67.000	VF	20,0	Unc.	55,0
1989	3.000	XF	45,0	Proof	160,0

Монети Чехословаччини 1918 – 1993 рр.

Рік Тираж Якість Ціна

100 крон

100-а річниця смерті Йозефа Моне

Ø33 мм. Срібло 700-ї прби, 15,00 г

1971	45.000	VF	80,0	Unc.	110,0
1971	5.000	XF	110,0	Proof	280,0

150 років з дня народження Бедржіха Сметани

Ø33 мм. Срібло 700-ї прби, 15,00 г

1974	71.500	VF	45,0	Unc.	85,0
1974	5.000	XF	65,0	Proof	160,0

100 років з дня смерті Янко Клара

Ø33 мм. Срібло 700-ї прби, 15,00 г

1976	65.000	VF	45,0	Unc.	85,0
1976	5.000	XF	65,0	Proof	160,0

100 років з дня народження Віктора Каплана

Ø33 мм. Срібло 700-ї прби, 15,00 г

1976	64.000	VF	45,0	Unc.	85,0
1976	5.000	XF	65,0	Proof	160,0

Рік Тираж Якість Ціна

300-а річниця смерті Вацлава Голлара

Ø33 мм. Срібло 700-ї прби, 15,00 г

1977	78.000	VF	45,0	Unc.	85,0
1977	3.400	XF	85,0	Proof	160,0

75 років з дня народження Юліуса Фучіка

Ø33 мм. Срібло 700-ї прби, 15,00 г

1978	65.000	VF	50,0	Unc.	90,0
1978	5.000	XF	85,0	Proof	180,0

600-а річниця смерті Карла IV

Ø33 мм. Срібло 700-ї прби, 15,00 г

1978	74.000	VF	45,0	Unc.	90,0
1978	10.000	XF	85,0	Proof	160,0

150 років з дня народження Яна Ботта

Ø33 мм. Срібло 700-ї прби, 15,00 г

1979	66.000	VF	45,0	Unc.	85,0
1979	5.000	XF	85,0	Proof	160,0

Рік Тираж Якість Ціна

650 років з дня народження Петра Парлерже

Ø33 мм. Срібло 700-ї прби, 15,00 г

1980	41.000	VF	45,0	Unc.	90,0
1980	5.000	XF	90,0	Proof	160,0

Чехословацька спартакиада, 1980

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1980	103.500	VF	35,0	Unc.	55,0
1980	4.000	XF	45,0	Proof	120,0

100 років з дня народження Богуміра Шмерала

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1980	56.600	VF	35,0	Unc.	55,0
1980	3.000	XF	45,0	Proof	120,0

20 років першого польоту в космос

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1981	73.500	VF	35,0	Unc.	80,0
1981	3.800	XF	45,0	Proof	160,0

100 років з дня народження Отакара Шпанієла

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1981	93.000	VF	35,0	Unc.	65,0
1981	2.100	XF	45,0	Proof	160,0

Монети Чехословаччини 1918 – 1993 рр.

Рік Тираж Якість Ціна

100 років з дня народження Івана Ольбрахта

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1982	61.000	VF	35,0	Unc.	55,0
1982	4.000	XF	45,0	Proof	160,0

150-а річниця кінної залізниці Будйовіце-Лінек

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1982	70.300	VF	35,0	Unc.	55,0
1982	4.600	XF	45,0	Proof	160,0

100-а річниця смерті Карла Маркса

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1983	62.500	VF	45,0	Unc.	70,0
1983	3.200	XF	65,0	Proof	160,0

100 років з дня народження Ярослава Гашека

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1983	61.200	VF	45,0	Unc.	60,0
1983	3.200	XF	55,0	Proof	150,0

100-а річниця смерті Само Чалупки

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1983	57.100	VF	45,0	Unc.	60,0
1983	2.400	XF	55,0	Proof	150,0

Рік Тираж Якість Ціна

100-а річниця відкриття Народного театру

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1983	135.300	VF	35,0	Unc.	55,0
1983	10.000	XF	45,0	Proof	120,0

300 років з дня народження Матея Бела

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1984	56.600	VF	35,0	Unc.	60,0
1984	3.000	XF	45,0	Proof	140,0

150 років з дня народження Яна Неруди

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1984	75.300	VF	35,0	Unc.	60,0
1984	4.000	XF	45,0	Proof	120,0

100 років з дня народження Антоніна Запотоцького

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1984	63.800	VF	35,0	Unc.	60,0
1984	3.200	XF	45,0	Proof	120,0

200 років з дня народження Яна Голого

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1985	57.600	VF	35,0	Unc.	60,0
1985	3.000	XF	45,0	Proof	120,0

Рік Тираж Якість Ціна

Чемпіонат світу з льодового хокею

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1985	66.000	VF	40,0	Unc.	70,0
1985	4.000	XF	55,0	Proof	160,0

125 років з дня народження Мартіна Кукучина

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1985	56.600	VF	35,0	Unc.	70,0
1985	2.200	XF	45,0	Proof	160,0

10 років Хельсинської конференції

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1985	65.500	VF	45,0	Unc.	70,0
1985	2.600	XF	55,0	Proof	160,0

150-а річниця смерті Петра Брандлі

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1985	62.100	VF	45,0	Unc.	70,0
1985	4.000	XF	65,0	Proof	160,0

150-а річниця смерті Петра Брандлі

Ø29 мм. Срібло 500-ї прби, 9,00 г

1985	62.100	VF	35,0	Unc.	65,0
1985	4.000	XF	45,0	Proof	125,0

Монети Чехословаччини 1918 – 1993 рр.

Рік Тираж Якість Ціна Рік Тираж Якість Ціна Рік Тираж Якість Ціна

225 років засновання академії у Ванске Штявниці
 Ø31 мм. Срібло 500-ї прби, 13,00 г

1987	72.600	VF	45,0	Unc.	70,0
1987	5.000	XF	85,0	Proof	125,0

Світова виставка поштових марок у Празі, 1988
 Ø31 мм. Срібло 500-ї прби, 13,00 г

1988	66.000	VF	45,0	Unc.	70,0
1988	5.000	XF	85,0	Proof	125,0

100 років з дня народження Мартіна Бенки
 Ø31 мм. Срібло 500-ї прби, 13,00 г

1988	58.000	VF	45,0	Unc.	70,0
1988	5.000	XF	65,0	Proof	125,0

50 років подіям 17 листопаду 1939 р.
 Ø31 мм. Срібло 500-ї прби, 13,00 г

1989	67.000	VF	45,0	Unc.	80,0
1989	3.000	XF	85,0	Proof	160,0

100 років з дня народження Карла Чапека
 Ø31 мм. Срібло 500-ї прби, 13,00 г

1990	64.500	VF	45,0	Unc.	90,0
1990	2.500	XF	85,0	Proof	160,0

250-а річниця смерті Яна Купецького
 Ø31 мм. Срібло 500-ї прби, 13,00 г

1990	53.500	VF	45,0	Unc.	85,0
1990	2.500	XF	85,0	Proof	120,0

Пробні монети 100 крон (Не були в обігу)

Андрій Сладкович
 Ø40 мм. Срібло 900-ї прби, 24,00 г

1972		XF	500,0	Proof	750,0
------	--	----	-------	-------	-------

50-а річниця смерті Вацлава Мислбека
 Ø40 мм. Срібло 900-ї прби, 24,00 г

1972		XF	500,0	Proof	750,0
------	--	----	-------	-------	-------

100 років святкування 1 травня у Празі
 Ø31 мм. Срібло 500-ї прби, 13,00 г

1990	2.500	XF	1.650,0	Proof	2.500,0
------	-------	----	---------	-------	---------

100 років кінному заводу Велика Пардубица
 Ø31 мм. Срібло 500-ї прби, 13,00 г

1990	2.000	XF	2.200,0	Proof	3.100,0
------	-------	----	---------	-------	---------

500 крон

125-а річниця смерті Людовіта Штура
 Ø40 мм. Срібло 900-ї прби, 24,00 г

1981	51.000	VF	120,0	Unc.	220,0
1981	4.000	XF	160,0	Proof	310,0

100 років відкриття Народного театру
 Ø40 мм. Срібло 900-ї прби, 24,00 г

1983	55.000	VF	120,0	Unc.	200,0
1983	5.000	XF	180,0	Proof	350,0

Монети Чехословаччини 1918 – 1993 рр.

Рік Тираж Якість Ціна

100 років з дня народження Йозефа Лади

Ø40 мм. Срібло 900-ї прби, 24,00 г

1987	45.000	VF	120,0	Unc.	250,0
1987	5.000	XF	180,0	Proof	350,0

125 років заснування Словацького товариства

Ø40 мм. Срібло 900-ї прби, 24,00 г

1988	40.000	VF	120,0	Unc.	200,0
1988	5.000	XF	180,0	Proof	350,0

20 років Чехословацької федерації

Ø40 мм. Срібло 900-ї прби, 24,00 г

1988	40.000	VF	120,0	Unc.	200,0
1988	5.000	XF	180,0	Proof	350,0

Рік Тираж Якість Ціна

Дукат

Ø19,75 мм. Золото 986-ї прби, 3,49 г

1978	15.100	VF	700,0	Unc.	1.000,0
1979	5.000	VF	800,0	Unc.	1.100,0
1980	4.700	VF	800,0	Unc.	1.100,0
1981	5.000	VF	800,0	Unc.	1.100,0
1982	5.100	VF	900,0	Unc.	1.350,0

2 дуката

Ø25 мм. Золото 986-ї прби, 6,98 г

1978	10.000	VF	1.400,0	Unc.	2.400,0
------	--------	----	---------	------	---------

5 дукатів

Ø34 мм. Золото 986-ї прби, 17,45 г

1978	8.000	VF	3.000,0	Unc.	5.000,0
------	-------	----	---------	------	---------

10 дукатів

Ø34 мм. Золото 986-ї прби, 34,90 г

1978	8.000	VF	5.100,0	Unc.	10.000,0
------	-------	----	---------	------	----------

Рік Тираж Якість Ціна

Чеська і Словацька федеративна республіка 1990 – 1993 рр.

1 галер

Ø16 мм. Алюмінієвий сплав, 0,50 г

1991	55.000			Unc.	***
1992	49.500			Unc.	***

5 галерів

Ø16 мм. Алюмінієвий сплав, 0,50 г

1991	10.055.000	VF	8,0	Unc.	25,0
1992	49.500			Unc.	***

10 галерів

Ø18,2 мм. Алюмінієвий сплав, 0,90 г

1991	40.055.000	VF	3,0	Unc.	7,0
1992	40.050.000	VF	3,0	Unc.	7,0

20 галерів

рис. XX-83

Ø19,5 мм. Мідно-нікелевий сплав, 2,60 г

1991	41.105.000	VF	3,0	Unc.	7,0
1992	35.049.500	VF	3,0	Unc.	7,0

50 галерів

Ø20,8 мм. Мідно-нікелевий сплав, 3,20 г

1991	24.463.000	VF	4,0	Unc.	10,0
1992	15.061.500	VF	4,0	Unc.	10,0

*** – монети зустрічаються тільки в річних наборах обігових монет Чехословаччини.

Монети Чехословаччини 1918 – 1993 рр.

Рік Тираж Якість Ціна

1 крона

Ø23 мм. Алюмінієва бронза, 4,00 г

1991	20.056.000	VF	4,0	Унс.	15,0
1992	20.386.500	VF	4,0	Унс.	15,0

2 крони

Ø24 мм. Мідно-нікелевий сплав, 6,00 г

1991	25.201.000	VF	5,0	Унс.	12,0
1992	21.050.600	VF	5,0	Унс.	12,0

5 крон

Ø26 мм. Мідно-нікелевий сплав, 7,00 г

1991	18.564.000	VF	4,0	Унс.	20,0
1992	10.049.500	VF	4,0	Унс.	20,0

10 крон

Масарик

Ø24,5 мм. Алюмінієві бронза, 8,00 г

Знак мініцмейстера: **MR**

1990	10.000.000	VF	6,0	Унс.	15,0
------	------------	----	-----	------	------

Знак мініцмейстера: **RONAI**

1993	2.500.000	VF	20,0	Унс.	40,0
------	-----------	----	------	------	------

Стефанік

Ø24,5 мм. Алюмінієві бронза, 8,00 г

1991	10.000.000	VF	10,0	Унс.	20,0
1993	2.500.000	VF	10,0	Унс.	20,0

Рік Тираж Якість Ціна

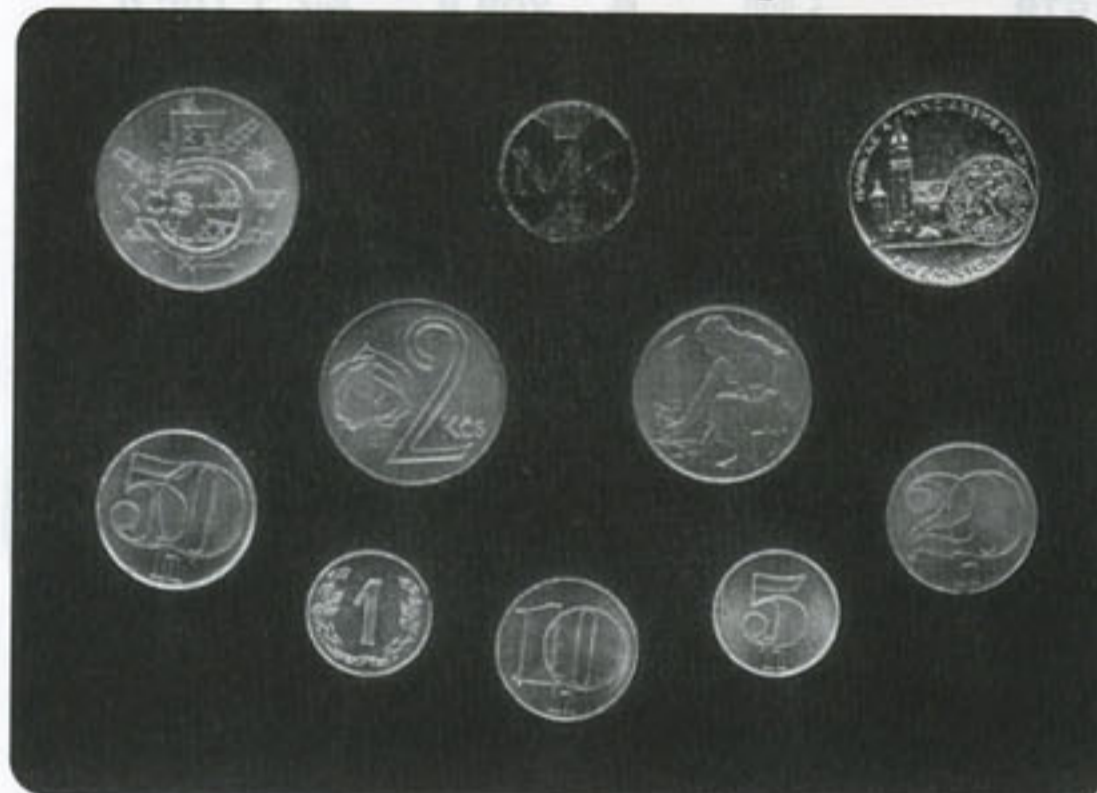

Расін

Ø24,5 мм. Алюмінієві бронза, 8,00 г

1992	5.000.000	VF	15,0	Унс.	25,0
------	-----------	----	------	------	------

Річні набори

Монети: 1, 5, 10, 20, 50 галерів, 1, 2, 5 крон, жетон

1991	30.000	Унс.	180,0
------	--------	------	-------

Монети: 1, 5, 10, 20, 50 галерів, 1, 2, 5, 10 крон

1991	25.000	Унс.	180,0
------	--------	------	-------

Монети: 1, 5, 10, 20, 50 галерів, 1, 2, 5, 10 крон

1992	49.500	Унс.	180,0
------	--------	------	-------

Рік Тираж Якість Ціна

50 крон

Перша річниця Свята Анежки Чеської

Ø27 мм. Срібло 500-ї прби, 7,00 г

1990	114.000	VF	35,0	Унс.	55,0
1990	3.000	XF	45,0	Proof	210,0

Без знака мініцмейстера під номіналом

1990	У тому числі	VF	65,0	Унс.	285,0
------	--------------	----	------	------	-------

150 років пуску пароплава «Богемія»

Ø27 мм. Срібло 700-ї прби, 7,00 г

1991	77.000	VF	35,0	Унс.	75,0
1991	3.000	XF	85,0	Proof	210,0

Маріанські лазні

Ø27 мм. Срібло 700-ї прби, 7,00 г

1991	67.000	VF	35,0	Унс.	45,0
1991	3.500	XF	70,0	Proof	120,0

Плештяни

Ø27 мм. Срібло 700-ї прби, 7,00 г

1991	66.000	VF	20,0	Унс.	55,0
1991	3.500	XF	45,0	Proof	120,0

Монети Чехословаччини 1918 – 1993 рр.

Рік Тираж Якість Ціна Рік Тираж Якість Ціна Рік Тираж Якість Ціна

Карлові Вари

Ø27 мм. Срібло 500-ї прби, 7,00 г

1991	68.000	VF	35,0	Unc.	55,0
1991	4.000	XF	45,0	Proof	120,0

100 крон

100 років кінному заводу Велка Пардубіка

Ø31 мм. Срібло 500-ї прби, 13,00 г

1990	67.000	VF	45,0	Unc.	75,0
1990	3.000	XF	65,0	Proof	160,0

100 років з дня народження Богуслава Мартіна

Ø31 мм. Срібло 500-ї прби, 13,00 г

1990	53.000	VF	40,0	Unc.	65,0
1990	2.000	XF	55,0	Proof	120,0

150 років з дня народження Антоніна Дворжака

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1991	67.000	VF	35,0	Unc.	50,0
1991	3.000	XF	45,0	Proof	150,0

Відкриття Ставовського театру в Празі з нагоди 200-ї річниці смерті В. Н. Моцарта

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1991	75.000	VF	40,0	Unc.	70,0
1991	5.000	XF	85,0	Proof	350,0

50-а річниця звільнення Лідека та Лезаку

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1992	51.000	VF	45,0	Unc.	85,0
1992	3.000	XF	80,0	Proof	160,0

175 років заснування Моравського музею в Брно

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1992	54.000	VF	45,0	Unc.	85,0
1992	5.000	XF	85,0	Proof	160,0

1000 років Бревновському кастелу в Празі

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1993	56.000	VF	45,0	Unc.	85,0
1993	3.000	XF	85,0	Proof	160,0

100 років заснування музею Словацького народу

Ø31 мм. Срібло 700-ї прби, 13,00 г

1993	51.000	VF	45,0	Unc.	85,0
1993	3.000	XF	85,0	Proof	160,0

500 крон

500 років з дня народження Амосе Коменського

Ø40 мм. Срібло 900-ї прби, 24,00 г

1992	50.000	VF	120,0	Unc.	200,0
1992	5.000	XF	160,0	Proof	350,0

100 років Чехословацькому тенісному клубу

Ø40 мм. Срібло 900-ї прби, 24,00 г

1993	49.000	VF	120,0	Unc.	245,0
1993	3.000	XF	145,0	Proof	350,0

Для монет Чехословаччини стан збереження «Proof» передбачає наявність пластикового футляра опломбованого свинцевою або пластиковою пломбою.

Бажаючи опублікувати своє оголошення про купівлю — продаж — обмін колекційного матеріалу необхідно надіслати на адресу редакції текст (не більш як 200 знаків) на «ТАЛОНІ ОГОЛОШЕНЬ». За цієї умови публікується безкоштовно.

Желающим опубликовать своё объявление о купле — продаже — обмене коллекционного материала необходимо прислать в адрес редакции текст (до 200 знаков) на «ТАЛОНЕ ОБЪЯВЛЕНИЙ», который дает право на бесплатную публикацию.

Anybody, who wants to publish an advertisement about purchase—safe—change of collection items, has to send a text on «ADVERTISEMENT COUPON» (up to 200 signs) in the address of the editorial board. The coupon gives a right of free publication.

Diejenigen, die ihre Anzeiaen ueber den Ein—und Verkauf, Austausch von Sammtungen zu veroeffentlichen wuenschen, haben an die Adresse der Redaction einen Text (bis zu 200 Zeichen) auf dem ANZEIGE—TALON zukommen zu lassen, der Ihnen das Recht auf die unentfletliche Veroeffentlichung gibt.

КУПЛЮ · BUY · ANKAUF

Куплю, обмінюю, продаю: банкноти України 1917–1920 рр., 1942 р. — Рівне, 1991–1996 рр., «колгоспні гроші», монети, поштові марки України, конверти, листівки (1991–2007 рр.).

I offer all Ukrainian stamps, covers, cards, bones, «collective-farm» paper money. Любомир Шафран, а/с 225, Кам'янець-Подільський, 32313, Україна.

Куплю награды России и СССР. Анатолий Федорович. А/Я 336, Харьков, 610052, тел. 8-067-604-92-07.

Куплю литературу по нумизматике, в том числе журналы на иностранных языках. Можно б/у. Ксероксы и CD не предлагать. Тел. 8-095-130-60-63. E-mail: disyatnik@ukr.net.

Куплю: печати церквей (кирх) немцев-поселенцев Юга Украины XIX-XX ст. (или их оттиски), колокольчики «Дар Валдая». Тел. 8-066-298-3237.

Куплю, обмінюю монети, бони, жетони. Шукаю колег по колекціонуванню. Маркович Микола Миколайович, вул. Івана Франка, 21, кв. 7, с-ще Добротвір, Кам'янка-Бузький р-н, Львівської обл., 80411.

Золотую монету України «Оранта» — 500 грн. Саинский Николай Андреевич, ул. Ленина, 26, кв. 16, пгт Куйбышево, Запорожская обл., 71001. E-mail: sainskiy@zr.ukrtel.net.

Автографы известных политических, государственных деятелей современного мира, Президентов, Глав Правительств и Парламентов, членов Королевских семей, лидеров политических партий, известных политиков, депутатов, губернаторов, конституционных монархов, руководителей религиозных конфессий. Саинский Николай Андреевич, ул. Ленина, 26, кв. 16, пгт. Куйбышево, Запорожская обл. 71001. E-mail: sainskiy@zr.ukrtel.net.

Журнал «Нумизматика і фалеристика»: №№1-99, 4-99, 3-00, 2-03, 2-04, 3-06, 4-07. А.с. 549, м. Чернівці, 58001.

Куплю «Одну Волю» Андеграудського фестивалю в Гуляй-Полі 23–24 серпня 2006 р. Малахов Сергій Володимирович, с. Жовтневе, Харківська обл., 62415.

Куплю, обмінюю марки, конверты, почтовые карточки с оригинальной маркой СССР; марки Украины в листах; банкноты, монеты всех стран, награды и наградные знаки СССР. Отвечу на все письма. Жильцов В. Н., а/я 233, Борислав, Львовская обл., 82300. Тел. 032 48 512 75 (после 20.00).

Коллекционную бони України (загальнодержавні, місцеві, «колгоспні», а також українські жетони різноманітного функціонального призначення. Чекаю пропозицій. Власик Олександр М., вул. Корецька, 107, Березне, Рівненської обл., 43600. тел. (097) 379 53 55.

Куплю старі, до 1939 р., поштові листівки за ціною 50–100 гривень з видами м. Городенки, с. Раківця, с. Чернолиця, с. Клишківців. Олександр, Київ, тел. (044) 4504637, після 20 год.

Медаль за успешное окончание школы, значок депутата Верховного Совета СССР, Украины. Тел. (06262) 33 493. slavnik@pisem.net

Кольорові діапозитиви (слайди) або кольорові фотографії державних паперових грошей України 1917–1920 рр., Радянської Української

ПРОДАМ · SALE · VERKAUF

Годинник з подвійним босом маятників та годинники маятникові настінні 043 1960 р. Або поміняю на монети. Тел. (097) 842 0675.

Автор вышлет наложенным платежом свои недорогие каталоги монет и бон Украины, России, Европы, Мира 20 века с подробным описанием изображений на них и оценкой в долларах США. Бадаев С., Перемоги 121-6, Чернигов, 14038. Тел. (0462) 63 68 71.

Продаю в Украине, по просьбе автора, самый полный каталог разновидностей монет СССР и РФ — Я. Адрианов «МОНЕТЫ СОВЕТСКОГО ГОСУДАРСТВА И СОВРЕМЕННОЙ РОССИИ», Пермь, 2005, формат А-4, 256 стр. Цена с доставкой — 280,- грн. Тел. 8-095-389-53-68, Роман Мирошниченко, а/я 6238, Донецк, 83114.

Продам древние китайские монеты династии «Северная Сун» (960–1127 гг.), около 2000 шт. Не считая мелких разновидностей (которых очень много) — около тридцати разновидностей по почеркам. Желательно оптом. Комаров Д. В. Главпочтамт до востребования, Благовещенск, Амурская обл., 675000, Россия.

Продам реставраторам фотометр ФМ65, 1961 г., новый, полный комплект. Назначение — цветовые измерения белизны, прозрачности и блеска бумаги, ткани. Сравнительный микроскоп. Оникиенко Павел, с. Гераськовка, Марковский р-н, Луганская обл., 92413. Тел. (066) 800 27 66.

Продаю серебряные монеты Молдавии и Приднестровья. Владимир. E-mail: vlad367@mail.ru. Тел. +373 22 537 963.

Пропоную каталоги по нумизматиці зарубіжних видань: Krause, Schoen, Pick, та інші; а також по українським бонам та монетам. Попель Аркадій. А/С 100, Львів, 79000. Тел. 8 067 395 00 89.

ОБМІН · ОБМЕН · EXCHANGE · TAUSCH

Меняю монеты России и СССР, а также стран зарубежья, ищу колег по обмену и переписке. Костин Николай Анатольевич, г. Ясиноватая, Донецкая обл., Главпочтамт, а/я 8, 86000.

Обмінюю бони Сардинського комбінату хлібопродуктів 2001 р. на бони що обертались на території України, літературу по колекціонуванню всіх напрямків. Воробей Василь, с. Вільне, Дубровицький р-он, Рівненська обл., 34151, тел. (096) 736 16 30.

Обмінюю — продаю: лотереї, облігації, акції, сірникові коробки (етикетки), споживчі талони, непоштові марки, паперові гроші (+ колгоспні, місцеві) та буклети України, країн колишнього СРСР, країн світу. Анатолій Олексійович, пр. Перемоги 15/10, Луцьк, Волинська обл., 43005, тел. (050) 713 8816, (0322) 780 236.

Коллекционирую монеты, боны, ищу колег по увлечению в Украине и за рубежом. Луганский Руслан, А/Я 160, г. Шахтерск, Донецкая обл., 86211, Украина.

Предлагаю настольные медали, боны в обмен на монеты России и СССР. Жду предложений, отвечу всем. Костин Николай А., Ясиноватая, Донецкая обл., Главпочтамт, А/Я 98, 86000.

PIZNE · PAZHNOE · MISCELLANEOUS · DIVERSES

Реставрую, виробляю, реалізую копії та муляжі ікон, монет. Сітчук Олександр Федорович, вул. Чубинського, 11, м. Коростопіль, Рівненської обл., 23801. Тел. 803-657, 8-096-303-7634.

Організую виставки колекцій в місті Луцьк (бажано не традиційних). Анатолій Олексійович, пр. Перемоги 15/10, Луцьк, Волинська обл., 43005, тел. (050) 713 8816, (0322) 780 236.

Ischu kontakt s obmenom monet, stariny, antiqa, plastikowye telekarty, do 1915 pocztowki, na odkrytki s vidami Czernowitz-Cernauti, Bukowina, cz_tz@hotmail.com, pisat polski-ukrainski-russki

Коллекционирую монеты, боны. Ищу колег по увлечению. А/Я 590, Краматорск, 84306, Украина.

Шапарев Олександр!
Гуменюк Дмитро Олександрович!
Мазур Олександр Олександрович!

Зверніться до редакції
стосовно Вашого замовлення.

Усі зазначені компакт-диски можна отримати поштою, надіславши поштовий переказ на адресу редакції журналу: Максим Загребя, а/с 43, Київ, 02147, Україна.
Не забудьте у графі поштового переказу «Для письмового повідомлення» зазначити зворотню адресу та назву компакт-диску.
Пропозиція дійсна до 5 серпня 2007 р.

Позднішев К. В., Лазаренко В. Г.

**ПОДЯКИ ВЕРХОВНОГО
ГОЛОВНОКОМАНДУЮЧОГО**

Київ, 2006 р.
Формат 222x289 мм,
м'яка обкладинка, 158 с.,
наклад 500 прим.
Каталог-довідник.

Каталог містить інформацію про одну із складових системи заохочень у Радянських збройних силах періоду Великої вітчизняної війни – нагородження подяками Верховного головнокомандуючого.

Ці види заохочень здійснювалися у період з 25 січня 1943 р. по 3 вересня 1945 р. Відповідно до 375 наказів Верховного головнокомандуючого – Маршала Радянського союзу, а пізніше Генералісимуса Й. В. Сталіна. Накази Верховного головнокомандуючого є найголовнішими документами історії

Великої вітчизняної війни, фіксуючи конкретні рубежі перемоги над ворогом.

У книзі наведено таблицю хронології наказів-подяк Верховного головнокомандуючого з наведенням номерів та дат наказів, місць проведення операцій (форсування річок, звільнення або взяття населених пунктів), кількість підрозділів, наведених у наказі і ступеня їх рідкості.

Мова – російська.

Ціна з пересиланням поштою:
по Україні – 100, - грн.

Максим Загребя,
Сергій Яценко

**МОНЕТИ БІЛОРУСІ,
МОЛДОВИ
та ПРИДНІСТРОВ'Я**

Каталог

Київ, 2007 р.
Формат 145x215 мм,
м'яка обкладинка, 64 с.

Каталог містить зображення, технічні параметри та ринкові ціни на монети Білорусі (з 1996 р.), Молдови (з 1992 р.), Придністровської Молдавської республіки (з 2000 р.).
Ціни в українських гривнях.
Мова – українська.

Ціна з пересиланням поштою:
по Україні – 20, - грн.

Валерій Нечитайло

**КАТАЛОГ АНТИЧНИХ МОНЕТ
СКИФІЙ, БЕРЕЗАНІ, НИКОНІЮ,
ТІРИ, КЕРКІНІКИДИ**

Київ, 2000 р.
Формат 148x210 мм,
м'яка обкладинка, 80 с.

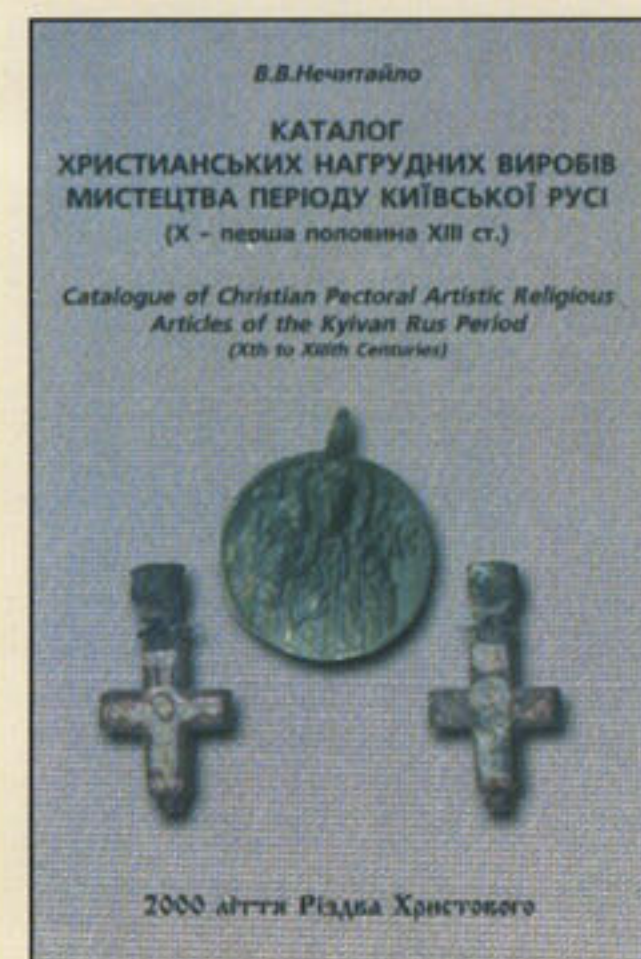
Описання та промальовки античних монет міст Північного Причорномор'я.
290 позицій.

Ціни в гривнях на два ступені збереження – "Fine" та "VF".
Мова – російська.

Ціна з пересиланням поштою:
по Україні – 28, - грн.

Валерій Нечитайло

**КАТАЛОГ ХРИСТИАНСЬКИХ
НАГРУДНИХ ВИРОБІВ
ПЕРІОДУ КИЇВСЬКОЇ РУСІ
(X – перша половина XIII ст.)**

Київ, 2001 р.
Формат 210x300 мм,
м'яка обкладинка, 1205 с.

Хрести-інколпіони, зміювики, натільні хрестики та ікони з металів і каменю.
Описання, ступінь рідкості та фотографії близько 700 предметів.
Мова – українська, російська та англійська.

Ціна з пересиланням поштою:
по Україні – 145, - грн.

Валерій Нечитайло

**КАТАЛОГ АНТИЧНИХ МОНЕТ
ОЛЬВІЙ**

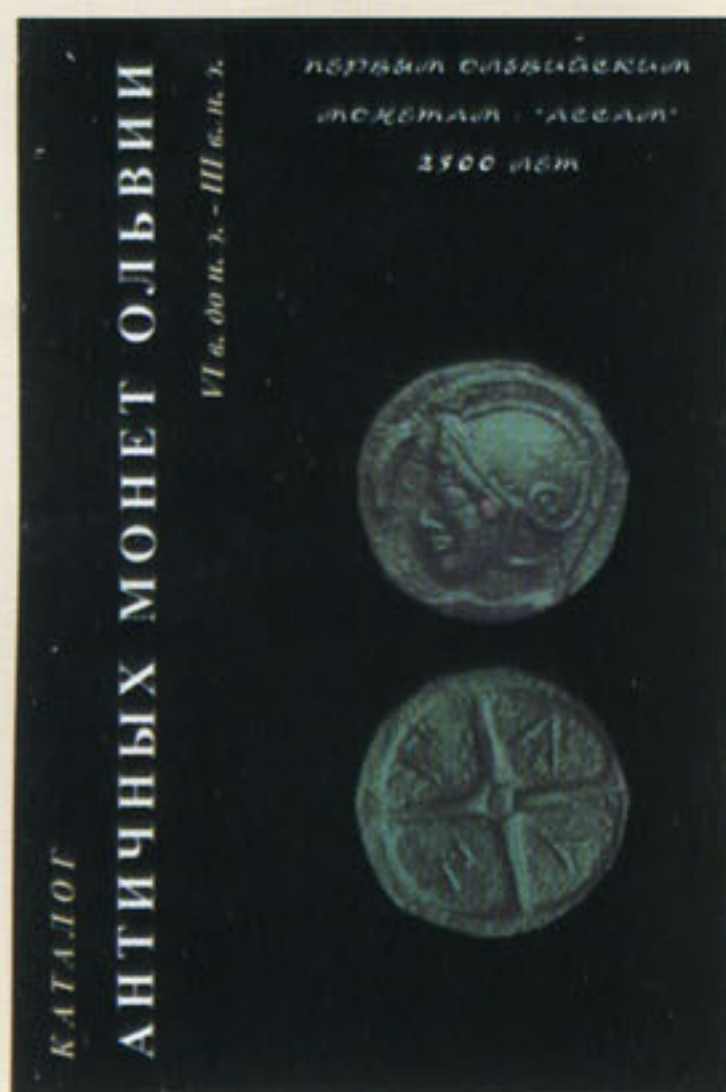
VI ст. До н. е. – III ст. н. е.

Київ, 2000 р.
Формат 210x300 мм,
м'яка обкладинка, 160 с.,
+ 29 кольорових плат.

Описання та промальовки античних монет Ольвії.
724 позиції.

Ціни в гривнях на два ступені збереження – "Fine" та "VF".
Мова – російська.

Ціна з пересиланням поштою:
по Україні – 110, - грн.

А. Д. Войнович, В. Д. Доценко

А. Д. Войнович, В. Д. Доценко

Рандольф Зандер

В. В. Бартошевич

РОСІЙСЬКИЙ ІМПЕРАТОРСЬКИЙ ФЛОТ У ЗНАКАХ ТА ЖЕТОНАХ

Санкт-Петербург, 2002 р.
Формат 172x240 мм,
тверда обкладинка, 208 с.,
наклад 900 прим.

Кольорові ілюстрації та описування
261 знаку, жетонів та медалей
імператорського флоту, а також
розповіді про події та людей, що за
ними стоять.
Мова – російська.

ДОПОВНЕННЯ та ДОДАТКИ

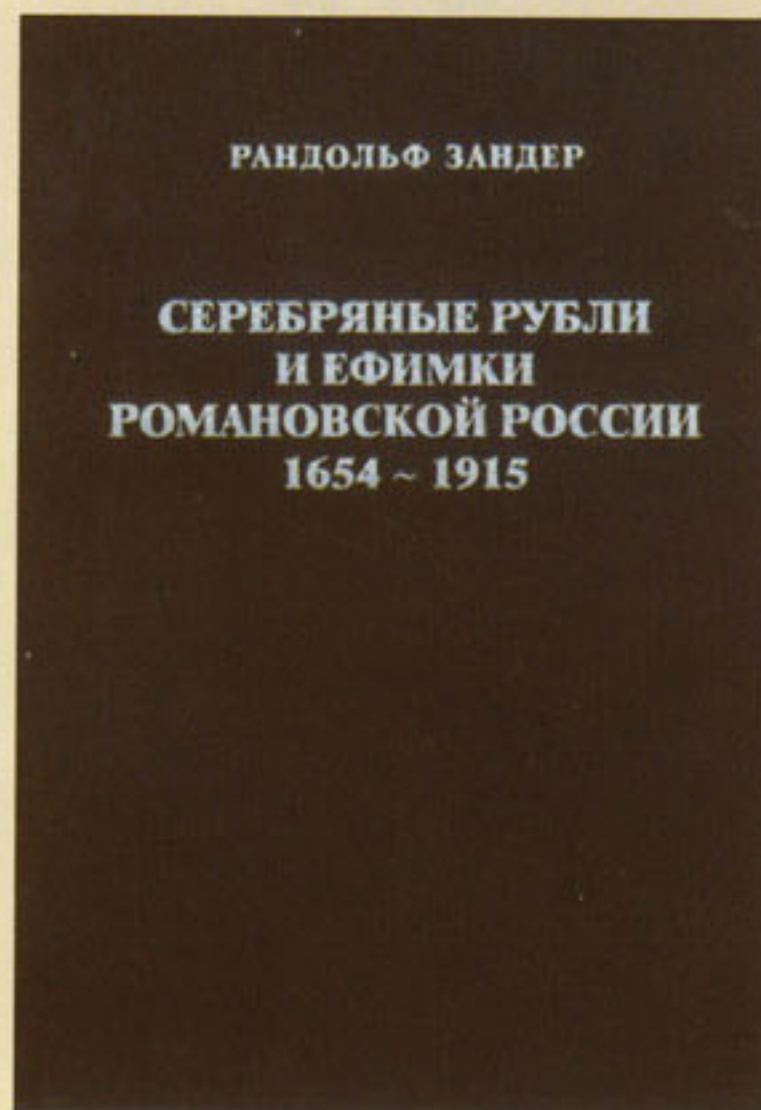

Санкт-Петербург, 2004 р.
Формат 155x235 мм,
м'яка обкладинка, 208 с.

Кольорові ілюстрації та описування
8 знаків, що не увійшли до книги.
Таблиця з цінами на знаки та
жетони у доларах США
Мова – російська.

Ціна з пересиланням поштою:
по Україні – 305, - грн.

СРІБНІ РУБЛІ ТА ЄФИМКИ РОМАНОВСЬКОЇ РОСІЇ 1654–1915

Київ, 1998 р.
Формат 210x290,
тверда обкладинка, 207 с.

Книга американського
дослідника та колекціонера,
голови російського
нумізматичного товариства,
людини, яка стояла у витоків
видання журналу
«JOURNAL OF THE
RUSSIAN
NUMISMATIC SOCIETY»,
відображає американську
думку про нашу історію крізь
призму нумізматики. Ця думка
часто несподівана, дивна
і цікава для нас, вихованих
на певних історичних штампах.
Це – безпристрасна думка
людини, яка захоплена
колекціонуванням російських
монет. Колекціонери відкриють
для себе багато нового,
оскільки автор у книзі зібрав
відомості
з російськомовних джерел,
що не завжди доступні
читачам.
Легкий, емоційний і доступний
стиль викладу захоплює
читача, який відчуває
захопленість автора російською
історією.
Мова – російська.

Ціна з пересиланням поштою:
по Україні – 55, - грн.

У БОРИННІ З НАПОЛЕОНОМ НУМІЗМАТИЧНІ НАЧЕРКИ

Київ, 2001 р.
Формат 218x288,
м'яка обкладинка, 210 с.,
наклад 500 прим.

Книга містить десять робіт
відомого історика та
нумізмата. Різні за змістом,
вони об'єднані єдиною
тематикою: історія
Вітчизняної війни 1812 р.,
яка розглядається через
пам'ятки нумізматики –
медалі, ополченські знаки,
хрести та ін.
Автор розкриває маловідомі
сторони Вітчизняної війни,
аналізує нумізматичні та
письмові джерела, значну
мемуарну літературу та
художній матеріал.
У «Додатках» дається
іменний покажчик,
перелік ілюстрацій,
бібліографічна довідка та
список скорочень.
Для спеціалістів-нумізматів,
музейних працівників,
істориків широкого профілю,
а також для читачів, які
цікавляться історією.

Ціна з пересиланням поштою:
по Україні – 57, - грн.

Дмитро Харітонов

УКРАЇНСЬКІ ПАПЕРОВІ ГРОШІ

Київ, 2005 р.
Формат 147x210 мм, м'яка
обкладинка, 112 с.

Каталог містить детальну
інформацію про державні випуски
паперових грошей, котрі були
надруковані для обігу в Україні
з 1917 по 2005 р.
Кольорові ілюстрації більше
160 бон, багато з яких
публікуються вперше.
Описані основні характеристики
бон: розмір, колір, якість паперу,
водяні знаки, інше.
Ціни для трьох станів
збереження в євро.
Мова – українська та англійська.

Ціна з пересилкою по пошті:
по Україні – 130, - грн.

Дмитро Харітонов

ПАПЕРОВІ ГРОШІ ЄВРЕЙСЬКИХ ГРОМАД В РОСІЇ

Прага, 2003 р.
Формат 148x210,
м'яка обкладинка, 136 с.

Каталог паперових грошей, що були
в обігу як платіжні засоби в
єврейських громадах на території
Росії у період 1917–1920 рр.
Дано описування близько 300 грошо-
вих знаків, вказано різновиди,
рідкості та колекційна вартість для
двох станів збереження. Понад 200
оригінальних кольорових ілюстрацій,
багато бон опубліковано вперше.
Мова – російська та англійська.

Ціна з пересиланням поштою:
по Україні – 180, - грн.